

3-4 (52-53)
2022

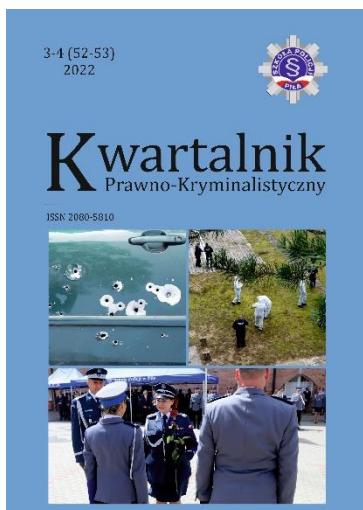

Kwartalnik

Prawno-Kryminalistyczny

ISSN 2080-5810

**Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny
Szkoły Policji w Pile
nr 3-4 (52-53) 2022**

Adres redakcji:

64-920 Piła, pl. Staszica 7
tel. 47 774 2100; fax 47 774 2327
www.pila.szkolapolicji.gov.pl

Łączność z czytelnikami:

sekretariat@sppila.policja.gov.pl

Redaktor naczelny:

insp. Beata Różniak-Krzeszewska

Zastępcy redaktora naczelnego

insp. Ryszard Jakubowski
podinsp. Marcin Towalewski

Sekretarz redakcji:

mł. insp. Leszek Koźmiński

Zespół redakcyjny:

mł. insp. Marzena Brzozowska
mł. insp. Jacek Słoński
mł. insp. Krzysztof Sawicki
podinsp. Piotr Borek

Redakcja językowa, skład i projekt okładki:

Waldemar Hałuja

Nakład:

50 egz.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skrótów i opracowania redakcyjnego tekstów, przyjętych do druku oraz prawo nieodpłatnego publikowania listów. Redakcja zastrzega sobie również możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej Szkoły Policji w Pile.

Kwartalnik wydawany jest przez:

Szkołę Policji w Pile

W numerze

Ilona Jańczak Istota zabezpieczenia majątkowego	3
Marzena Brzozowska, Hanna Bigielmajer Penalizacja naruszenia obowiązku zakrywania ust i nosa w związku z COVID-19 (art. 116 § 1a k.w.)	16
Karolina Hołowiecka Realizacja europejskiego nakazu dochodzeniowego przez stronę polską	21
Zbigniew Bogusz, Michał Kosarski Istota społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie	26
Żaneta Kowalska, Joanna Patrzyk, Ewa Szymańska Rola dzielnicowego w zapobieganiu i wykrywaniu przemocy domowej	32
Andrzej Sobański Bezpieczeństwo w zintegrowanym działaniu Policji podczas imprez masowych	39
Daria Kasperkowiak Najpierw szybcy, później wściekli	51
Sebastian Mencil, Tomasz Piochacz Korupcja - charakterystyka zjawiska - wykorzystanie kontroli operacyjnej przy zwalczaniu przestępczego procederu	55
Krzysztof Kryszak Jak zmieniały się techniczne metody kradzieży samochodów na przestrzeni ostatnich lat?	64
Jarosław Tomczewski, Tomasz Rogowski Drzwi samochodowe jako improwizowana osłona balistyczna	67
Tomasz Truty Karabinki będące na uzbrojeniu Policji	77
Mateusz Borowski Trening bezstrzałowy	83
Piotr Zalewski Kompetencje nadzoru i kontroli uprawnionych organów nad stosowaniem i realizacją kontroli operacyjnej w Polsce	89
Waldemar Szilke Czynności wykrywcze realizowane w ramach weryfikacji zbudowanych wersji wykrywczych	108
Z życia Szkoły	112

ISTOTA ZABEZPIECZENIA MAJĄTKOWEGO

podkom. Ilona Jańczak

Sekcja Ochrony Informacji Niejawnych Szkoły Policji w Pile

Zabezpieczenie majątkowe jest ważnym instrumentem służącym realizacji idei nieopłacalności przestępstwa¹. Jest środkiem przymusu procesowego, który może być stosowany jedynie wobec podejrzanego lub oskarżonego, a którego celem jest zabezpieczenie wykonania orzeczenia, które prawdopodobnie zostanie wydane w przyszłości. Zastosowanie tej instytucji we właściwym momencie i jej sprawna realizacja z reguły gwarantują pełne wykonanie wyroku skazującego w przedmiocie kar i środków majątkowych. Instytucja zabezpieczenia majątkowego służy zabezpieczeniu wykonalności orzeczenia określonej treści na mieniu oskarżonego lub osoby zobowiązanej na podstawie art. 45 § 2 lub 3 k.k. do zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej z przestępstwa innej osoby, a także w przypadkach wskazanych w ustawie na mieniu innych osób. Zabezpieczenie majątkowe ma zapewnić, by oskarżony nie pozbył się lub nie ukrył posiadanych środków majątkowych, które mają służyć zaspokojeniu ewentualnie zasądzonych w wyroku należności majątkowych czy finansowych. Jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy istnieje duże prawdopodobieństwo, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa objętego zakresem art. 291 § 1 k.p.k. Pełni zatem funkcję gwarantującą efektywność postępowania karnego wykonawczego w zakresie kar, środków karnych i skuteczność egzekucji środków kompensacyjnych oraz kosztów.

Ma przy tym charakter tymczasowy – stosowane jest do momentu ustania przesłanek lub staje się pierwszą czynnością egzekucyjną. Orzeczenie o zabezpieczeniu majątkowym nie stwarza trwałej sytuacji prawnej². Zabezpieczenie majątkowe stanowiąc dolegliwość o charakterze ekonomicznym ma charakter przymusowy, godzi w prawo własności i inne prawa majątkowe, pozabawiając czasowo możliwości swobodnego dysponowania określonym mieniem³. Własność może być jednakże ograniczona w drodze ustawy i w zakresie, w którym nie narusza ona jego istoty⁴. Zabezpieczenie, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, jako mające charakter tymczasowy spełnia te warunki. Uciążliwość, która spotyka oskarżonego, ma na celu realizację jednego z podstawowych założeń demokratycznego państwa prawnego – wykonalności wyroku sądowego. Zagwarantowanie egzekucji wyroków jest zaś elementarnym warunkiem porządku publicznego. Artykuł 291 § 1 k.p.k. jest zgodny z zasadą demokratycznego państwa prawnego, proporcjonalności w ograniczeniu konstytucyjnych praw i wolności, domniemaniem niewinności, ochroną prawa własności oraz innych praw majątkowych – art. 2, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 3, art. 64 Konstytucji RP.⁵

Zabezpieczenie mienia może nastąpić, gdy oskarżonemu zarzucono popełnienie przestępstwa, za które możliwe jest orzeczenie:

¹ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń, Warszawa 1975, s. 47.

² Postanowienie SN z 12.5.2004 r., II KK 389/03, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 864.

³ D. Drajewicz, Zabezpieczenie majątkowe w znowelizowanym Kodeksie postępowania karnego, Palestra 2017, nr 1 – 2, s. 79.

⁴ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. nr 114 poz. 946) - art. 64 ust. 3.

⁵ Wyrok TK z 6.9.2004 r., SK 10/04, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 80.

- 1) grzywny,
- 2) świadczenia pieniężnego,
- 3) przepadku,
- 4) środka kompensacyjnego;
- 5) zwrotu pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa, albo jej równowartości.

Przesłanką zabezpieczenia majątkowego jest zarzucenie oskarżonemu (podejrzanemu) przestępstwa, za które można orzec wymienione środki karne oraz uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione. Obawa ta musi być realna i uzasadniona zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Zabezpieczenie majątkowe następuje z urzędu. Nie ma jednak przeszkód, aby strona – nie tylko oskarżyciel publiczny, ale również i oskarżyciel prywatny lub oskarżyciel posiłkowy zgłosiła na podstawie art. 9 § 2 k.p.k. wniosek o dokonanie zabezpieczenia⁶.

Zabezpieczenie może nastąpić zasadniczo na mieniu oskarżonego. Dopuszczalne jest ono więc od momentu wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów albo przesłuchania osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego bez wydania takiego postanowienia w trybie art. 308 § 2 k.p.k. lub art. 325g k.p.k., aż do czasu uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie jurysdykcyjne⁷. Nie ulega zatem wątpliwości, że jest ono dopuszczalne również po przeprowadzeniu rozprawy i wydaniu wyroku skazującego w pierwszej instancji, o ile nie uzyskał on jeszcze prawomocności⁸. Zabezpieczenie dopuszczalne jest także na mieniu, które sprawca czynu objął we wła-

danie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w okresie 5 lat przed popełnieniem przestępstwa do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, chyba że sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny. Jeżeli takie mienie zostało przeniesione na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym uważa się, że rzeczy będące w samoistnym posiadaniu tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że na podstawie okoliczności towarzyszących ich nabyciu nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego. Zabezpieczenie majątkowe może być dokonane na mieniu, wobec którego prawo własności przysługuje oskarżonemu tylko w części lub łącznie z innymi osobami⁹ oraz mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków¹⁰.

Przedmiotem zabezpieczenia majątkowego mogą być:

- 1) grzywna – zabezpieczenie może nastąpić niezależnie od podstawy jej wymiaru, tzn. zarówno wtedy, gdy grzywna jest przewidziana jako sankcja karna za konkretny typ przestępstwa, a jej wymierzenie następuje na podstawie art. 33 § 2 k.k., jeśli sprawca osiągnął korzyść majątkową z przestępstwa lub działał w zamiarze osiągnięcia takiej korzyści, jak również w sytuacji, gdy grzywna orzekana jest w trybie art. 71 § 1 k.k. w razie zawieszenia wykonania kary, jeżeli jej wymierzenie obok kary pozbawienia wolności na innej podstawie nie jest możliwe. Postanowienie o zabezpieczeniu powinno wskazywać wysokość kwoty, do jakiej następuje zabezpieczenie składników majątku

⁶ W. Daszkiewicz, Prawo karne procesowe, t. 2, s. 189; K. Marszał, w: K. Marszał, Proces karny, 1995, s. 320; A. Bulsiewicz, D. Kala, Zabezpieczenie majątkowe, s. 230.

⁷ Uchwała SN z 10.5.1995 r., I KZP 10/95, OSNKW 1995, nr 7–8, poz. 43; A. Bulsiewicz, D. Kala, Zabezpieczenie..., s. 232; podobnie post. SA w Katowicach z 26.10.2011 r., II AKz 693/11, LEX nr 1112503.

⁸ Wyrok SN z 23.12.1958 r., II K 1019/58, OSNPG 1959, nr 3, poz. 19; postanowienie SA we Wrocławiu z 30.4.2012 r., II AKz 190/12, LEX nr 1168497.

⁹ Postanowienie SA w Krakowie z 28.6.2005 r., II AKz 234/05, KZS 2005, Nr 6, s. 47.

¹⁰ Postanowienie SN z 27.2.2008 r., WZ 4/08, OSNKW 2008, Nr 5, poz. 39, s. 59.

- oskarżonego. W postanowieniu o zabezpieczeniu majątkowym należy sprecyzować, jak ma być ono wykonywane¹¹.
- 2) świadczenie pieniężne, które stanowi środek karny określony w art. 39 pkt 7 k.k. Występuje ono w postaci:
 - a) świadczenia orzeczanego fakultatywnie przy karze ograniczenia wolności orzeczanego na podstawie art. 34 § 3 k.k.,
 - b) świadczenia na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej orzeczanego na podstawie art. 43a § 1 i 2 k.k.,
 - c) świadczenia orzeczanego przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego na podstawie art. 67 § 3 k.k.,
 - d) świadczenia orzeczanego przy zawieszeniu wykonania kary na podstawie art. 72 § 2 k.k.¹²
- Ponieważ świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej może być orzeczone w wypadku odstąpienia od wymierzenia kary (art. 43a k.k.), zabezpieczyć je można na mieniu oskarżonego pod warunkiem, że w sprawie zachodzą przesłanki takiego orzeczenia przewidziane w kodeksie karnym¹³.
- 3) przypadek obejmuje zarówno przypadek przedmiotów, jak i przypadek korzyści, w tym przypadek korzyści orzekany na podstawie art. 8 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych. Przypadek występuje w postaci:
 - a) przypadku przedmiotów – art. 44 k.k.;
 - b) przypadku przedsiębiorstwa – art. 44a k.k.;
 - c) przypadku korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa – art. 45 k.k.;
 - d) przypadku orzeczanego, gdy społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania lub stwierdzenia, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepo czytalności, o której mowa w art. 31 § 1 k.k., albo jeżeli zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego – art. 45a k.k.
 - 4) środek kompensacyjny – zabezpieczenie może nastąpić w razie, gdy oskarżonemu zarzuca się popełnienie przestępstwa, w związku z którym można orzec środek kompensacyjny:
 - a) nawiązka – zabezpieczenie może nastąpić, gdy oskarżonemu zarzuca się popełnienie przestępstwa, za które można orzec nawiązkę – zarówno na podstawie art. 47 k.k., art. 67 § 3 k.k., jak i przepisu zawartego w części szczególnej (np. art. 212 § 3 k.k., art. 216 § 4 k.k., art. 290 § 2 k.k.),
 - b) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę – zabezpieczenie może nastąpić w przypadku, gdy oskarżonemu zarzuca się popełnienie przestępstwa, za które można orzec na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jako środek kompensacyjny;
 - 5) koszty sądowe w postępowaniu karnym – zabezpieczenie majątkowe na podstawie art. 291 § 3 k.p.k. może nastąpić w każdym postępowaniu karnym, ponieważ w razie przegranej potencjalnie każdy oskarżony może być obciążony kosztami procesu, z tym że przedmiotem zabezpieczenia nie może być orzeczenie o wszystkich kosztach procesu, lecz wyłącznie o kosztach sądowych,

¹¹ A. Bulsiewicz, D. Kala, Środki przymusu, s. 110; Uchwała SN z 10.5.1995 r., I KZP 10/95, OSNKW 1995, Nr 7–8, poz. 43, z uwagami R.A. Stefańskiego, WPP 1996, Nr 3–4, poz. 114.

¹² P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. I, Warszawa 2007, s. 1289.

¹³ P. Starzyński, Zabezpieczenie majątkowe w postępowaniu przygotowawczym, Prokuratura i Prawo 2005, nr 7–8, s. 51.

czyli opłatach i wydatkach poniesionych przez Skarb Państwa. Nie mogą zatem stanowić przedmiotu zabezpieczenia koszty procesu zasądzone na rzecz stron z tytułu ich uzasadnionych wydatków.

Do zastosowania zabezpieczenia majątkowego konieczna jest prognoza, że kary i środki, o których mowa w art. 291 § 1 k.p.k., zostaną orzeczone. Nie jest wystarczająca sama abstrakcyjna możliwość ich orzeczenia¹⁴.

Co do zasady zabezpieczenie następuje z urzędu na mieniu: oskarżonego lub podmiotu określonego w art. 45 § 2 k.k. Przepisy § 2, 2a i 3 k.p.k. przewidują natomiast szczególne sytuacje zabezpieczenia majątkowego:

- 1) zabezpieczenie przepadku lub zwrotu pokrzywdzonemu lub innej osobie korzyści majątkowej uzyskanej z przestępstwa albo jej równowartości – może nastąpić na mieniu oskarżonego, mieniu, o którym mowa w art. 45 § 2 k.k., mieniu osoby fizycznej wskazanej w art. 44a k.k. bądź osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, o której mowa w art. 45 § 3 k.k., albo na mieniu, które podlegałoby przepadkowi na podstawie art. 45a § 1 lub 2 k.k. oraz art. 33 § 3, art. 43 § 1 lub 2 lub art. 43a k.k.s. (art. 291 § 2 k.p.k.),
- 2) zabezpieczenie wykonania orzeczenia zwrotu korzyści majątkowej albo jej równowartości lub orzeczenia przepadku świadczenia albo jego równowartości – może nastąpić na mieniu podmiotu zobowiązanego określonego w art. 91a k.p.k. (art. 291 § 2a k.p.k.),
- 3) zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach sądowych – może nastąpić na mieniu oskarżonego (art. 291 § 3 k.p.k.)¹⁵.

Zasadą jest wyjątkowość stosowania zabezpieczenia majątkowego, skoro ze swej istoty ma ono miejsce jeszcze przed wydaniem prawomocnego wyroku skazującego i co do zasady może ono dotyczyć mienia oskarżonego, a zatem osoby, co do której nie zostało jeszcze obalone domniemanie niewinności.

Zabezpieczenie wskazanej w przepisie sankcji karnej lub wykonania orzeczenia o kosztach może nastąpić, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia w tym zakresie będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione.

Zabezpieczenie majątkowe powinno być stosowane wyłącznie wtedy, gdy istnieje realne niebezpieczeństwo, że oskarżony podejmie działania, które uniemożliwią wykonanie orzeczonych kar i innych sankcji oraz zasądzonych kosztów. Przy ocenie istnienia tej obawy należy wziąć pod uwagę m.in. rozmiar grożących oskarżonemu kar i innych sankcji o charakterze majątkowym, wielkość i rodzaj posiadanego majątku, rodzaj zarzucanego przestępstwa (np. działanie w zorganizowanej grupie przestępczej), wcześniejsze podejmowanie działań zmierzających do usunięcia lub ukrycia majątku w tym samym lub w innych toczących się przeciwko oskarżonemu postępowaniach, podejmowanie działań utrudniających wykonanie kar i sankcji majątkowych prawomocnie orzeczonych w innych sprawach, incydentalny charakter przestępstwa, regularność i wysokość osiągniętych dochodów (np. posiadanie stałego zatrudnienia).

Zgodnie z art. 291 § 1 i 3 k.p.k. zabezpieczenie majątkowe następuje na mieniu oskarżonego. Nie chodzi tu jednak tylko o mienie będące w wyłącznym władaniu oskarżonego. Użycie w tym przepisie ogólnego sformułowania, że zabezpieczenie następuje „na mieniu oskarżonego”, zezwala również na zabezpieczenie mienia, wobec którego prawo własności przysługuje oskarżonemu tylko w części lub łącznie z innymi

¹⁴ R.A. Stefański (w:) Z. Gostyński i in., Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004, t. II, s. 256.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. 2021 r. poz. 534 z późn. zm.).

osobami. Z tych też względów zabezpieczenie może być dokonane na mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków¹⁶, a także na mieniu spółki cywilnej, której współnikiem jest oskarżony¹⁷.

Zabezpieczenia majątkowego można dokonać, zamiast na przedmiotach majątkowych, także na kwocie pieniędzy złożonej przez oskarżonego do depozytu sądowego.

Nie jest dopuszczalne ustanowienie zabezpieczenia majątkowego na kwocie pieniędzy lub przedmiocie stanowiącym przedmiot poręczenia majątkowego. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych może nastąpić poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu.

W postanowieniu o zabezpieczeniu majątkowym polegającym na zajęciu rzeczy ruchomych należy wskazać przedmioty podlegające zajęciu.

Zabezpieczenie majątkowe powinno być stosowane z uwzględnieniem zasady proporcjonalności i jako środek przymusu, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że wykonanie w przyszłości kary i środków wymierzonych w przepisie art. 291 § 1 k.p.k. będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione i tylko wtedy, gdy istnieje duże prawdopodobieństwo, oparte na zgromadzonym materiale dowodowym, że oskarżony popełnił przestępstwo. Rozmiar zabezpieczenia powinien odpowiadać jedynie potrzebom tego, co ma zabezpieczać.

Swoje źródło w konstytucyjnej zasadzie proporcjonalności ma również przepis art. 291 § 4 k.p.k. Nakazuje on niezwłoczne uchylenie zabezpieczenia majątkowego w całości lub w części, jeżeli:

- 1) ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane w określonym rozmiarze – m.in. gdy nastąpi zmiana kwalifikacji prawnej zarzucanego

czynu na taką, w świetle której nie będzie podstaw do orzeczenia sankcji, której wykonanie zostało zabezpieczone, dojdzie do choćby nieprawomocnego umorzenia postępowania lub uniewinnienia oskarżonego¹⁸,

- 2) powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie choćby w części – m.in. zostanie wykazane, że określone rzeczy lub prawa, na których dokonano zabezpieczenia, nie stanowią mienia oskarżonego lub mienia, o którym mowa w art. 45 § 2 lub 3 k.k.; ujawnią się nowe okoliczności faktyczne uzasadniające zmniejszenie rozmiaru zabezpieczenia (np. ustalone zostanie, że szkoda wynikała z przestępstwa była mniejsza niż pierwotnie przyjęto).

W przedmiocie uchylenia zabezpieczenia majątkowego orzeka prokurator w postępowaniu przygotowawczym oraz sąd w postępowaniu jurysdykcyjnym, niezależnie od tego, na jakim etapie i jaki organ orzekł o zabezpieczeniu majątkowym. Na postanowienie o uchyleniu zabezpieczenia przysługuje zażalenie¹⁹.

Zgodnie z § 394 ust. 3 reg. sąd. w razie uchylenia zabezpieczenia prezes sądu lub upoważniony sędzia przesyła niezwłocznie właściwemu organowi egzekucyjnemu odpowiednio odpis postanowienia o uchyleniu zabezpieczenia²⁰.

Sposób wykonania zabezpieczenia określa art. 292 k.p.k. Sposób zabezpieczenia powinien być wskazany w postanowieniu o zabezpieczeniu. Brak określenia tego sposobu uniemożliwia wykonanie zabezpieczenia. Organ wykonujący to postanowienie jest związany określonymi w nim sposobami

¹⁶ Postanowienie SN z 27.2.2008 r., WZ 4/08, OSNKW 2008, nr 5, poz. 39 z aprobowaną glosą J. Misztal-Koneckiej, Prok. i Pr. 2010, nr 9.

¹⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 28.6.2005 r., II AKz 234/05, KZS 2005, z. 6, poz. 47.

¹⁸ Postanowienie SA w Krakowie z 12.12.2013 r., II AKz 437/13, KZS 2014, nr 2, poz. 41.

¹⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. 2021 r. poz. 534 z późn. zm.) – art. 293 § 1 i 3.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 2046).

zabezpieczenia i nie może dokonać zabezpieczenia w inny sposób²¹.

Zabezpieczenie grzywny, nawiązki, świadczenia pieniężnego, obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kosztów sądowych następuje w sposób wskazany w kodeksie postępowania cywilnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Z tą regulacją koresponduje treść art. 27a § 1 k.k.w., zgodnie z którym do wykonania postanowień o zabezpieczeniu grzywny, świadczenia pieniężnego, środka kompensacyjnego oraz kosztów sądowych mają zastosowanie przepisy k.p.k., jeżeli k.k.w. nie stanowi inaczej.

Zabezpieczenie grzywny, nawiązki, świadczenia pieniężnego, obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kosztów sądowych powinno co do zasady następować w sposób przewidziany dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, gdyż zazwyczaj wyrażone są one w pieniądzu²².

Zastosowanie znajdzie tu przepis art. 747 k.p.c., w myśl którego zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez:

- zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego,
- obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową,
- ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urzędzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu,
- obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską,
- ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu,

- ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego²³.

Przedmiotem zabezpieczenia majątkowego w procesie karnym może jednak być również obowiązek niemający charakteru pieniężnego (np. obowiązek naprawienia szkody poprzez przywrócenie stanu poprzedniego). Zgodnie z art. 755 § 1 k.p.c. jeżeli przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie niepieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może:

- unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania,
- ustanowić zakaz zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem,
- zawiesić postępowanie egzekucyjne lub inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia,
- nakazać wpisanie stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej lub we właściwym rejestrze²⁴.

W art. 292 § 2 k.p.k. ustawodawca autonomicznie określił sposób zabezpieczenia grożącego przepadku, który może nastąpić poprzez:

- zajęcie ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych,
- ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości – zakaz ten podlega ujawnieniu w księdze wieczystej, a w jej

²¹ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych i kar majątkowych w postępowaniu karnym, Warszawa 1975, s. 50–51; P. Hofmański, E. Sądziak, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego, Komentarz, Warszawa 2007, t. I, s. 1292.

²² R.A. Stefański (w:) Z. Gostyński i in., Kodeks postępowania karnego, Komentarz, Warszawa 2004, t.

II, s. 262; P. Starzyński, Postępowanie zabezpieczające w polskim procesie karnym, Warszawa 2007, s. 116.

²³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. 2022 r. poz. 366 z późn. zm.), art. 747.

²⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. 2022 r. poz. 366 z późn. zm.), art. 755 § 1.

braku – w zbiorze złożonych dokumentów. Ten sposób zabezpieczenia polega na jednoczesnym zakazie zbywania i obciążania nieruchomości²⁵. Zdanie drugie art. 292 § 2 k.p.k. stanowi samodzielną podstawę prawną do ujawnienia w księdze wieczystej zakazu zbywania i obciążania nieruchomości ustanowionego na podstawie postanowienia prokuratora o zabezpieczeniu wykonania grożącego środka karnego w postaci przepadku korzyści osiągniętych w wyniku popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego²⁶.

- ustanowienie zarządu nieruchomości lub przedsiębiorstwa oskarżonego może nastąpić „w miarę potrzeby”, dlatego w piśmiennictwie wskazuje się, że zarząd nieruchomości może być ustanowiony jako dodatkowy sposób zabezpieczenia obok zakazu zbywania i obciążania nieruchomości, natomiast zarząd przedsiębiorstwa może być również odrębnym sposobem zabezpieczenia²⁷.

Przy wykonywaniu postanowienia o zabezpieczeniu, polegającego na ustanowieniu zakazu zbywania i obciążania nieruchomości oskarżonego, która nie ma urzędowej księgi wieczystej, założenie księgi wieczystej (zbioru dokumentów) następuje na żądanie uprawnionego organu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu. Organ ten, jako uczestnik postępowania wieczystoksięgowego, jest też zobowiązany do przedstawienia dokumentów niezbędnych do założenia księgi wieczystej²⁸.

Przepis art. 292 § 3 k.p.k. odsyła do odpowiedniego stosowania art. 232 k.p.k. Postanowienie o sprzedaży przedmiotów w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym – sąd. Wykonanie postanowienia o sprzedaży przedmiotów objętych zabezpieczeniem następuje w trybie określonym

dla właściwych organów postępowania wykonawczego. Oznacza to, że jeżeli organem wykonującym postanowienie o zabezpieczeniu jest komornik sądowy, sprzedaż następuje w trybie przepisów k.p.c., zaś jeżeli postanowienie o zabezpieczeniu wykonuje urząd skarbowy, sprzedaż następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Na postanowienie o zarządzeniu sprzedaży rzeczy przysługuje zażalenie na podstawie art. 293 § 3 k.p.k., ponieważ należy je traktować jako mieszczące się w kategorii postanowień w przedmiocie zabezpieczenia. Kwotę pieniężną uzyskaną ze sprzedaży przekazuje się do depozytu sądowego.

Regulację tę uzupełnia art. 292a k.p.k., który stanowi, że zabezpieczenie wykonania orzeczenia, o którym mowa w art. 291 § 1 k.p.k., może nastąpić również przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa i wyznaczenie zarządcy. Nie jest dopuszczalne zabezpieczenie rzeczy lub praw, które są wyłączone spod egzekucji na podstawie art. 750 k.p.c. w zw. z art. 829 i 831 k.p.c.

Tytułem wykonawczym zabezpieczenia jest postanowienie sądu lub prokuratora w postępowaniu przygotowawczym o zabezpieczeniu majątkowym zaopatrzone w klauzulę wykonalności na podstawie art. 776 i 777 k.p.c.

Art. 292a k.p.k. w § 1 określa odrębną formę zabezpieczenia polegającą na ustanowieniu przymusowego zarządu przedsiębiorstwa i wyznaczeniu zarządcy.

Forma ta jest alternatywą dla zabezpieczenia, o którym mowa w art. 292a § 2 k.p.k.

Przepis ten wskazuje jednocześnie przedmiotowo istotne elementy postanowienia. Powinno ono zawierać oznaczenie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, a także wskazywać zarządcę spośród

²⁵ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 64; R.A. Stefański (w:) Z. Gostyński i in., Kodeks..., 2004, t. II, s. 266–267.

²⁶ Uchwała SN z 27.5.2010 r., III CZP 33/10, OSNC 2010, nr 12, poz. 162.

²⁷ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 65–66.

²⁸ Uchwała SN z 2.9.1986 r., III CZP 64/86, OSNC 1987, nr 9, poz. 131.

osób posiadających licencję doradcy restrukturyzacyjnego, o której mowa w ustawie z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego.

W postępowaniu przygotowawczym postanowienie o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu wydaje prokurator. Postanowienie to podlega zatwierdzeniu przez sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie. Po wniesieniu aktu oskarżenia w przedmiocie zatwierdzenia orzeka sąd, przed którym sprawa się toczy.

Prokurator, najpóźniej w ciągu 7 dni od wydania postanowienia o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu, występuje do sądu o jego zatwierdzenie. Termin ten ma charakter prekluzyjny i nie podlega przywróceniu.

W przedmiocie zatwierdzenia sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzi się postępowanie, rozstrzyga w ciągu 7 dni od dnia przekazania mu postanowienia. Termin ten nie jest terminem instrukcyjnym, lecz należy do grupy innych terminów stanowczych. Należy przyjąć, że niedotrzymanie terminu skutkuje upadkiem zabezpieczenia.

Na podstawie art. 292a § 4 k.p.k. zabezpieczenie upada także z chwilą uprawnienia się postanowienia sądu o odmowie zatwierdzenia postanowienia o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu.

Zatwierdzenie wydanego przez prokuratora postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym wywołuje skutek prawny z chwilą wydania tego postanowienia, a nie jego zatwierdzenia przez sąd.

Na postanowienie sądu w przedmiocie zatwierdzenia postanowienia o zabezpieczeniu lub w przedmiocie zabezpieczenia stronom, pokrzywdzonemu oraz właścicielowi lub osobie kierującej przedsiębiorstwem w jego imieniu przysługuje zażalenie.

Zażalenie przysługuje na zasadach ogólnych w trybie określonym w rozdziale 50, czyli wnosi się je w terminie 7 dni od daty doręczenia odpisu postanowienia do sądu okręgowego, w okręgu którego sie-

dzibę ma sąd rejonowy wydający postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym, za pośrednictwem sądu, który zatwierdził postanowienie.

W § 8 i 9 art. 292a k.p.k. zostały określone obowiązki zarządcy. Zapewnia on ciągłość pracy zabezpieczonego przedsiębiorstwa oraz przekazuje sądowi lub prokuratorowi posiadane informacje mające znaczenie dla toczącego się postępowania, w szczególności o sposobie i okolicznościach wykorzystania tego przedsiębiorstwa do popełnienia przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści oraz o rzeczach i dokumentach mogących stanowić dowód w sprawie.

Zarządca sporządza także spis składników majątku i praw majątkowych przedsiębiorstwa i przekazuje go prokuratorowi lub sądowi, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu.

Właściciel lub inna osoba kierująca przedsiębiorstwem w jego imieniu może złożyć do prokuratora lub sądu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu, wniosek o wyłączenie określonych składników majątku lub praw majątkowych z zabezpieczenia.

Uwzględnienie wniosku nastąpi przede wszystkim wtedy, gdy wartość zabezpieczenia majątkowego jest tej wysokości, że nawet wyłączenie określonych składników majątkowych spod zabezpieczenia zagwarantuje wykonanie orzeczenia, o którym mowa w art. 291 § 1 k.p.k., jak również wtedy, gdy wyłączając określone składniki majątkowe, sąd lub prokurator wydaje postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym na innym mieniu.

Wyłączenie z zabezpieczenia powinno nastąpić także w przypadku, gdy utrzymywanie zabezpieczenia narazi przedsiębiorstwo na poważną stratę.

Zgodnie z § 10 art. 292a k.p.k. na postanowienie w przedmiocie wyłączenia określonych składników majątku lub praw majątkowych z zabezpieczenia stronom, pokrzywdzonemu oraz właścicielowi lub innej osobie kierującej przedsiębiorstwem w jego imieniu przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych.

Art. 292b k.p.k. wprowadza możliwość zabezpieczenia wykonania orzeczenia, o którym mowa w art. 291 § 1 k.p.k., również przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa podmiotu zbiorowego w rozumieniu ustawy z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary.

Przesłanką orzeczenia zabezpieczenia na przedsiębiorstwie podmiotu zbiorowego jest wysokie prawdopodobieństwo, że podmiot ten może podlegać odpowiedzialności na podstawie tej ustawy. Wysokie prawdopodobieństwo musi wynikać z zebranych w postępowaniu dowodów.

Orzekając o zabezpieczeniu przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa podmiotu zbiorowego, sąd lub prokurator w postępowaniu przygotowawczym wyznacza także zarządcę. Przepis art. 292a stosuje się odpowiednio, z modyfikacjami wynikającymi ze specyfiki zabezpieczenia zarządu przedsiębiorstwa tego podmiotu zbiorowego.

Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator. Przepis art. 293 k.p.k. stanowi podstawę nie tylko do wydania postanowienia o zabezpieczeniu na mieniu podejrzanego (oskarżonego) grzywny, świadczenia pieniężnego, przepadku lub środka kompensacyjnego, lecz także do zmiany tego postanowienia, jego uzupełnienia lub uchylecia, jeżeli istnieje tylko taka konieczność²⁹. Oskarżony może żądać zmiany tego postanowienia, gdy ujawnią się nowe okoliczności. Sama uciążliwość zabezpieczenia nie wystarcza, by je zmienić³⁰.

W sentencji postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym należy określić kwotowo zakres i sposób zabezpieczenia,

uwzględniając przy tym rozmiar możliwej do orzeczenia w realiach danej sprawy grzywny, środków karnych, przepadku lub środków kompensacyjnych, wskazując jednocześnie na postępowanie, do którego zabezpieczenie się odnosi, najlepiej przez podanie sygnatury aktu toczącego się postępowania karnego. Nie wystarczy jednak tylko dokładne określenie przedmiotu zabezpieczenia majątkowego, należy bowiem także wskazać sposób zabezpieczenia. Postanowienie o zabezpieczeniu powinno wskazywać, czego zabezpieczenie dotyczy (np. grzywny), z jednoczesnym określeniem kwoty, do jakiej ma nastąpić zabezpieczenie, a także podawać sposób zabezpieczenia³¹. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje w sposób określony w art. 747 k.p.c.³²

Rozmiar ustanowionego przez uprawniony organ procesowy zabezpieczenia majątkowego powinien odpowiadać potrzebom tego, co ma być zabezpieczone. Innymi słowy, w sytuacji np. zabezpieczenia kary grzywny, kwotowy zakres zabezpieczenia nie może przekraczać realnej wysokości kary grzywny, jaka w okolicznościach danej sprawy w przypadku stwierdzenia winy podejrzanego (oskarżonego) w zakresie zarzucanego mu czynu może zostać orzeczona. Ustawodawca wprowadził regułę zgodnie z którą wysokość kwoty zabezpieczenia nie powinna przekraczać wysokości możliwej do orzeczenia kary grzywny, świadczenia pieniężnego czy też środka kompensacyjnego. Znamienne jest to, że ustawowy wymóg kwotowego określenia zabezpieczenia nie dotyczy zabezpieczenia na zajęтым przedmiocie podlegającym przepadkowi jako pochodzącym bezpośrednio z przestępstwa lub służącym albo przeznaczonym do jego popełnienia³³.

²⁹ Postanowienie SN z dnia 4 września 1981 r., II KZ 179/81, LEX nr 21917.

³⁰ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 9 stycznia 2013 r., II AKz 542/12, KZS 2013, z. 4, poz. 64; Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. D. Świecki, t. 1, Warszawa 2015, s. 964-965.

³¹ A. Bulsiewicz, D. Kala, Zabezpieczenie majątkowe jako środek służący wykonalności przyszłego orzeczenia o przedmiocie procesu, GSP 2003, t. XI, s. 235.

³² K. Eichstaedt, Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w polskim prawie karnym, Warszawa 2008, s. 335-336; Kodeks postępowania..., red. D. Świecki, t. 1, 2015, s. 965.

³³ D. Świecki, red., Kodeks postępowania karnego, Komentarz, t. 1, Warszawa 2015, s. 965.

Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Oznacza to, że zażalenie służy zarówno na postanowienie o zabezpieczeniu, jak i na postanowienie o odmowie zabezpieczenia oraz na postanowienie o zmianie zabezpieczenia. W orzecznictwie podkreśla się, że określenie „w przedmiocie zabezpieczenia”, użyte w art. 293 § 3 k.p.k., powinno być rozumiane szeroko, tj. że na podstawie tego przepisu są zaskarżalne nie tylko decyzje o zastosowaniu zabezpieczenia, jego uchyleniu lub zmianie, lecz także wszelkie decyzje dotyczące zabezpieczenia majątkowego³⁴.

Krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia wynika z art. 459 § 3 k.p.k., a więc prawo to przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Będą to zwłaszcza osoby trzecie, których prawa zostały naruszone wydanym postanowieniem³⁵. Odwołujący się jednak może skarżyć tylko rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego.

Po rozpoznaniu środka odwoławczego sąd orzeka o:

- 1) utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia,
- 2) zmianie zaskarżonego orzeczenia,
- 3) uchyleniu zaskarżonego rozstrzygnięcia i przekazaniu kwestii dotyczącej zabezpieczenia majątkowego do ponownego rozpoznania.

Zmiana postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym może polegać np. na oddaleniu wniosku o zabezpieczenie roszczenia, zmianie sposobu zabezpieczenia, zmianie wysokości zabezpieczonej kwoty. Z uchyleniem zaskarżonego postanowienia będziemy mieli natomiast do czynienia chociażby

wówczas, gdy wystąpi jedna z bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k. (np. w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub podlegająca wyłączeniu z mocy ustawy).

W sytuacji gdy organ odwoławczy nie będzie mógł orzec co do istoty lub uchylić postanowienia i umorzyć postępowania, jedynym rozwiązaniem może być tylko uchylenie i przekazanie kwestii dotyczącej zabezpieczenia do ponownego rozpoznania właściwemu podmiotowi³⁶.

Przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym ocenie sądu będzie podlegać zasadność postawionego podejrzanemu zarzutu popełnienia przestępstwa, czyli czy zachodzi uzasadnione co najmniej dostatecznie podejrzenie, że określona osoba popełniła czyn zabroniony, co należy uczynić w kontekście całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego. Jest to bardzo istotne, ponieważ dopiero prawidłowo postawiony zarzut popełnienia przestępstwa otwiera drogę do wydania przez prokuratora w stadium postępowania przygotowawczego postanowienia o zabezpieczeniu. Badaniu podlega także wysokość zabezpieczenia oraz jego sposób. Brak jest także podstaw do wydania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, jeżeli nic nie wskazuje na to, że podejrzanym może w przyszłości unikać wykonania orzeczenia na swoim mieniu. Zabezpieczenie majątkowe będzie jak najbardziej zasadne wówczas, gdy dowody wskazują, że podejrzanym (oskarżonym) podejmuje kroki w kierunku zbycia swojego majątku lub też dokonuje aktów darowizny, których uczciwość budzi wątpliwości³⁷.

Postanowienie sądu utrzymujące w mocy lub zmieniające orzeczenie prokuratora, wydane w związku z rozpoznaniem zażalenia na postanowienie prokuratora

³⁴ Postanowienie SA w Lublinie z dnia 15 lipca 2009 r., II AKz 390/09, LEX nr 523989.

³⁵ Z. Merchel, Wykonanie postanowień o zabezpieczeniu wydanym w postępowaniu karnym, PE 1999, nr 1, s. 78-79.

³⁶ A. Jaskuła, Zaskarżenie postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego w procesie karnym, Prok. i Pr. 2000, nr 6, s. 53-54.

³⁷ A. Bulsiewicz, D. Kala, Środki przymusu w dziedzinie praw majątkowych na tle przepisów nowego kodeksu postępowania karnego (w:) Nowy Kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe, red. E. Skrętowicz, Kraków 1998, s. 113

w przedmiocie zabezpieczenia jest rozstrzygnięciem ostatecznym, ponieważ od orzeczeń wydanych przez sąd odwoławczy na skutek odwołania nie przysługuje środek odwoławczy³⁸.

Zażalenie na postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu składa się za pośrednictwem prokuratora, który może przychylić się do złożonego zażalenia. W przypadku gdy prokurator nie przychylił się do zażalenia, powinien je przekazać do rozpoznania w ciągu 48 godzin. Termin ten ma charakter instrukcyjny, a zatem jego niedotrzymanie nie powoduje ujemnych skutków procesowych. Jednakże uchybienie temu terminowi może spowodować ukaranie dyscyplinarne prokuratora winnego zaistniałej sytuacji³⁹.

Sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, ale w okręgu, w którym prowadzone jest postępowanie. Chodzi o sąd właściwy rzeczowo do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji w okręgu, w którym prowadzone jest postępowanie. Zażalenie natomiast na wydane przez sąd postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym rozpoznaje sąd przełożony nad sądem, który wydał zaskarżone orzeczenie, a więc odpowiednio sąd okręgowy lub apelacyjny.

Niezależnie od tego, kto wydał zaskarżone postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym (prokurator czy sąd), w przedmiocie zażalenia sąd proceduje na posiedzeniu. Skoro strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego, to należy ich powiadomić o terminie posiedzenia. Brak zatem powiadomienia ich o terminie posiedzenia stanowi przeszkodę do rozpoznania zażalenia, natomiast ich niestawiennictwo, w przypadku

gdy byli prawidłowo powiadomieni o terminie i miejscu posiedzenia, nie stanowi przeszkody w rozpoznaniu zażalenia.

Zgodnie z art. 293 § 5 k.p.k. postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym z chwilą wydania stanowi tytuł wykonawczy, nie występuje się do właściwego sądu o nadanie klauzuli wykonalności.

W przypadku gdy zabezpieczenie nastąpiło na rzeczach, które uprzednio podejrzany (oskarżony) wydał uprawnionemu organowi procesowemu lub które zatrzymano w wyniku przeszukania, nie podejmuje się czynności egzekucyjnych dla wykonania postanowienia o zabezpieczeniu⁴⁰.

W art. 293 § 7 k.p.k. jest mowa o powództwie przeciwegzekucyjnym, które umożliwia osobie fizycznej, osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej wystąpienie z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa o ustalenie, że mienie lub jego część nie podlega przypadkowi. Do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu.

Kwestię upadku zabezpieczenia majątkowego reguluje przepis art. 294 k.p.k. W myśl przywołanego przeze mnie przepisu zabezpieczenie majątkowe upada, gdy:

- nie zostaną prawomocnie orzeczone grzywna, przepadek, nawiązka, świadczenie pieniężne,
- nie zostanie nałożony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a powództwo o te roszczenia nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

W razie nieorzeczenia stanowiących przedmiot zabezpieczenia wszystkich lub niektórych kar i sankcji, zabezpieczenie majątkowe upada w całości lub w odpowiednim zakresie⁴¹. W razie orzeczenia kary lub

³⁸ K. Eichstaedt, Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w polskim prawie karnym, Warszawa 2008, s. 340-341.

³⁹ D. Świecki, red., Kodeks postępowania..., t. 1, 2015, s. 965-967.

⁴⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. 2021 r. poz. 534 z późn. zm.) – art. 293 § 6.

⁴¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 30.4.2012 r., II AKz 190/12 LEX nr 1168497; P. Hofmański, E. Sądzik, K. Zgryzek, Kodeks..., 2007, t. I, s. 1303;

środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego w wysokości niższej niż wysokość, do której nastąpiło zabezpieczenie, zabezpieczenie upada w zakresie wykraczającym ponad wysokość orzeczonych kar i środków karnych⁴². Zabezpieczenie upada także, jeżeli zostanie uchylone postanowienie o zabezpieczeniu.

Zgodnie z art. 294 § 2 k.p.k. w razie wytoczenia powództwa o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie za krzywdę w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia, zabezpieczenie pozostaje w mocy, jeżeli w postępowaniu cywilnym sąd nie orzeknie inaczej. Oznacza to, że po wytoczeniu powództwa we wskazanym terminie dysponentem zabezpieczenia dokonanego na mocy postanowienia prokuratora lub sądu karnego staje się sąd cywilny⁴³. Potrzeba wydania przez ten sąd jakichkolwiek decyzji w przedmiocie zabezpieczenia zachodzić będzie dopiero wtedy, gdy będzie chciał on dokonać zmian w tym zabezpieczeniu. Trafnie wskazuje się, że osoba, która wytacza powództwo przed sądem cywilnym, będąc zainteresowana w utrzymaniu zabezpieczenia, powinna o tym fakcie zawiadomić sąd karny, gdyż nie ma on obowiązku z urzędu ustalać, czy takie powództwo zostało wytoczone. Jeżeli jednak sąd karny z innych źródeł będzie wiedział o wytoczeniu powództwa, nie może zawiadomić organu wykonującego zabezpieczenie o jego upadku⁴⁴.

Upadek zabezpieczenia na podstawie art. 294 § 1 k.p.k. następuje z mocy samego prawa w chwili uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie (może to być zarówno wyrok, jak i postanowienie o umorzeniu postępowania), a w przypadku

zabezpieczenia obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z chwilą bezskutecznego upływu 3-miesięcznego terminu przewidzianego na wytoczenie powództwa przed sądem cywilnym. Nie ma zatem potrzeby wydawania żadnego postanowienia w tym przedmiocie⁴⁵.

Efektywności zabezpieczenia majątkowego służy uregulowana w art. 295 k.p.k. instytucja tymczasowego zajęcia mienia ruchomego osoby podejrzanej. Jej celem jest zapobiegnięcie działaniom, które mogłyby uniemożliwić lub utrudnić dokonanie zabezpieczenia. Ma ono zatem charakter posiłkowy wobec zabezpieczenia majątkowego⁴⁶. Tymczasowe zajęcie może być stosowane w postępowaniu przygotowawczym, nawet jeszcze zanim dojdzie do przedstawienia zarzutów określonej osobie⁴⁷. Przepis mówi o zajęciu mienia ruchomego osoby podejrzanej, a więc osoby, wobec której zebrane w sprawie dowody dostatecznie uzasadniają podejrzenie, że dopuściła się ona określonego przestępstwa, choć nie przedstawiono jej jeszcze zarzutów. Z uwagi na krótki termin, w którym zgodnie z art. 295 § 4 k.p.k. powinno dojść do wydania postanowienia o zabezpieczeniu oraz fakt, że z kolei zabezpieczenie może dotyczyć co do zasady mienia osoby mającej status podejrzanego (oskarżonego), tymczasowe zajęcie następować powinno w ścisłym powiązaniu merytorycznym i czasowym z czynnościami mającymi na celu przedstawienie zarzutów.

Uprawnienie do tymczasowego zajęcia mienia ma Policja, a także inne organy posiadające uprawnienia Policji, a zatem or-

A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 158–160; P. Starzyński, Postępowanie zabezpieczające..., s. 143–144.

⁴² Postanowienie SA w Krakowie z 18.8.2008 r., II AKz 399/08, KZS 2008, z. 9, poz. 31.

⁴³ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks..., 2007, t. I, s. 1303.

⁴⁴ J. Bednarzak (w:) J. Bafia i in., Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 1971, s. 325–326; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2008, s. 624.

⁴⁵ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 160; A. Bulsiewicz, D. Kala, Zabezpieczenie..., s. 240; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks..., 2007, t. I, s. 1303; T. Grzegorzczak, Kodeks..., 2008, s. 624.

⁴⁶ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 211–212.

⁴⁷ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 215; P. Starzyński, Postępowanie zabezpieczające..., s. 272.

gany Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Krajowej Administracji Skarbowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Żandarmerii Wojskowej oraz inne organy przewidziane w przepisach szczególnych – np. strażnicy leśni, Państwowa Straż Łowiecka, a w postępowaniu karnym skarbowym również finansowe organy postępowania przygotowawczego. Wymienione organy działają z własnej inicjatywy lub na polecenie prokuratora. Nie ma również przeszkód, aby tymczasowego zajęcia dokonał sam prokurator.

Tymczasowe zajęcie mienia ruchomego może mieć miejsce w sprawie o każde przestępstwo, za które można orzec grzywnę, przepadek, nawiązkę lub świadczenie pieniężne albo nałożyć obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przesłanką tymczasowego zajęcia mienia ruchomego jest istnienie obawy jego usunięcia. Oczywiście jest, że obawa ta powinna być uzasadniona. Może ona zaistnieć, jeżeli organ procesowy po weźmie wiadomość, że osoba podejrzana licząc się z zabezpieczeniem jej mienia wyzbywa się ruchomości lub stara się je ukryć⁴⁸. Zawsze muszą istnieć konkretne okoliczności uzasadniające tę obawę. Nie można jej wywodzić z samego faktu podejrzenia, że określona osoba popełniła przestępstwo. Tymczasowe zajęcie nie może dotyczyć przedmiotów, które nie podlegają egzekucji. Ponieważ k.p.k. nie określa szczegółowo, jakie są to przedmioty, należy tu odpowiednio stosować przepisy art. 829 i n. k.p.c. Tymczasowe zajęcie następuje przez fizyczne zatrzymanie przez Policję lub inny

uprawniony organ przedmiotów stanowiących mienie ruchome osoby podejrzanej. Organ dokonujący zajęcia powinien sporządzić z tej czynności protokół.

Jeżeli osoba podejrzana odmawia dobrowolnego wydania przedmiotów podlegających zajęciu, możliwe jest odebranie jej, jak również przeprowadzenie przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że rzeczy podlegające zajęciu tam się znajdują.

W sytuacji gdy prokurator nie wyda postanowienia o zabezpieczeniu w ciągu 7 dni od dokonania zajęcia, upada ono z mocy prawa. Oznacza to konieczność „odwrócenia” skutków zajęcia. Zajęte przedmioty należy również zwrócić, jeżeli w terminie 7 dni od ich zajęcia prokurator nie zatwierdzi czynności zatrzymania i przeszukania, w wyniku których zostały one zajęte. Jeżeli z kolei postanowienie o zabezpieczeniu zostanie wydane w terminie wskazanym w art. 295 § 4 k.p.k., tymczasowe zajęcie przekształca się w zabezpieczenie, a dokonane w jego ramach czynności zachowują skuteczność⁴⁹.

Jeżeli tymczasowe zajęcie miało miejsce na końcowym etapie postępowania przygotowawczego i prokurator nie wydał postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym przed wniesieniem aktu oskarżenia, wówczas, aby uniknąć upadku tymczasowego zajęcia, postanowienie takie powinien wydać sąd w terminie 7 dni od zajęcia⁵⁰.

Na postanowienie dotyczące tymczasowego zajęcia na podstawie art. 302 k.p.k. stronom oraz osobom niebędącym stronami przysługuje zażalenie.

⁴⁸ A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 216; P. Starzyński, Postępowanie zabezpieczające..., s. 274–275.

⁴⁹ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks..., 2007, t. I, s. 1307.

⁵⁰ J. Bednarzak (w:) J. Bafia i in., Kodeks..., s. 327; A. Bulsiewicz, Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych..., s. 222.

PENALIZACJA NARUSZENIA OBOWIĄZKU ZAKRYWANIA UST I NOSA W ZWIĄZKU Z COVID-19 (ART. 116 § 1A KODEKSU WYKROCZEŃ)

mł. insp. Marzena Brzozowska

nadkom. Hanna Bigielmajer

Zakład Kryminalny Szkoły Policji w Pile

Wydział Organizacji Szkolenia i Dowodzenia SP w Pile

Tematem artykułu są ustawowe znamiona czynu z art. 116 § 1a ustawy z dnia 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 281). Autorki dokonały szczegółowej analizy konstrukcji przepisu regulującego naruszenie obowiązku zakrywania ust i nosa w związku z COVID 19, posiłkując się aktualnym orzecznictwem sądowym.

W dniu 23 czerwca 2022 r. funkcjonariusze Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji w Pile pełnili służbę w patrolu zmotoryzowanym na terenie Piły. Około godziny 13:15 zauważyli wchodzącego do apteki (...) przy ul. (...) mężczyznę, który niczym nie zasłaniał ust i nosa. W związku z tym postanowili podjąć interwencję. Gdy mężczyzna ten opuszczał aptekę, w dalszym ciągu nie mając niczym zasłoniętych dróg oddechowych, został wylegitymowany przez policjantów. Mężczyzną tym okazał się (...), który oświadczył funkcjonariuszom Policji, że nie musi nosić maseczki. Odmówił też przyjęcia mandatu karnego.

Od marca 2020 r., tzn. od czasu rozpoczęcia pandemii COVID-19, podobne sytuacje zdarzają się nagminnie, stając się elementem otaczającej nas rzeczywistości. Koronawirus SARS-CoV-2 spowodował szereg zmian w polskim ustawodawstwie. Jedną z nich jest dodanie do art. 116 ustawy z dnia 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2008) § 1a, który stanowi, że: „**Kto nie przestrzega zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków określonych w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, podlega karze grzywny albo karze**

nagany”. Przepis został wprowadzony do polskiego porządku prawnego na podstawie ustawy z dnia 28.10.2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2112).

Przyjrzyjmy się ustawowym znamionom czynu określonego w art. 116 § 1a k.w. Został on umieszczony w rozdziale XIII pt. „Wykroczenia przeciwko zdrowiu”. Rodzajowym **przedmiotem ochrony** jest zatem zdrowie człowieka. Celem ustawodawcy było zagwarantowanie realizacji zadań ukierunkowanych na zapobieganie szerszeniu się i zwalczanie chorób zakaźnych.

Podmiot wykroczenia jest powszechny (ogólny). Sprawcą opisywanego czynu może być każda osoba fizyczna zdolna do ponoszenia odpowiedzialności na gruncie prawa wykroczeń. Zgodnie z art. 8 k.w., ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu lat 17.

Rozpatrując **stronę podmiotową** wykroczenia, należy wskazać, że może być ono popełnione umyślnie w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym (wynikowym). Wykroczenie umyślne zachodzi wtedy, gdy sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego, to jest chce go popełnić albo

przewidując możliwość jego popełnienia na to się godzi (art. 6 § 1 k.w.).

Strona przedmiotowa (czynność sprawcza) polega na nieprzestrzeganiu zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków określonych w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Czyn z art. 116 § 1a może być popełniony z działania, jak i z zaniechania. Treść zaleceń i obowiązków wynikających z przepisów o zapobieganiu chorobom zakaźnym może bowiem polegać na wykonaniu określonych czynności, jak i na powstrzymaniu się od określonych czynności. Trzeba wskazać, że wspomniane zalecenia i obowiązki wynikają z cyklicznie zmieniającego się, w zależności od sytuacji epidemicznej związanej z wirusem SARS-CoV-2, rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Z kolei ww. rozporządzenie zostało wydane w oparciu o delegację ustawową zawartą w art. 46a i art. 46b pkt 1-6 i 8-13 ustawy z dnia 5.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2069). Oznacza to, że wszystkie osoby na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (z wyłączeniem sytuacji wskazanych w ww. rozporządzeniu), niezależnie od tego, czy mają świadomość, że cierpią na COVID-19, czy też takiej świadomości nie mają albo są w pełni zdrowe, mają obowiązek zakrywania ust i nosa, w określonych okolicznościach, miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach. Obecnie jedynym dozwolonym i stosowanym środkiem ochrony osobistej umożliwiającym zakrycie ust i nosa jest maseczka. Jeszcze do niedawna istniała możliwość wyboru sposobu ochrony i niekoniecznie ochroną tą musiała być maseczka. W celu zakrycia ust i nosa w przypadkach, gdy było to obowiązkowe, oprócz maseczki,

można było używać także masek, przyłbic, kasków ochronnych, a nawet części odzieży (na przykład szalik, komin, itp.). Możliwość wyboru środków ochrony została jednak zniesiona pod koniec lutego 2021 r. i aktualnie dopuszcza się używanie tylko maseczek.

Dekodując ustawowe znamiona art. 116 § 1a, należy stwierdzić, iż jest to wykroczenie **formalne (bezsukutkowe)**. Mamy tutaj do czynienia z abstrakcyjnym narażeniem na niebezpieczeństwo dobra prawnego w postaci zdrowia ludzkiego.

Przedmiotowe wykroczenie jest **ściągane w trybie publicznoskargowym, z urzędu**. Jest ono zagrożone sankcją w postaci kary grzywny (od 20 złotych do 5000 złotych) albo kary nagany. Zgodnie z art. 54a cytowanej wcześniej ustawy z dnia 5.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w stanie zagrożenia epidemicznego lub stanie epidemii uprawnienie do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia, o których mowa w art. 116 ustawy z dnia 20.05.1971 r. - Kodeks wykroczeń, przysługuje funkcjonariuszom organów, którzy na mocy przepisów odrębnych są uprawnieni do nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym, a więc między innymi Policji. Na sprawcę czynu można nałożyć mandat karny w wysokości od 20 złotych do 500 złotych. W razie odmowy przyjęcia mandatu karnego, występuje się z wnioskiem o ukaranie do sądu (art. 99 k.p.o.w.). Naganą można orzec wtedy, gdy ze względu na charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy należy przypuszczać, że zastosowanie tej kary jest wystarczające do wdrożenia go do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego (art. 36 § 1 k.w.). Czy sąd może wydać tzw. wyrok nakazowy bez przeprowadzania rozprawy? Może, ale wówczas mamy prawo

do wniesienia sprzeciwu, w wyniku którego wyrok nakazowy traci moc (art. 93 – 94 k.p.o.w.).

Warto dodać, że przed wejściem w życie art. 116 § 1a k.w. Policja, stwierdzając naruszenie obowiązku zakrywania ust i nosa w związku z COVID-19, kwalifikowała takie zachowania jako czyn z art. 54 k.w. („Kto wykracza przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany”), co spotykało się z brakiem aprobaty ze strony sądów, wydawaniem wyroków uniewinniających czy też z odmową wszczęcia postępowania (na podstawie art. 5 § 1 pkt 2 k.p.o.w.). Jak zauważył Sąd Najwyższy w swym wyroku z dnia 8.04.2021 r., sygn. II KK 75/21, przepis art. 54 k.w. zawiera odesłanie do przepisów porządkowych wydawanych w celu zapewnienia porządku i spokoju publicznego. W konsekwencji, w razie naruszenia przepisów, które mają inny przedmiot ochrony, nie jest możliwe jego zastosowanie. Celem regulacji zawartych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19.04.2020 r. była ochrona życia i zdrowia, które mogłyby zostać zagrożone w wyniku rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Taki charakter przepisów wymienionego rozporządzenia wynika z zakresu delegacji ustawowej, zawartej w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu chorób zakaźnych u ludzi. W art. 1 tej ustawy jednoznacznie wskazano, że reguluje ona zapobieganie oraz zwalczanie zakażeń i chorób zakaźnych. Jednocześnie, celem ustawy nie było określenie sposobów zapewniania porządku publicznego w rozumieniu art. 54 k.w. W konsekwencji nie istnieją podstawy, by uznać, że przepisy

rozporządzenia, doprecyzowujące jedynie treść ustawy w rozumieniu art. 92 Konstytucji RP, mają charakter porządkowy. Za taką interpretacją przemawia także fakt wprowadzenia do kodeksu wykroczeń dodatkowego przepisu typizującego, a to art. 116 § 1a k.w. dodanego przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28.10.2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19.

Jak się okazuje, wprowadzenie art. 116 § 1a k.w. nie położyło kresu wątpliwościom interpretacyjnym. Dowodem na to jest chociażby postanowienie z dnia 2.04.2021 r. Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim, sygn. akt II W 155/21, które jest pierwszym w naszym kraju orzeczeniem umarzającym postępowanie, wydanym po wejściu w życie art. 116 § 1a k.w.¹ Ww. sąd stwierdził, że źródłem obowiązku zasłaniania ust i nosa nadal nie jest ustawa, a rozporządzenie wydane na jej podstawie. Przepis art. 116 § 1a k.w. zawiera w swojej normie zwrot do innych przepisów. Ma więc charakter tzw. przepisu odsyłającego, odwołuje się do tzw. przepisów epidemiologicznych i penalizuje nieprzestrzeganie zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków określonych w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Stosownie zaś do przepisu art. 1 § 1 k.w. odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia (*nullum crimen sine lege*). W ocenie sądu poszukiwanie znamion wykroczenia w przepisie rangi rozporządzenia pozostaje w opozycji do art. 42 ust. 1 Konstytucji RP stanowiącego, iż odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił

¹ Źródła internetowe: <https://legatistis.pl/blog/2021/04/14/maski-nielegalne-pierwsze->

[postanowienie-sadu-w-tym-zakresie-wraz-z-uzasadnieniem/](#) [dostęp: 17.01.2022 r.].

się czynu zabronionego pod groźbą kary, przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Jednocześnie wymaga zdecydowanego podkreślenia, że sąd nie zanegował pewnych rozwiązań, które niewątpliwie mają na celu ochronę zdrowia powszechnego i życia obywateli, na przykład zakazu swobodnego poruszania się, ale takie ograniczenia powinny być wprowadzane zgodnie z prawem. Niewątpliwie w sytuacjach nadzwyczajnych potrzeba także procedur uproszczonych, lecz także i wówczas muszą one znajdować oparcie w podstawowych przepisach prawa rangi konstytucyjnej. Tymczasem restrykcje wprowadzone wobec obywateli na obszarze całego kraju przypominają ograniczenia, jakie mogą wystąpić podczas stanu nadzwyczajnego, na przykład klęski żywiołowej, a taki stan nie został przecież wprowadzony. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zabrania ograniczania tak istotnych praw obywateli, za wyjątkiem opisanym w przepisach art. 228 Konstytucji. Tymczasem wydane i ogłoszone rozporządzenia (niewątpliwie dodatkowo często zmieniane) nie mogą same w sobie ograniczać praw obywatelskich. Art. 52 Konstytucji stanowi między innymi o wolności poruszania się, która może być ograniczona tylko w drodze ustawy. Z kolei przepisy art. 31 Konstytucji stanowią, że wolność człowieka podlega ochronie prawnej, a ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Przepisy art. 228 Konstytucji RP stanowią, iż w sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki

konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej. Nie sposób przyjąć, że stan epidemii jest jednym ze stanów nadzwyczajnych, o jakich stanowi art. 228 Konstytucji. Powyższe fakty świadczą o braku podstaw do skutecznego obwinienia za czyn z art. 116 § 1a k.w., jak również dowodzą instrumentalnego traktowania przepisów prawa, również w zakresie ustanowienia obszaru całego kraju, jako objętego stanem epidemii. Zachwianiu ulega bowiem wyrażona w przepisie art. 2 Konstytucji zasada demokratycznego państwa prawnego, która to zasada, jako zbiór różnych wartości, dotyczących także zasad prawnych, stanowi między innymi o określoności prawa, jego pewności, to jest o zaufaniu obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (zasada lojalności państwa względem obywateli).

Sąd Rejonowy we Włocławku posunął się jeszcze dalej „w sprawie maseczkowej” i wydał postanowienie z dnia 11.06.2021 r., sygn. akt II W 363/21 o umorzeniu postępowania, gdzie podkreślone zostało, iż jedynie w stanie klęski żywiołowej mogą nastąpić bardziej drastyczne ograniczenia wolności. Zgodnie z art. 232 w zw. z art. 233 ust 3 Konstytucji, jedynie wprowadzenie stanu nadzwyczajnego w postaci stanu klęski żywiołowej pozwoliłoby nałożyć na wszystkich obowiązek profilaktyki. Ponadto sąd w uzasadnieniu postanowienia stwierdza, iż stan epidemii jest stanem zwykłym, co uniemożliwia zawieszenie obowiązujących aktów prawa. Tym samym sąd uznał, że powszechny obowiązek zasłaniania ust i nosa

wprowadzony na podstawie blankietowego rozporządzenia uznać należy za bezprawny².

Jak widać, penalizacja naruszenia obowiązku zakrywania ust i nosa w związku z COVID-19 nie jest aż tak oczywista, jak by się mogło wydawać. Budzi wiele kontrowersji i wątpliwości interpretacyjnych.

Rada Ministrów, w formie rozporządzenia, ustanawiała i wielokrotnie zmieniała ograniczenia, nakazy i zakazy obowiązujące w związku z wystąpieniem stanu epidemii wywołanym zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Rozporządzenie reguluje między innymi granice obowiązywania nakazu zakrywania, przy pomocy maseczki, ust i nosa.³ Od 16.05.2022 r. rozporządzenie uległo zmianie i wprowadziło w miejsce stanu epidemii, stan zagrożenia epidemicznego wywołanego zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 na terenie Rzeczypospolitej Polskiej⁴. Zmiana objęła także tytuł rozporządzenia, które aktualnie brzmi „w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu zagrożenia epidemicznego”. Rozporządzenie, do dnia 31.08.2022 r., nałożyło obowiązek zakrywania, przy pomocy maseczki, ust i nosa w budynkach, w których jest prowadzona działalność lecznicza, oraz w aptekach⁵.

Penalizacja obowiązku zakrywania ust i nosa, w okresie stanu epidemii i stanu zagrożenia epidemicznego, ulegała zmianom, zarówno w zakresie przedmiotów służących do zakrywania ust i nosa, miejsc obowiązywania oraz czasu do kiedy Rada Ministrów taki obowiązek utrzymuje.

² Źródła internetowe: <https://legartitis.pl/blog/2022/01/14/czy-istnieje-obowiazek-zaslaniania-ust-i-nosa-w-galeriach-handlowych-i-innych-sklepach-2/> [dostęp: 17.01.2022 r.].

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25.03.2022 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2022 r., poz. 679 ze zm.).

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13.05.2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2022 r., poz. 1025).

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27.05.2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. z 2022 r., poz. 1144).

REALIZACJA EUROPEJSKIEGO NAKAZU DOCHODZENIOWEGO PRZEZ STRONĘ POLSKĄ

asp. szt. Karolina Hołowiecka

Zakład Prawa i Kryminalistyki Szkoły Policji w Pile

Rozdział 62 d k.p.k. został dodany w wyniku implementacji przepisów zawartych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego (dalej END) w sprawach karnych. Rozdział 62d k.p.k. określa procedurę związaną z wystąpieniem państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie END do właściwego organu polskiego¹.

Zgodnie z treścią art. 589ze k.p.k. END przekazany przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej podlega wykonaniu przez prokuratora albo sąd rejonowy, w okręgu którego znajduje się lub może zostać przeprowadzony dowód. Organ taki wydaje postanowienie w przedmiocie jego wykonania. W § 2 przywołanego artykułu znajduje się wyjątek od zasady ustanowionej w § 1. Jeżeli przepis szczególny przewiduje, że dopuszczenie, uzyskanie lub przeprowadzenie określonego dowodu należy do sądu, lub sądu określonego rzędu, ten właśnie sąd jest uprawniony do orzekania w przedmiocie END, zawierającego żądanie przeprowadzenia takiego właśnie dowodu². Art. 589ze w § 3-4 zastrzega wyłączną właściwość sądów okręgowych w zakresie wydawania postanowień dotyczących realizacji END, w przypadku kiedy dotyczy to wykonania czynności procesowych z udziałem osoby pozbawionej wolności związane z czasowym wydaniem tej osoby albo stronie polskiej albo państwu wydania END.

W myśl art. 589zg k.p.k. orzeczenie w przedmiocie wykonania END powinno zostać wydane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania. Termin ten zaczyna biec od chwili skutecznego doręczenia END stronie polskiej. Jeżeli termin nie może zostać dotrzymany END powinien zostać wydany w terminie kolejnych 30 dni, licząc od upływu tego terminu. O opóźnieniu należy powiadomić organ wydający END, podając przyczynę opóźnienia oraz przewidywany termin wydania orzeczenia w przedmiocie wykonania END. Komentowany przepis w § 2 nie wskazuje formy powiadomienia organu wydającego END o opóźnieniu jego wykonania. Oznacza to, że notyfikacja może nastąpić w dowolnej formie, np. z użyciem poczty elektronicznej³.

W art. 589zh k.p.k. ustawodawca wyznaczył termin na realizację END. Jeżeli dowód w chwili orzekania o wykonaniu END pozostaje w dyspozycji organu orzekającego, winien on niezwłocznie podjąć działania zmierzające do jego przekazania. Jeżeli natomiast w chwili orzekania o END dowód nie został jeszcze przeprowadzony, powinno to nastąpić niezwłocznie, nie później niż w terminie 90 dni, licząc od dnia wydania tego orzeczenia. Jeżeli z jakichś powodów termin nie będzie mógł zostać dotrzymany, należy powiadomić o tym organ wydający END podając przyczynę opóźnienia i przewidywany termin przeprowadzenia dowodu.

¹ KPK red. Skorupka 2021, wyd. 5/Kuczyńska Legalis

² KPK T. II red. Drajewicz 2020 wyd. 1/Kierzyńska Legalis

³ Tamże

Na podstawie art. 589zi k.p.k. zasadą jest stosowanie przepisów prawa polskiego w toku realizacji END. Istnieją dwa wyjątki od tej zasady. Po pierwsze, przepisy niniejszego rozdziału mogą stanowić inaczej. Po drugie, polski ustawodawca przyjął, że przy wykonywaniu nakazu należy uczynić zadość życzeniu organu, który wydał nakaz, aby przy dokonaniu czynności zastosowano szczególnie tryb postępowania lub szczególną jej formę⁴. Nie może to być jednak sprzeczne z zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Jeśli czynność dochodzeniowa określona w END nie jest przewidziana przez prawo polskie lub byłaby niedopuszczalna w podobnej sprawie krajowej sąd lub prokurator informują organ wydający END. Obowiązkiem polskiego organu jest wskazanie terminu do zmiany, uzupełnienia lub cofnięcia END oraz określenia możliwej do przeprowadzenia zastępczej czynności dochodzeniowej zgodnej z celem END. Dopiero po upływie terminu sąd lub prokurator postanawia o wykonaniu zastępczej czynności dochodzeniowej⁵. Ustawodawca wprowadził taką możliwość z uwagi na odrębności proceduralne w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Aby w takiej sytuacji nie zaprzepaścić efektywności współpracy transgranicznej i nie podważać wzajemnego zaufania między państwami, okoliczność taka nie została bezwarunkową podstawą do odmowy wykonania END, zaś państwo wykonujące jest zobowiązane do przeprowadzenia innego dowodu w miejsce żadanego, najbardziej do niego zbliżonego. Zgodnie z założeniem dyrektywy bowiem, podstawowym celem wydawania nakazu nie jest dokonanie określonej czynności dochodzeniowej, lecz uzyskanie materiału dowodowego. Z tego powodu sposób uzyskania go jest dowolny byle był zgodny z prawem państwa realizującego END. Zasada wykonania zastępczej czynności dowodowej nie ma jednak zastosowania do czynności enumeratywnie wy-

mienionych w art. 589zi § 3 k.p.k., które powinny być dostępne w prawodawstwie każdego państwa będącego członkiem UE. Możliwość przeprowadzenia czynności zastępczej, zamiast wnioskowanej dotyczy również tzw. czynności inwazyjnych, wiążących się z poważnymi dolegliwościami dla osób nimi dotkniętych⁶.

Strona polska odmawia wykonania END na podstawie przesłanek wymienionych w art. 589zj § 1 k.p.k. Są one następujące:

1. Sąd lub prokurator nie uzyskał zezwolenia umożliwiającego przeprowadzenie czynności z udziałem osoby wskazanej w END – ta przesłanka obejmuje wszelkie podmiotowe wyłączenia spod jurysdykcji sądów polskich w takim zakresie, w jakim uniemożliwiają one przeprowadzenie żadanego dowodu.
2. W stosunku do osoby ściganej zapadło w państwie członkowskim Unii Europejskiej prawomocne orzeczenie co do tych samych czynów, które zostały wskazane w END oraz, w przypadku skazania za te same czyny, osoba ścigana odbywa karę lub ją odbyła albo kara nie może być wykonana według prawa państwa, w którym zapadł wyrok skazujący – ta przesłanka realizuje zasadę *ne bis in idem*.
3. Wykonanie END mogłoby narazić na niebezpieczeństwo funkcjonariusza przy wykonywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz osobę udzielającą mu pomocy w zakresie tych czynności
4. END dotyczy przesłuchania na okoliczność objętą bezwzględny zakazem przesłuchania – przesłanka ta dotyczy przesłuchania osób, których przesłuchiwanie jest w Polsce zakazane, a mianowicie obrońcy albo adwokata lub radcy prawnego działającego na podstawie art. 245 § 1 k.p.k. co do faktów, których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę, duchownego co do faktów, których dowiedział się przy

⁴ KPK red. Skorupka 2021, wyd. 5/Kuczyńska Legalis

⁵ KPK red. Sakowicz 2020, wyd. 9/Sakowicz Legalis

⁶ nadkom. dr Michał Białęcki, podinsp. Krzysztof Sawicki „Wybrane aspekty funkcjonowania europejskiego nakazu dochodzeniowego”

spowiedzi, mediatora co do faktów, o których dowiedział się od stron prowadząc mediację oraz osób obowiązanych do zachowania tajemnicy na podstawie Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Ponieważ zakresy zakazów przesłuchiwania różnią się w odniesieniu do wszystkich wymienionych wyżej kategorii, przed powołaniem tej przesłanki odmowy konieczne jest dokładne ustalenie, czy dana informacja wskazana w END jest takim zakazem objęta.

5. Wykonanie END naruszyłoby wolności i prawa człowieka i obywatela – przesłanka ta dotyczy praw i wolności, które zostały zdefiniowane w Dyrektywie 2014/41/EU w art. 11 ust. 1 lit. l jako te wynikające z art. 6 TUE i z Karty praw podstawowych.
6. Żądana czynność zagrażałaby bezpieczeństwu narodowemu – przesłankę tę definiuje się ją jako sytuację, w której wykonanie wniosku innego państwa o udzielenie mu pomocy prawnej „naruszyłoby podstawy wewnętrznego porządku tego państwa”.⁷
7. END dotyczy czasowego wydania osoby pozbawionej wolności do państwa wydania orzeczenia, a jego wykonanie skutkowałoby przedłużeniem okresu pozbawienia wolności tej osoby – ta przesłanka stanowi, że nie można wykonać nakazu, gdy dotyczy on czasowego wydania osoby pozbawionej wolności do państwa wydania orzeczenia lub na terytorium Polski, a wykonanie END skutkowałoby przedłużeniem okresu pozbawienia wolności tej osoby. W takiej sytuacji można natomiast zastosować inny instrument współpracy przewidziany w dyrektywie – w postaci przesłuchania na odległość.

W art. 589zj § 2 k.p.k. zawarto fakultatywne przesłanki odmowy wykonania END.

1. Czyn będący podstawą wydania END, inny niż wymieniony w Art. 607w k.p.k.,

nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego - w aspekcie prawnoprocesowym przesłanka ta polega na tym, że państwo wykonania może odmówić udzielenia pomocy prawnej państwu wydania, o ile przedmiotem postępowania jest czyn niestanowiący przestępstwa w pierwszym z nich. Zasada ta uważana jest za prerogatywę państwa, które w ten sposób zachowuje sobie prawo ograniczenia współpracy w obrocie międzynarodowym jedynie do tej sfery, którą samo poddaje działaniom represyjnym⁸.

2. Czyn będący podstawą wydania END według prawa polskiego został popełniony w całości lub w części na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub na polskim statku wodnym lub powietrznym i nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego – ta przesłanka odmowy ustanawia tzw. przesłankę ekstraterytorialności. Była ona zawsze charakterystyczna dla prawa ekstradycyjnego – miała zapewnić, że państwo będzie miało pierwszeństwo w osądzeniu sprawców przestępstw popełnionych na własnym terytorium, zgodnie z podstawową dla wykonywania jurysdykcji przez sądy krajowe zasadą terytorialności.⁹
3. Wykonanie END wiązałoby się z ujawnieniem informacji niejawnych uzyskanych w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych, jak również związanych z prowadzeniem tych czynności – ta przesłanka nie dotyczy wyłącznie sytuacji kiedy w END zlecono czynności operacyjno – rozpoznawcze, ale także wtedy, gdy dowód został uzyskany za pomocą tych czynności.
4. Według prawa polskiego czynność dochodzeniowa, której dotyczy END, nie może być przeprowadzona w sprawie o przestępstwo będące podstawą jego wydania.
5. Według prawa polskiego czynność dochodzeniowa, której dotyczy END, nie

⁷ A. Lach, Europejska pomoc, s. 145

⁸ KPK T. II red. Drązewicz 2020 wyd. 1/Kierzyńska Legalis

⁹ KPK red, Skorupka 2021, wyd. 5/Kuczyńska Legalis

może być przeprowadzona w postępowaniu, w którym został on wydany - przepis ten dotyczy czynności dowodowych o szczególnym charakterze. Ta podstawa odmowy dotyczy głównie postępowania w sprawach dotyczących wykroczeń lub skarbowych, w których niedopuszczalne jest przeprowadzanie niektórych czynności procesowych przewidzianych w kodeksie postępowania karnego.

6. END dotyczy czasowego wydania osoby pozbawionej wolności do państwa wydania orzeczenia albo do Rzeczypospolitej Polskiej, a osoba ta nie wyraża na to zgody – przepis ma chronić osoby czasowo pozbawione wolności. Z uwagi na to, że jest to przesłanka fakultatywna brak takiej zgody nie jest dla organu polskiego wiążący w zakresie realizacji END. Trzeba mieć na względzie, że brak współpracy ze strony przesłuchiwanego może skutecznie uniemożliwić przeprowadzenie zleconej czynności, zwłaszcza gdy dotyczyłoby to przesłuchania podejrzanego lub oskarżonego z uwagi na to, że wymienieni mają prawo a nie obowiązek składać wyjaśnienia.
7. END dotyczy przesłuchania przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym, bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, a oskarżony, który ma zostać przesłuchany, nie wyraża na to zgody - w przypadku tej przesłanki odmowy pojawia się problem polegający na tym, że zgodnie z art. 177 § 1a k.p.k. dopuszczalne jest przesłuchanie świadka (a na podstawie art. 197 § 3 k.p.k. także biegłego) w drodze wideokonferencji, jednak przepis ten nie odnosi się do przeprowadzenia w takiej formie przesłuchania podejrzanego lub oskarżonego. Zgodnie z art. 589zi k.p.k. podstawową zasadą jest wykonywanie czynności dochodzeniowych, o które wnosi państwo wydające nakaz, na podstawie przepisów prawa polskiego. W tej

sytuacji zawsze dojdzie do odmowy wykonania takiej czynności dochodzeniowej, ponieważ nie jest ona dopuszczalna w prawie polskim. Nie jest też możliwe przeprowadzenie przesłuchania za pośrednictwem telefonu. Organ polski będzie musiał zaproponować czynność zastępczą.¹⁰

8. END dotyczy przesłuchania osób, o których mowa w art. 179 § 1 lub art. 180 § 1 i 2 co do okoliczności określonych w tych przepisach – ta przesłanka odnosi się do informacji objętych tajemnicą zawodową lub państwową. Jest to przesłanka fakultatywna z uwagi na to, że istnieje procedura pozwalająca na uchylenie tajemnicy. W przypadku klauzuli „tajne”, ściśle tajne” sąd lub prokurator na podstawie art. 179 § 3 może zwrócić się do naczelnego organu administracji rządowej o zwolnienie świadka od obowiązku zachowania tej tajemnicy. Jeśli zaś chodzi o informacje o klauzuli „zastrzeżone” i „poufne” na podstawie art. 180 § 1 k.p.k. sąd lub prokurator, biorąc pod uwagę dobro wymiaru sprawiedliwości może zwolnić osobę od obowiązku zachowania tajemnicy. W przypadku wymienionych wprost w art. 180 § 2 k.p.k. tajemnic zawodowych w postępowaniu przygotowawczym zwalnia osobę od obowiązku zachowania tajemnicy sąd na wniosek prokuratora tylko gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona innego dowodu.

Zgodnie z art. 589zl k.p.k. sąd lub prokurator niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia otrzymania potwierdza otrzymanie END. Stosowny formularz znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wzoru formularza potwierdzenia otrzymania europejskiego nakazu dochodzeniowego z dnia 8 lutego 2018 r.

¹⁰ Tamże

Art. 589zl zawiera katalog informacji, które organ przyjmujący musi przekazać organowi wydającemu. Nie jest to katalog zamknięty. Wiele innych przepisów rozdziału 62d k.p.k. również taki obowiązek określają.

Na podstawie art. 589zp k.p.k. dowody uzyskane w związku z wykonywaniem END są niezwłocznie przekazywane państwu wydania orzeczenia. Jeśli przy czynności obecny był na podstawie art. 589zo przedstawiciel organu wydającego orzeczenie na wniosek państwa wydania orzeczenia, można jemu przekazać te dowody.

Procedura karna na podstawie implementowanych przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie Europejskiego Nakazu Dochozdeniowego w sprawach karnych przewiduje również skrócenie podstawowego, 30-dniowego terminu realizacji. W art. 589zq wskazano, że jeżeli END został wydany w celu zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem właściwy sąd lub prokurator orzeka w przedmiocie wykonania END w terminie 24 godzin od jego otrzymania, a jeżeli nie jest to możliwe – niezwłocznie po upływie tego terminu. Brzmienie polskiej ustawy wskazuje na to, że należy nadać zabezpieczeniu takich śladów i dowodów znaczenie priorytetowe i nawet w razie niemożności dochowania pierwotnego terminu, dokonać czynności zabezpieczenia niezwłocznie¹¹. Uzyskane w ten sposób dowody mogą zostać przekazane państwu wydania orzeczenia bądź pozostawione do dyspozycji organu zabezpieczającego na czas określony przez państwo wydania orzeczenia. Ma to odzwierciedlenie w formularzu wniosku, w sekcji H3. We wniosku należy

wskazać datę, do której dowód ma być zabezpieczony. Po konsultacji z państwem wydania wniosku można ten okres skrócić. Organy polskie dokonują zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem na podstawie przepisów ustawy polskiej. Rzeczy mogące stanowić dowody w sprawie zatrzymuje się na podstawie art. 217–218a kpk, które pozwalają także na zatrzymanie korespondencji, przesyłek oraz wykazów połączeń telekomunikacyjnych oraz innych przekazów informacji, a także zatrzymanie danych informatycznych przechowywanych w systemie lub na nośnikach, w tym też korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną¹². Należy jednak uczynić zadość życzeniom państwa wydania co do sposobu lub formy przeprowadzenia zabezpieczenia, jeśli nie stoi to w sprzeczności z polskim prawem.

Koszty związane z wykonaniem END zgodnie z treścią Art. 589zr pokrywa Skarb Państwa. W uzasadnionych przypadkach sąd lub prokurator może wystąpić do organu wydającego END o zwrot całości lub części przewidywanych wydatków lub zmianę END. Zazwyczaj takim uzasadnionym przypadkiem będzie wysoki koszt sporządzenia opinii biegłego lub szeroko zakrojona operacja policyjna lub też długotrwałe działania obserwacyjne. Przepis nie określa, w którym momencie powinno dojść do konsultacji. Ponadto nie zawsze przed wykonaniem czynności można określić ich koszt. Konsultacje należy podjąć przed wykonaniem czynności, aby dać możliwość państwu wydania na zmianę bądź wycofanie END. Ani dyrektywa, ani ustawa transpozycyjna nie przewidują procedury związanej z konsultacjami dotyczącymi kosztów po przeprowadzeniu żądanych czynności i poniesieniu ich kosztów przez państwo wykonujące.

¹¹ Tamże

¹² Tamże

ISTOTA SPOŁECZNEGO OBOWIĄZKU ZAWIADOMIENIA O PRZESTĘPSTWIE

podinsp. Zbigniew Bogusz

podkom. Michał Kosarski

Zakład Prawa i Kryminalistyki Szkoły Policji w Pile

Czy przysłowiowy Kowalski ma obowiązek zawiadomienia organów ścigania o każdym zachowaniu, które może być czynem spenalizowanym? Co jeśli tego nie uczyni i wreszcie, w jaki sposób może to zrobić? Pytań i wątpliwości z tym związanych jest wiele, a na część z nich postaramy się odpowiedzieć w niniejszym artykule.

Każdy z nas może powziąć wiadomość o potencjalnym przestępstwie będąc bezpośrednim świadkiem jakiegoś zdarzenia lub też dowiedzieć się o tym ze słyszenia. Pytanie, co z tym faktem zrobimy, a raczej co powinniśmy z tym zrobić? Z prawnego punktu widzenia, w myśl art. 304 § 1 k.p.k. „*Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję*”. Oznacza to, że obowiązek taki istnieje, ale z drugiej strony nie jest on obwarowany żadną sankcją. Krótko mówiąc jako obywatel, nie musimy podjąć żadnej reakcji na zachowania sprzeczne z prawem, a za naszą bierność nie poniesiemy jakiegokolwiek odpowiedzialności karnej (poza wyjątkami, o których dalej). Czy jednak tak chcielibyśmy kształtować otaczającą nas rzeczywistość, gdzie nikt nie reaguje na krzywdę innych ludzi? Zdecydowanie się temu sprzeciwiamy!

Czy osoby zgłaszające podejrzenie popełnienia przestępstwa działają w imię uczciwości i sprawiedliwości, z potrzeby pra-

wości i spełnienia obywatelskiego obowiązku służącego interesowi społecznemu, czy też motywowane są innymi względami? Co leży u podstaw braku aktywności w tym zakresie i uzasadnia obserwowaną niekiedy społeczną obojętność wobec przestępczości czy patologię codzienności związaną ze składaniem fałszywych doniesień¹. Choć poznanie odpowiedzi na tak postawione pytania jest domeną nauk społecznych, to spróbujmy zrozumieć osoby, które nie chcą reagować na przestępstwa, a przede wszystkim jaki może być powód tej znieczulicy. Po pierwsze nie chcemy ingerować w problemy innych ludzi, bo przecież sami mamy ich wiele. Po drugie reakcja na przestępstwo będzie się wiązała z koniecznością przesłuchania przez prokuratora lub Policję, a później może i przez sąd, a więc będzie to od nas wymagało poświęcenia czasu i energii. Po trzecie możemy się narażać na odwet ze strony osób, które mogą być odpowiedzialne za owe przestępcze zachowania, a przecież tego nie chcemy. Po co się więc angażować i możliwe, że narażać gdy tak naprawdę nie

¹ System Prawa Karnego Procesowego. Tom X. Postępowanie przygotowawcze R.A. Stefański, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2016 r. s. 599

mamy z tego żadnych korzyści, a konsekwencją może być co najwyżej społeczny ostracyzm, że nie zareagowaliśmy na przestępstwo? Odpowiedź jest bardzo prosta: Bo tak należy zrobić! Nie może być społecznego przyzwolenia na zachowania niezgodne z prawem i na każdy taki przejaw powinniśmy zdecydowanie reagować. Każdy z nas może stać się ofiarą przestępstwa i czy nie będziemy oczekiwać wówczas pomocy od innych, przykładowo gdy ktoś nas napadnie na ulicy, pobije, ukradnie nasze mienie. Czy osoba będąca ofiarą przemocy domowej, zastraszona przez oprawcę, bojąca się sama zareagować na jego zachowania, nie ma prawa oczekiwać, że ktoś inny zwróci uwagę na ten problem? Tak, ma prawo tego oczekiwać, a my postaramy się przybliżyć, jak realizacja obowiązku zawiadomienia o przestępstwie wygląda, zarówno od strony prawnej, jak i faktycznej.

W ustawodawstwie polskim problematyka zawiadomienia o przestępstwie stała się przedmiotem obszernej regulacji, a przyjęte rozwiązanie jest propozycją pośrednią pomiędzy całkowitym brakiem prawnego unormowania tej kwestii a wprowadzeniem do systemu prawnego obowiązku denuncjacji powiązanego z penalizacją niektórych zachowań związanych z dysponowaniem wiedzą o przestępstwie. Przekonuje o tym istnienie na gruncie obowiązującego stanu prawnego nie tylko tzw. prawnego (sankcjonowanego) obowiązku denuncjacji, mającego charakter powszechny bądź indywidualny, ciężącego na określonych podmiotach (osobach lub instytucjach) na mocy art. 304 § 2 k.p.k., art. 240 § 1 k.k. oraz przepisów szczególnych, ale także społecznego obowiązku zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (art. 304 § 1 k.p.k.), jak również objęcie zakresem penalizacji zaniechania tego obowiązku (...)².

Z przytoczonego na wstępie przepisu ujętego w art. 304 k.p.k. wynika, iż realizacja społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie ograniczona jest wyłącznie do przestępstw ściganych w trybie publicznoskargowym (z urzędu), pozostawiając tym samym poza zakresem tej powinności przestępstwa ścigane na wniosek oraz w trybie prywatnoskargowym. W literaturze ograniczenie przedmiotowe obowiązku denuncjacji jedynie do przestępstw ściganych z urzędu łączy się z poszanowaniem woli osoby pokrzywdzonej w uruchomieniu ścigania karnego w odniesieniu do przestępstw wnioskowych oraz ściganych z oskarżenia prywatnego. Zgodnie bowiem z konstrukcją prawną ścigania tych przestępstw, wola pokrzywdzonego jest tu przesądzająca w tym sensie, że stanowi warunek dopuszczalności wszczęcia i przeprowadzenia postępowania karnego. Stąd zauważa się, że wbrew woli osoby pokrzywdzonej nie jest możliwa ingerencja organów ścigania w sferę ścigania przestępstw prywatnoskargowych oraz zależnych od wniosku pokrzywdzonego³. Pragniemy jednak zaznaczyć, iż brak społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwach ściganych w tych trybach, nie wyklucza takiej możliwości. Możemy więc zawiadomić Policję o tym, że ktoś uszkodził samochód naszego sąsiada pomimo faktu, iż jest to przestępstwo ścigane w trybie wnioskowym (dodatkowo wartość strat musi przekraczać 500 zł), co nie zmienia jednak faktu, iż ostateczna decyzja w zakresie możliwości prowadzenia postępowania przygotowawczego będzie należała do właściciela uszkodzonego pojazdu, gdyż to on będzie uprawniony do złożenia wniosku o ściganie, a nie my. Podobnie jest z przestępstwami ściganymi w trybie prywatnoskargowym (przykład: zniesławienie, zniewaga), gdzie decyzja w zakresie prowadzenia postępowania w tym przedmiocie jest w dużej mierze

²Tamże, s. 600-601

³ Tamże, s. 606, przypis 69

uzależniona od pokrzywdzonego. Tym samym należy przyjąć, że objęcie obowiązkiem denuncjacji przestępstw wnioskowych i ściganych z oskarżenia prywatnego nie miałoby racjonalnego wytłumaczenia, skoro nawet złożenie zawiadomienia przez wspomnianego wyżej sąsiada nie przesądzałoby w ogóle kwestii wszczęcia postępowania w tej sprawie. Nie negujemy jednak takiej możliwości, zwłaszcza w sytuacji gdy osoba inna niż pokrzywdzony ma wiedzę o przestępstwie i realizując swój wewnętrzny, moralny obowiązek informuje o tym organy ścigania. Nie jest to jednak społeczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie, gdyż ten odnosi się wyłącznie do przestępstw ściganych w trybie publicznoskargowym. Podobnie obowiązek zawiadomienia o przestępstwie nie dotyczy osób najbliższych dla sprawcy przestępstwa, skoro ustawa zapewnia im prawo do uchylenia się, z tego właśnie powodu, od złożenia zeznań.⁴ W praktyce więc osoba najbliższa dla sprawcy przestępstwa, przykładowo matka, która ma wiedzę, iż jej syn dopuścił się przestępstwa ściganego z urzędu (np. rozboju) nie ma społecznego obowiązku zawiadamiać o tym fakcie organów ścigania, a tym samym zeznawać przeciwko swojemu dziecku. Jest to konsekwencją realizacji uprawnienia wynikającego z art. 182 k.p.k., a więc prawa do odmowy złożenia zeznań.

Z powyższego można wnioskować, iż to do nas należy ostatecznie decyzja czy zareagujemy na przestępstwo czy też nie, a tym samym czy wypełnimy nałożony na nas społeczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie. Nie zawsze jednak tak to wygląda. Ustawodawca bowiem zastrzegł sobie grupę przestępstw charakteryzujących się szczególnie wysoką szkodliwością społeczną, przy których na obywatela nakłada się już nie społeczny, a prawny obowiązek

zawiadomienia organów ścigania o tych zdarzeniach. Zaniechanie realizacji tego obowiązku wiąże się w tym przypadku z poniesieniem konsekwencji prawnych, a więc karą za bezczynność. Takie zachowania określone zostały w art. 240 k.k., który w §1 stanowi: „Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120-124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197§3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw **podlega karze pozbawienia wolności do lat 3**”. Przepis ten wprowadza więc karalność czynu polegającego na niedopełnieniu obowiązku powiadomienia o przestępstwach taksatywnie w nim wymienionych, przy czym jednak podstawą tego obowiązku jest posiadanie wiarygodnej wiadomości o karalnym przygotowaniu, usiłowaniu lub dokonaniu któregoś z czynów zabronionych wskazanym w tym przepisie, takich jak:

- art. 118 k.k. – zbrodnia ludobójstwa,
- art. 118a k.k. – zbrodnia przeciwko ludzkości,
- art. 120 k.k. - stosowanie środków masowej zagłady,
- art. 121 k.k. – czynności związane z wytwarzaniem, gromadzeniem lub obrotem środkami masowej zagłady,
- art. 122 k.k. - wykorzystanie podczas działań zbrojnych niedopuszczalnych sposobów lub środków walki,
- art. 123 k.k. – zamach na życie lub zdrowie jeńców wojennych lub ludności cywilnej,
- art. 124 k.k. – inne postacie naruszenia prawa międzynarodowego,
- art. 127 k.k. – zamach stanu,

⁴ Kodeks postępowania karnego. Komentarz 2021, wyd. 5 (legalis)

- art. 128 k.k. – zamach na konstytucyjny organ państwa,
 - art. 130 k.k. – szpiegostwo,
 - art. 134 k.k. – zamach na życie Prezydenta,
 - art. 140 k.k. – zamach terrorystyczny,
 - art. 148 k.k. – zbrodnia zabójstwa,
 - art. 156 k.k. – ciężki uszczerbek na zdrowiu,
 - art. 163 k.k. – spowodowanie niebezpieczeństwa katastrofy,
 - art. 166 k.k. – piractwo,
 - art. 189 k.k. – bezprawne pozbawienie wolności,
 - art. 197§3 k.k. – zgwałcenie w typie kwalifikowanym,
 - art. 198 k.k. – wykorzystanie bezradności lub upośledzenia dla doprowadzenia do obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej,
 - art. 200 k.k. – obcowanie płciowe z małoletnim,
 - art. 252 k.k. - wzięcie zakładnika,
- lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym

Nie bez przyczyny zostały powyżej zaakcentowane zwroty „*wiarygodna wiadomość*” oraz „*czynów zabronionych*” bowiem dla właściwej wykładni treści art. 240 k.k., pojęcia te wymagają niewątpliwie wyjaśnienia.

Po pierwsze w art. 240§1 k.k. akcent pada na posiadanie wiadomości spełniającej określony warunek jakościowy. Chodzi bowiem nie o jakąkolwiek wiadomość o przestępstwie, lecz wyłącznie wiadomość wiarygodną⁵. Co w takim razie należy rozumieć pod tym pojęciem? Wiadomość wiarygodna to – jak twierdzą niektórzy autorzy – wiadomość zasługująca na wiarę, prawie pewna. Nie musi ona być prawdziwa, gdyż spraw-

dzenie prawdziwości przez zawiadamiającego nie zawsze jest możliwe. Wystarczy aby w oczach przeciętnego obywatela wiadomość ta była godna wiary⁶. Jak zatem traktować plotki, niesprawdzone pogłoski, podejrzenia czy przypuszczenia, czy już wówczas powstaje prawny obowiązek powiadomienia organów ścigania o zdarzeniach, których te niezwyfikowane informacje dotyczą? Zaznaczmy, że to nie do osoby zgłaszającej należy sprawdzenie wiarygodności tych informacji czy też ustalenie sprawcy takich zachowań, są to bowiem działania leżące po stronie kompetencji przysługujących organom ścigania. Zatem w naszej ocenie taki obywatel może podzielić się z Policją lub prokuraturą taką wiedzą (plotką, pogłoską) pod warunkiem, że nie zawiadamia świadomie o faktach, co do których ma wiedzę, że nie zaistniały, a tym samym dopuszcza się występku z art. 238 kk (zawiadomienie o przestępstwie nie popełnionym) lub też w przekazanych informacjach fałszywie oskarża inną osobę dopuszczając się w tym wypadku występku z art. 234 k.k. (fałszywe oskarżenie innej osoby). W innym przypadku nie sposób ocenić jego postawy jako negatywnej, gdy w subiektywnej ocenie osoba taka działałaby z zamiarem udzielenia pomocy organom ścigania, dzieląc się posiadanymi informacjami na temat potencjalnego przestępstwa. W tym kontekście zgłaszanie do organów ścigania niesprawdzonych pogłosek, przypuszczeń czy podejrzeń dotyczących różnych zdarzeń przestępnych mieści się w kanonie społecznego obowiązku zawiadomienia jako pożądana i oczekiwana przez ustawodawcę formy współdziałania obywateli i instytucji w ściganiu przestępstw⁷.

Wyjaśnienia wymaga również użyty w przepisie zwrot „*czynów zabronionych*”

⁵System Prawa Karnego Procesowego. Tom X. Postępowanie przygotowawcze R.A. Stefański, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2016 r. s. 599

⁶ Tamże, s. 613, przypis 87

⁷ Tamże, s. 618, przypis 102

(dot. art. 240§1 kk). Dlaczego w tym przypadku ustawodawca nie posłużył się sformułowaniem „*Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu przestępstwa określonego w art. (...)*”? Jak się okazuje, ustawodawca uczynił to celowo uznając, że bez znaczenia dla prawnego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie jest fakt, czy sprawca takiego czynu podlega odpowiedzialności karnej, czy też nie. Co możemy przez to rozumieć? Otóż do zawiadamiającego nie należy ocena czy sprawca może ponosić odpowiedzialność karną za przestępstwo, a więc czy przykładowo ma ukończone 17 lat (wyjątkowo 15 lat) lub też czy miał zniesioną lub ograniczoną poczytalność w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu. Rozstrzyganie tych kwestii nie leży bowiem w zakresie kompetencji ani wiedzy osoby posiadającej wiarygodną wiadomość na temat czynów objętych obowiązkiem doniesienia, lecz jest domeną działania organów procesowych, dysponujących w tym zakresie niezbędną wiedzą fachową (...) ⁸. Gdyby ustawodawca użył w przepisie terminu „*przestępstwo*”, a nie „*czyn zabroniony*” wówczas z prawnego obowiązku denuncjacji wyłączone by były przykładowo wszystkie czyny popełnione przez osoby nieletnie oraz osoby niepoczytalne, co uważałoby się za zjawiskiem niepożądanym.

Aby w pełni zobrazować instytucję społecznego i prawnego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie musimy również rozstrzygnąć kwestię wyłączenia odpowiedzialności za zaniechanie tego obowiązku i do jakiego kręgu osób owe wyłączenia mają zastosowanie. Po pierwsze nie popełnia przestępstwa z art. 240 § 1 k.k. osoba, która zaniechała zawiadomienia, mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że takie organy jak Policja lub prokuratura mają już wiedzę o przygotowywanym, usi-

łowanym lub dokonanym czynie zabronionym, jak również osoba, która jest pokrzywdzona jednym z przestępstw, o których mowa w przytoczonym przepisie. Z obowiązku denuncjacji jest również wyłączony sam sprawca, bowiem nie sposób nakładać na niego obowiązek złożenia informacji o własnym przestępstwie, co samo w sobie byłoby absurdem. Sprawca przestępstwa ponosiłby bowiem odpowiedzialność karną za przestępstwo, którego się dopuścił, jak również za to, że nie doniósł na siebie organom ścigania. Podobnie z tego obowiązku wyłączone są osoby najbliższe dla sprawcy, co wynika z §3 (art. 240 k.k.). Nie podlega bowiem karze, kto zaniechał zawiadomienia z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jego najbliższymi. Wyżej już zostało wspomniane, iż świadek nie ma obowiązku dostarczania dowodów winy w sprawie dotyczącej osoby dla niego najbliższej, co jest konsekwencją uprawnienia wynikającego z art. 182 k.p.k., a więc prawa do odmowy złożenia zeznań.

Skoro już wiemy, jak kształtuje się społeczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie, jak również w jakich przypadkach obowiązek ten przekształca się w obowiązek prawny (art. 240 § 1 k.k.), zadajmy sobie pytanie: W jaki sposób możemy ten obowiązek wypełnić?

Zawiadomienie o przestępstwie może być złożone w dowolnej formie. Ustawa karnoprosesowa nie precyzuje w tej kwestii szczególnych wymagań. Może być ono zatem złożone ustnie lub na piśmie bądź w innej formie, np. telefonicznie, drogą mailową, może też przybrać formę anonimową. Jeżeli zawiadomienie zostało zgłoszone ustnie (sytuacja gdy zgłaszający stawia się osobiście w prokuraturze lub jednostce Policji), sporządza się z jego przyjęcia protokół (art. 143 § 1 pkt 2 k.p.k.) ⁹. Mowa tu oczywiście o „*Protokole przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania*

⁸ Tamże, s. 612,

⁹ Tamże, s. 639

w charakterze świadka osoby zawiadamiającej”. Oczywiście zawiadomienie może – o czym zostało wspomniane – zostać złożone w formie pisemnej, a więc zawiadamiający może swoje informacje o potencjalnym przestępstwie ująć w piśmie, które następnie skieruje do prokuratury, Policji, czy też innych organów posiadających kompetencje do prowadzenia postępowań przygotowawczych. Takie pisemne zawiadomienie nie musi spełniać wymogów pisma procesowego, nie musi mieć jakiejś szczególnej formy. Istotna jest ujęta w nim treść mogąca stanowić informację o przestępstwie. Dodatkowo pisemne zawiadomienie może mieć formę anonimową, co ma miejsce w sytuacji gdy zawiadamiający nie chce ujawnić swojej tożsamości, ale chce podzielić się z organami ścigania swoją wiedzą o potencjalnym przestępstwie. Pamiętajmy jednak, że anonimowa informacja sama w sobie nie może być podstawą do wszczęcia postępowania przygotowawczego, bez jej wcześniejszej weryfikacji na etapie czynności sprawdzających. Co istotne, ustawodawca wyszedł na przeciw oczekiwaniom osób zawiadamiających, bowiem przed wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 28.11.2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz.U. z 2015 r. poz.21), w protokołach zawierane były zarówno dane dotyczące miejsca zamieszkania, jak i miejsca pracy tych osób. Jest oczywistym, że poprzednia regulacja nie zachęcała zarówno osoby zawiadamiającej, jak i świadków do dzielenia się tymi informacjami z organami ścigania, zwłaszcza w kontekście prawa podejrzanego do zaznajomienia się z aktami sprawy karnej. Oznaczało to bowiem tyle, że każdy sprawca bez problemu mógł wówczas poznać wiedzę o adresie zamieszkania i pracy tych osób. Obecnie art. 304 § 1 k.p.k. zawiera odesłanie do stosowania przepisów art. 148a k.p.k. oraz art. 156a k.p.k., a co za tym idzie w protokołach (przyjęcia zawiado-

mienia, przesłuchania świadka) nie zamieszcza się danych dotyczących miejsca zamieszkania i miejsca pracy, a także numeru telefonu, telefaksu ani adresu poczty elektronicznej i adresu do doręczeń elektronicznych pokrzywdzonych i świadków uczestniczących w czynności. Wymienione dane umieszcza się w załączniku do protokołu, który przechowuje się w załączniku adresowym do akt sprawy. Co istotne, wgląd do tego załącznika mają wyłącznie organy prowadzące postępowanie, a więc Policja, prokuratura i sąd. Nie ma prawnej możliwości aby z tymi informacjami został zapoznany podejrzany czy też jego obrońca. Zmiany te niewątpliwie są korzystne dla osób, które chcą wypełnić swój społeczny obowiązek denuncjacji, ale wcześniej (przed zmianami) miały wątpliwości czy ich dane dotyczące adresu zamieszkania, miejsca pracy, numeru telefonu itp. nie zostaną wykorzystane przeciwko nim samym. Obecne regulacje zapewniają pełną anonimowość tych danych.

Konkludując, pragniemy zachęcić każdą osobę, która poweźmie informację o potencjalnym przestępstwie, aby dzieliła się tą wiedzą z organami ścigania, oczywiście nie naruszając ograniczeń zawartych w art. 234 k.k. i art. 238 k.k. Regulacje wprowadzone w naszym ustawodawstwie zapewniają anonimowość zarówno osobom zawiadamiającym, jak i świadkom określonych zdarzeń, co niewątpliwie powinno zachęcić naszego przysłowiowego *Kowalskiego* do reagowania na zachowania sprzeczne z prawem i przekazywania Policji lub prokuraturze informacji w tym przedmiocie. Pamiętajmy, aby nie odwracać wzroku od osób pokrzywdzonych przestępstwem, bowiem brak naszej reakcji jest cichym przyzwoleniem na bezkarność sprawcy!

ROLA DZIELNICOWEGO W ZAPOBIEGANIU I WYKRYWANIU PRZEMOCY DOMOWEJ

kom. Żaneta Kowalska

podkom. Joanna Patrzyk

asp. Ewa Szymańska

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

Policjanci podczas wykonywania obowiązków służbowych spotykają się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. W ramach swoich kompetencji diagnozują problem, ustalają jego przyczyny i poszukują skutecznych sposobów ich rozwiązania. Przemoc domowa jest zjawiskiem, które ma negatywny odbiór społeczny i to właśnie od Policji społeczeństwo oczekuje zdecydowanych i skutecznych działań w tym obszarze.

„Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie...” - Preambuła ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1249)

Przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą¹.

Zagadnienie przemocy w rodzinie jest znane ludzkości od wieków. To zamknięty

krąg, w którym zapisane jest cierpienie niewinnych, nierzadko ich krwią. Pomimo upływu lat, cyfryzacji, rozwoju technologicznego i mentalnego społeczności świata, stanowi ona problem. Jest bowiem wielopłaszczyznowa, nie rozróżnia wieku i płci. Niesie ból, gniew, bezradność, czasem śmierć. Najczęściej jest dobrze ukryta, a gdy ujrzy światło dzienne bywa, że jest już za późno.

Przemoc domowa swoje korzenie ma w starożytności. To z tego okresu wywodzą się informacje, które pozwalają nam sądzić, że przemoc towarzyszy ludziom od zarania dziejów i jest wpisana w ludzką naturę. Wszak to w starożytnym Cesarstwie Rzymskim funkcjonował „Pater familia”, czyli rzymski ojciec rodu, któremu pozycja społeczna dawała prawo decydowania o życiu i śmierci (np. cesarz Neron, który zlecił zabicie swojej matki i obu żon)².

W obecnych czasach przemoc w rodzinie jest uznana za przestępstwo, a jej przeciwdziałanie i ściganie jest obowiązkiem władz publicznych. Znaczy to tyle, że instytucje państwowe, organizacje rządowe i pozarządowe mają za zadanie zapobiegać

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. nr 180 poz. 1493 z późn. zm.)

² prof. dr hab. n. med. E. Krajewska – Kułak i in. (red.), „Różne barwy przemocy tom I”, wyd. UM w Białymstoku, Białystok 2016, s. 9

i ograniczać to zjawisko oraz ścigać ich sprawców. Przede wszystkim jednak mają służyć pomocą ofiarom przemocy, które niejednokrotnie pozostają w zamkniętym kręgu, z którego nie potrafią samodzielnie znaleźć wyjścia.

Rozdział XXVI kodeksu karnego typizuje przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece (art. 206 do 211a), w tym jedno z tych najbardziej powtarzalnych, czyli art. 207:

§ 1 Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 1a Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2 Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3 Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 – 2 jest targnięcie się po krzywdzonego na własne życie, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Zjawisko przemocy jest naznaczone negatywnym wydźwiękiem społecznym. Społeczeństwo oczekuje od Policji (i instytucji pomocowych) zdecydowanych i skutecznych działań w zakresie zapobiegania i ograniczania jej. Oczekuje również skutecznych rozwiązań, które znacząco wpłyną na poziom bezpieczeństwa publicznego, ale także ich samych – obywateli.

Nie ulega wątpliwości, że to najczęściej policjanci są pierwsi na miejscu, gdzie

zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa znęcania się i w dużej mierze od nich zależy dalszy tok wydarzeń. To oni mają wpływ na dalsze życie uczestników interwencji podejmując decyzje – niejednokrotnie bardzo trudne – co do dalszego działania i prawidłowego zakończenia interwencji. Jednakże niezależnie od tego czy sprawca przemocy domowej zostanie odizolowany poprzez zatrzymanie czy też nie, rusza procedura Niebieskiej Karty, czyli instytucjonalnego narzędzia służącego do przeciwdziałania przemocy w rodzinie opracowanego przy współpracy Policji i Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Jest to dokument, który wypełnia pracownik upoważnionej do tego instytucji - między innymi Policji - w przypadku stwierdzenia występowania w rodzinie zjawiska przemocy, a polega on między innymi na opracowaniu indywidualnego planu pomocowego dla ofiar przemocy domowej.

Procedurę uruchamia wypełnienie przez policjanta formularza „A” i zazwyczaj dzieje się to po przeprowadzonej interwencji domowej pod wskazanym adresem. Następnie w ciągu 7 dni od chwili wypełnienia, „Niebieska Karta” musi trafić do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego, który zlokalizowany jest najczęściej w miejscowym ośrodku pomocy społecznej. W dalszej kolejności powołana zostaje grupa robocza, w składzie której zawsze znajduje się przedstawiciel Policji w osobie dzielnicowego rejonu, w którym doszło do ujawnienia przemocy domowej.

Z informacji Biura Prewencji Komendy Głównej Policji dotyczącej realizacji przez Policję procedury „Niebieskie Karty” w 2021 roku³ wynika, że nastąpił spadek liczby (o 22 656) przypadków przemocy w stosunku do roku poprzedniego i była to liczba 141 409 sytuacji, w tym:

- 50 002 przypadków przemocy fizycznej,
- 70 611 przypadków przemocy psychicznej,
- 1048 przypadków przemocy seksualnej,

³ <http://www.statystyka.policja.pl>

- 1548 przypadków przemocy ekonomicznej,
- 18 200 przypadków przemocy innego rodzaju.

W analogicznym okresie nastąpił również spadek (o 77) wszczętych postępowań przygotowawczych z art. 207 k.k., których liczba wyniosła 28 835.

Spadła także liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” (o 8 351) i w roku 2021 wyniosła 64 250.

Wpływ na taki stan rzeczy mają z całą pewnością programy i kampanie społeczne prowadzone przez instytucje i organy państwowe, organizacje rządowe, pozarządowe i społeczne, dzięki którym wzrasta świadomość społeczna i wyczulenie na problem przemocy (tu nie sposób nie wspomnieć o bardzo mocnej kampanii Centrum

Praw Kobiet „Stop kobietobójstwu”, Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę „Kartkówka – złe rozwiązanie” czy Niebieska Akademia Warszawska „Przemoc karmi się milczeniem”).

Należy jednak w tym miejscu zauważyć także bardzo ważną rolę zespołów interwencyjnych, których działanie jest znaczącym elementem w walce ze zjawiskiem przemocy domowej.

Kim są dzielnicowi? Dzielnicowi to policjanci utrzymujący bezpośredni kontakt ze społecznościami lokalnymi swoich rejonów, rozpoznający ich potrzeby i oczekiwania w zakresie szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, zarówno indywidualnego, jak i publicznego. Dzielnicowi diagnozują wspólnie z mieszkańcami lokalne problemy, ustalają ich przyczyny i pomagają w poszukiwaniu skutecznych sposobów ich rozwiązania.

Fot. <https://dzielnicowy-blizej-nas.policja.pl/dbn/kim-sa-dzielnicowi/1366,Kim-sa-dzielnicowi-i-jakie-sa-ich-zadania>.

Dzielnicowi to policjanci, do których można zwrócić się o pomoc w granicach kompetencji Policji lub przekazać informacje dotyczące bezpieczeństwa. To ludzie otwarci, kompetentni, dostępni, wzbudzający zaufanie, znający swoje kompetencje jako policjanci, ale umiejący również wskazać podmioty odpowiedzialne za poszczególne obszary życia społecznego, do których należy również szeroko pojmowane bezpieczeństwo. Dzielnicowi to ludzie wykształceni posiadający minimum wykształcenie średnie. Ponad jedna trzecia z nich posiada wykształcenie wyższe.

Spektrum zadań dzielnicowych jest bardzo szerokie, dla przykładu można wymienić:

- prowadzenie rozpoznania przydzielonego mu rejonu pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mających wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- realizowanie zadań z zakresu profilaktyki społecznej;
- realizowanie zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- rozwiązywanie konfliktów sąsiedzkich w zakresie pozostającym we właściwości Policji;
- dokonywanie wywiadów i ustaleń na rzecz podmiotów uprawnionych;
- realizowanie zadań z zakresu ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń;
- kontrolowanie przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego.

Policja jest instytucją zhierarchizowaną. Dzielnicowi realizują swoje zadania na poziomie lokalnym. Dzielnicowi pełnią służbę w podstawowych jednostkach organizacyjnych Policji, którymi są komendy po-

wiatowe/miejskie/rejonowe Policji oraz komisariaty Policji. W ramach tych jednostek występują komórki, takie jak rewiry czy posterunki Policji.

Teren działania każdej jednostki organizacyjnej Policji podzielony jest na mniejsze obszary, które w przypadku dzielnicowych nazywają się rejonami służbowymi dzielnicowych.

Każdy dzielnicowy posiada „swoją rejon służbowy”. W Polsce wyodrębniono ponad 8 tysięcy rejonów służbowych dzielnicowych¹.

Obowiązki dzielnicowego – przedstawiciela Policji wchodzącego w skład zespołu interwencyjnego regulują między innymi zapisy Wytycznych nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, które określają szczegółowy sposób postępowania policjantów – dzielnicowych podczas realizowania procedury „Niebieska Karta”.

Po przeprowadzonej interwencji domowej związanej z przemocą, policjant sporządza notatkę urzędową oraz informuje rodzinę o uruchomieniu procedury „Niebieska Karta”. Notatkę tę (poza zespołem interdyscyplinarnym czy grupą roboczą) otrzymuje ostatecznie dzielnicowy i od tej pory to on jako przedstawiciel Policji zajmuje się rodziną dotkniętą przemocą domową. W tym celu powinien skontaktować się z nią w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania notatki z interwencji, a zanim to nastąpi – powinien zebrać dane dotyczące przeprowadzanych interwencji w tej rodzinie w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

¹ <https://dzielnicowy-blizej-nas.policja.pl/dbn/kim-sa-dzielnicowi/1366,Kim-sa-dzielnicowi-i-jakie-sa-ich-zadania.html>

Dzielnicowy realizując obowiązki wynikające z zapisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta, składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą². Podczas wizyty dzielnicowy informuje ofiary przemocy o działających organizacjach i instytucjach udzielających pomocy, w tym również pomocy psychologicznej, a także prowadzi rozmowy ze sprawcą przemocy domowej, którego informuje przede wszystkim o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, w szczególności z art. 207 k.k., jak również o możliwościach podjęcia leczenia odwykowego, terapii, czy uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych.

Wykonane czynności dzielnicowy dokumentuje w formie notatek urzędowych.

Dokumentacja prowadzona przez dzielnicowego zawiera również informacje na temat członków rodziny (liczba, wiek, źródła utrzymania, sytuacja lokalowa, sytuacja opiekuńczo-wychowawcza dzieci i ich ewentualne niepełnosprawności) oraz na temat zachowania się sprawcy przemocy, a w tym kluczowe dane dotyczące naużywania alkoholu lub innych środków odurzających, występujących uzależnień (np. od hazardu), czy sposobu wywiązywania się z obowiązków wynikających ze sprawowania władzy rodzicielskiej.

Wszystkie dane są gromadzone w teczce zagadnieniowej o nazwie „Przemoc w rodzinie”.

W przypadku wszczęcia postępowania karnego wobec sprawcy przemocy w rodzinie, dzielnicowy przekazuje zgromadzone

dokumenty i informacje organom postępowania przygotowawczego.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje z chwilą, gdy z posiadanej dokumentacji i uzyskanych informacji wynika, że w rodzinie tej nie występuje już zjawisko przemocy. Informuje o tym osobę uznawaną za ofiarę przemocy w rodzinie (decyzję w tym zakresie podejmuje zespół interdyscyplinarny).

Wyciąg z aktów prawnych:

Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, które określają szczegółowy sposób postępowania policjantów – dzielnicowych podczas realizowania procedury „Niebieska Karta”:

Rozdział 2. Podejmowanie czynności związanych z procedurą „Niebieskie Karty”

§ 3. 1. Po przyjęciu zgłoszenia o interwencji domowej związanej z przemocą w rodzinie, dyżurny jednostki organizacyjnej Policji dokonuje weryfikacji informacji zawartych w KSIP i SWD, celem ustalenia, czy pod wskazanym przez zgłaszającego adresem figuruje zarejestrowana jednostka broni oraz czy wydany został nakaz lub zakaz.

2. Dyżurny informuje interweniujących policjantów o wyniku ustaleń, o których mowa w ust. 1 oraz o innych informacjach, które mogą mieć istotny wpływ na przeprowadzenie interwencji.

² § 13 pkt 6 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

§ 4. 1. W przypadku uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie, w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, policjant wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”.

2. Do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” zobowiązany jest każdy policjant, który poweźmie informację o uzasadnionym podejrzeniu zaistnienia przemocy w rodzinie.

3. Policjant wszczyna procedurę „Niebieskie Karty” poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A”, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów.

4. W przypadku wystąpienia podczas interwencji przeszkód w wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” i braku możliwości wypełnienia go w całości lub części V, IX – XII, XV, XVII, XX – XXI, informacje mogą zostać uzupełnione przez dzielnicowego w późniejszym terminie, w obecności osoby, o której mowa w art. 9c ust. 1 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

5. Policjant, po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A”, przekazuje osobie, o której mowa w art. 9c ust. 1 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie formularz „Niebieska Karta – B”, którego wzór stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia Rady Ministrów. Fakt przekazania formularza „Niebieska Karta – B” policjant dokumentuje w części XXI formularza „Niebieska Karta – A”.

6. Wypełniony formularz „Niebieska Karta – A” kierownik jednostki organizacyjnej Policji lub upoważniona przez niego osoba, niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 7 dni od wszczęcia procedury, przekazuje przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, o którym mowa w art. 9a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

7. Kopię wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A” kierownik jednostki organizacyjnej Policji lub upoważniona przez

nego osoba przekazuje dzielnicowemu właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.

§ 5. 1. Niezwłocznie po otrzymaniu kopii wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A”, dzielnicowy, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, zakłada i prowadzi teczkę zagadnieniową „Przemoc w rodzinie”, w której gromadzi się dokumenty potwierdzające czynności podjęte przez Policję wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

2. W przypadku wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, teczka zagadnieniowa „Przemoc w rodzinie” prowadzona jest odrębnie dla każdej rodziny.

3. Po otrzymaniu kopii wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A”, dzielnicowy dokonuje sprawdzenia informacji zawartych w policyjnych systemach informatycznych w zakresie zarejestrowanych interwencji Policji w miejscach zamieszkania osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.

4. Sprawdzeniem, o którym mowa w ust. 3, powinien, w miarę możliwości, zostać objęty okres ostatnich 12 miesięcy, liczony od daty wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”. Dzielnicowy dokumentuje fakt dokonania sprawdzenia notatką urzędową.

5. Teczke zagadnieniową „Przemoc w rodzinie” prowadzi się do zakończenia ostatniej procedury „Niebieskie Karty”, w trybie określonym w § 18 rozporządzenia Rady Ministrów.

6. W przypadku, gdy powiadomienie o zakończeniu procedury nie nastąpiło w formie pisemnej, dzielnicowy sporządza notatkę urzędową, zawierającą informację o zakończeniu procedury, z którą zapoznaje się jego bezpośredni przełożony.

Fakt, iż rola dzielnicowego w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest znacząca potwierdza przeprowadzany corocznie konkurs „Policjant, który mi pomógł”. Inicjatorem tego przedsięwzięcia jest organizacja pozarządowa „Niebieska Linia”, a patronat nad tym konkursem od pierwszej edycji jest sprawowany przez Komendanta Głównego Policji. Konkurs ten ma na celu promowanie postaw i umiejętności policjantów osobiście zaangażowanych w pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz wyróżnienie tych, którzy charakteryzują się wyjątkowym profesjonalizmem, empatyczną postawą i umiejętnościami w obszarze indywidualnej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Laureatami najczęściej zostają policjanci – dzielnicowi (w roku 2020 – 5, 2021 – 5, 2022 – 4). O ich profesjonalizmie, empatii i zaangażowaniu w walkę ze zjawiskiem przemocy w rodzinie świadczą cytaty ze zgłoszeń do ww. konkursu:

„Jest dla mnie dużym wsparciem, troszczy się o bezpieczeństwo moje i moich dzieci, pomaga mi przetrwać trudną sytuację życiową, jest wzorem dla innych policjantów i mimo że nie jest już dzielnicową, to nadal mogę liczyć na jej zainteresowanie. Dodawała mi odwagi i wspierała, często dzwoniła i dopytywała. Takich policjantów nam potrzeba, aby przestać żyć w strachu i w trudnych chwilach robić krok do przodu po lepsze życie.”

„... zakończył trwający kilkanaście lat czas przemocy w naszej rodzinie. To policjant, który nie bał się układów mojego ojca. W momencie zagrożenia życia reagował błyskawicznie, bez wahania udzielając fachowej pomocy i pomagał w trwającym procesie. (...) jest człowiekiem o wielkim, wrażliwym sercu, do każdej prowadzonej sprawy podchodzi indywidualnie, ze zrozumieniem, podejmując właściwe działania, które później przynoszą oczekiwane rezultaty.”

„... okazała mi duże wsparcie psychiczne, kiedy inni traktowali mnie jak osobę psychicznie chorą. Przekonała mnie, że warto żyć i trzeba walczyć o swoje. (...) Zawdzięczam jej to, że zaczęłam żyć normalnie bez strachu przed mężem i ludźmi. (...) jest bardzo życzliwą osobą i bezinteresowną. (...) Zawdzięczam jej to, że żyję, nie wiem co by się stało ze mną, gdyby nie jej pomoc. Jestem szczęśliwa, że stanęła na mojej drodze życia ...”³.

Wiecej dodawać nie trzeba.

³ <http://policjant.niebieskalinia.pl/>

BEZPIECZEŃSTWO W ZINTEGROWANYM DZIAŁANIU POLICJI PODCZAS IMPREZ MASOWYCH

nadkom. Andrzej Sobański

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

Bezpieczeństwo imprez masowych rozumiane jest poprzez czynności do wykonania przez podmioty biorące udział w ich zabezpieczeniu od przygotowania dokumentacji przez organizatora do zabezpieczenia sił i środków niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom imprezy masowej.

Impreza masowa jest formą spotkania się dużej liczby uczestników w wyznaczonym miejscu, w którym taka impreza się odbywa. Właściwe przeprowadzenie imprezy masowej wiąże się z szeregiem wymagań, które muszą być spełnione przez organizatora w zakresie zapewnienia porządku publicznego oraz bezpieczeństwa jej uczestników. Przygotowanie, przebieg i zakończenie imprezy masowej niesie ze sobą szereg zagrożeń mogących mieć wpływ na jej zabezpieczenie. Niezbędne jest odpowiednie przygotowanie miejsca imprezy, zabezpieczenie w trakcie jej trwania i po jej zakończeniu. Dodatkowo ważnym aspektem jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego poza terenem imprezy masowej wynikającym z przemieszczania się jej uczestników. Bezpieczeństwo imprez masowych jest niezwykle ważnym zadaniem spoczywającym na organach administracji publicznej oraz wielu innych podmiotach zaangażowanych i współpracujących w celu wyeliminowania niepożądanych oraz niezgodnych z prawem zachowań. Obowiązek całości kształtu zabezpieczenia imprezy masowej spoczywa na jej organizatorze, także na: wójcie, burmistrzu, prezydencie miasta, wojewodzie, Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostkach organizacyjnych ochrony

przeciwpożarowej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach kolejowych, służbie zdrowia, a w razie potrzeby także innych właściwych służbach i organach. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego na każdym etapie trwania imprezy masowej w dużej mierze spoczywa również na Policji.

Zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych, warunki bezpieczeństwa imprez masowych, zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych, zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych zawiera ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009 roku (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1466 ze zm.).

Ustawa określa czy impreza jest kwalifikowana jako impreza masowa, decyduje o tym jej charakter, miejsce jej przeprowadzenia oraz liczba miejsc udostępnionych przez organizatora. Mówiąc o imprezie masowej, należy przez to rozumieć imprezę masową artystyczno-rozrywkową, masową imprezę sportową, w tym mecz piłki nożnej, z wyjątkiem imprez (art. 3 ust. 1 ustawy):

- organizowanych w teatrach, operach, operetkach, filharmoniach, kinach, muzeach, bibliotekach, domach kultury i galeriach sztuki lub w innych podobnych obiektach,
- organizowanych w szkołach i placówkach oświatowych przez zarządzających tymi szkołami i placówkami,
- organizowanych w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży,
- sportowych organizowanych dla sportowców niepełnosprawnych,
- sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, organizowanych na terenie otwartym,
- zamkniętych organizowanych przez pracodawców dla ich pracowników – jeżeli rodzaj imprezy odpowiada przeznaczeniu obiektu lub terenu, gdzie ma się ona odbyć;

W zależności od charakteru imprezy, miejsca, w którym się odbywa oraz liczby udostępniionych miejsc dla publiczności należy wyróżnić: imprezę masowa artystyczno-rozrywkową (art. 3 ust. 2 ustawy): oraz masową imprezę sportową (art. 3 ust. 3 ustawy).

Impreza masowa artystyczno-rozrywkowa jest to impreza o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć:

- na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000;
- w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępniionych przez organizatora miejsc

dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500;

Masowa impreza sportowa jest to impreza masowa mająca na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowaną na:

- stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300,
- terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi niemniej niż 1000.

Wśród imprez masowych sportowych wyszczególnia się mecz piłki nożnej jako masową imprezę sportową mającą na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowaną na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000 (art. 3 ust. 4 ustawy);

Ze względu na sposób zachowania się uczestników występują imprezy masowe podwyższonego ryzyka. To są takie imprezy masowe, w czasie których, zgodnie z informacją o przewidywanych zagrożeniach lub dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi zachowania osób uczestniczących, istnieje obawa wystąpienia aktów przemocy lub agresji (art. 3 ust. 5 ustawy);

Liczba miejsc dla osób na imprezie masowej jest liczbą udostępniionych przez organizatora miejsc na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem, hali sportowej albo w innym budynku lub na terenie

umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, ustaloną na podstawie przepisów prawa budowlanego i przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej (art. 3 ust. 7 ustawy).

Jako miejsce odbywania się imprezy masowej należy wymienić: teren na otwartej przestrzeni oraz teren zamknięty.

Teren umożliwiający przeprowadzenie imprezy masowej jest to wydzielony, odpowiednio oznaczony teren na otwartej przestrzeni, spełniający warunki higieniczno-sanitarne odpowiadające wymaganiom przewidzianym prawem oraz posiadający infrastrukturę zapewniającą bezpieczne przeprowadzenie imprezy masowej, na którym do określenia liczby miejsc przyjmuje się przełicznik $0,5 \text{ m}^2$ na osobę (art. 3 ust. 14 ustawy).

Przez teren zamknięty należy rozumieć teren zamknięty w rozumieniu przepisów prawa budowlanego lub teren będący w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: ministra obrony narodowej, ministra sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej i sportu (art. 3 ust. 15 ustawy).

Przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych nie stosuje się do nieodpłatnych imprez masowych organizowanych na terenach zamkniętych będących w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: ministra obrony narodowej, ministra sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej i sportu, jeżeli jednostki te są organizatorami imprezy masowej (art. 2 ustawy).

Pierwszym etapem podczas organizacji imprezy masowej jest proces uzyskania przez organizatora zezwolenia na jej przeprowadzenie. Zezwolenie jest wydawane, w drodze decyzji, przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta właściwych ze

względem na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej.

Organizatorem może być osoba prawna, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, przeprowadzającą imprezę masową; Organizator imprezy masowej, nie później niż na 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy, jest zobowiązany wystąpić do:

- wójta, burmistrza, prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy, z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej;
- właściwego miejscowo komendanta Policji, komendanta Państwowej Straży Pożarnej, kierownika jednostki organizacyjnej pomocy doraźnej (pogotowia ratunkowego) i Państwowego Inspektora Sanitarnego z wnioskiem o wydanie opinii o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach;
- komendanta oddziału Straży Granicznej z powiadomieniem (w przypadku przeprowadzenia imprezy masowej w strefie nadgranicznej);
- komendanta terenowej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej z powiadomieniem (w przypadku przeprowadzenia imprezy masowej na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, przyporządkowanych lub nadzorowanych przez ministra obrony narodowej) (art. 25 ust. 1 ustawy).

Wskazany termin 30 dni może zostać skrócony do 14 dni w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, w szczególności gdy potrzeba organizacji imprezy masowej wynika z przyczyn nagłych oraz jeżeli charakter imprezy masowej odpowiada przeznaczeniu obiektu określonego w projekcie budowlanym tego obiektu.

Opinie właściwego komendanta Policji, właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej, pogotowia ratunkowego,

Inspektora Sanitarnego, które powinny zawierać informacje o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach należy dostarczyć, właściwemu organowi wydającemu zezwolenie, nie później niż na 14 dni przed terminem rozpoczęcia imprezy masowej.

Do wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej skierowanego do wójta, burmistrza, prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy organizator załącza:

- Graficzny plan obiektu (terenu), na którym ma być przeprowadzona impreza masowa, wraz z jego opisem, zawierający: oznaczenie dróg dojazdu i rozchodzenia się osób uczestniczących w imprezie masowej, dróg ewakuacyjnych i dróg dojazdowych dla pojazdów służb ratowniczych i Policji, oznaczenie punktów pomocy medycznej, punktów czerpalnych wody do picia i do celów przeciwpożarowych oraz punktów informacyjnych, oznaczenie lokalizacji hydrantów przeciwpożarowych, zaworów, przyłączy wody, gazu i energii elektrycznej oraz innych elementów mających wpływ na bezpieczeństwo użytkowników obiektu lub terenu, informacje o rozmieszczeniu służb porządkowych oraz służb informacyjnych, rozmieszczeniu osób uczestniczących w imprezie masowej i ewentualnym rozdzieleniu ich według sektorów oraz o rozmieszczeniu punktów gastronomicznych i sanitariatów;
- Instrukcję postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (ww. instrukcję należy dostarczyć nie później niż na 14 dni przed terminem rozpoczęcia imprezy masowej);
- Terminarz rozgrywek meczów piłki nożnej lub terminarz innych imprez masowych – w przypadku imprez masowych organizowanych cyklicznie;

- Informację o: liczbie miejsc dla osób; przewidywanych zagrożeniach bezpieczeństwa i porządku publicznego; liczbie, organizacji, oznakowaniu, wyposażeniu i sposobie rozmieszczenia służby porządkowej oraz służby informacyjnej; osobie wyznaczonej na kierownika do spraw bezpieczeństwa w tym jego dane obejmujące: imię, nazwisko, nr PESEL, numer i datę wydania zaświadczenia o ukończeniu kursu dla kierowników do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, a w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka dodatkowo numer i datę wydania licencji pracownika ochrony fizycznej drugiego stopnia; sposobie zapewnienia identyfikacji osób biorących udział w imprezie masowej (w przypadku meczu piłki nożnej lub imprezy masowej podwyższonego ryzyka); zainstalowanych urządzeniach rejestrujących obraz i dźwięk; odpłatności za wstęp na imprezę; powiadomieniu: komendanta oddziału Straży Granicznej, w przypadku przeprowadzenia imprezy masowej w strefie nadgranicznej oraz komendanta terenowej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, w przypadku przeprowadzenia imprezy masowej na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez ministra obrony narodowej;
- Opinie: właściwego komendanta Policji, właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej, pogotowia ratunkowego, Inspektora Sanitarnego, które powinny zawierać informacje o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach (art. 26 ustawy).

Organizator odpowiada za bezpieczeństwo imprezy masowej w miejscu i w czasie jej trwania co obejmuje spełnienie przez organizatora wymogów w zakresie:

- zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie;

- ochrony porządku publicznego;
- zabezpieczenia pod względem medycznym;
- zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi (art. 5 ust. 2 ustawy).

Obowiązkiem organizatora imprezy masowej jest zapewnienie (art. 6 ustawy):

- Spełnienia wymogów określonych, w szczególności, w przepisach prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej;
- Udziału służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa;
- Liczebności służby porządkowej oraz służby informacyjnej określa się w następujący sposób: w przypadku imprezy masowej niebędącej imprezą masową podwyższonego ryzyka – co najmniej 10 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 300 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 1 członek służby porządkowej lub służby informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 20% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej;
- Natomiast w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka – co najmniej 15 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 200 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 2 członków służb: porządkowej lub informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 50% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej.
- Jeżeli regulamin imprezy masowej artystyczno-rozrywkowej przewiduje zmienną liczbę uczestników tej imprezy, liczebność służby porządkowej oraz służby informacyjnej na tej imprezie

ustala się zgodnie z zasadami określonymi w ustawie, przy czym organizator może ustalić liczebność tych służb proporcjonalnie do liczby osób obecnych na imprezie zgłoszonej w harmonogramie udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej oraz w harmonogramie opuszczania przez nich tego obiektu lub terenu.

- Pomoc medyczną;
- Zaplecze higieniczno-sanitarne;
- Wyznaczenie dróg ewakuacyjnych oraz dróg umożliwiających dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji;
- Warunków do zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej;
- Sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych,
- Wydzielone pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.

Organizator opracowuje i udostępnia osobom uczestniczącym w imprezie masowej regulamin obiektu (terenu) oraz regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych. Opracowuje on również instrukcję postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 13 sierpnia 2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (Dz.U. nr 135 z 2009 poz. 1113).

Jednym z elementów zapewnienia bezpieczeństwa uczestników imprezy masowej jest monitorowanie prognoz i warunków podwodowych przed imprezą masową oraz w trakcie jej trwania. W przypadku wystąpienia warunków pogodowych mogących zarażać zdrowiu lub życiu uczestników imprezy organizator powinien ją przerwać lub odwołać.

Organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk (art. 11 ust. 1 Ustawy). Wojewoda w uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji i z komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej oraz po zasięgnięciu opinii właściwego polskiego związku sportowego, w drodze decyzji administracyjnej sporządza wykaz stadionów, obiektów lub terenów, na których utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe (art. 3 ust. 5 ustawy). Organizator imprezy masowej, którego stadion, obiekt lub teren znajduje się w wykazie sporządzonym przez wojewodę oraz w trakcie imprez masowych podwyższonego ryzyka utrwała przebieg tej imprezy, a w szczególności zachowania osób, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk (art. 11 ust. 8 ustawy).

Bezpieczeństwo imprez masowych związane jest z określeniem metod i form przygotowania i realizacji zadań Policji. Podejmowanie działań powinno odbywać się w sposób skoordynowany, zapewniający kontrolę nad przebiegiem wydarzeń z użyciem odpowiednich sił i środków Policji. Ważne jest także ustalenie wariantów postępowania w określonych sytuacjach mające na celu eskalację zagrożeń.

Zabezpieczenie imprez masowych związane jest z powstaniem zdarzeń kryzysowych obejmujących swoim zasięgiem obszar gminy, powiatu, a nawet całego kraju, co wymaga usystematyzowania zadań związanych z opracowywaniem dokumentacji oraz dowodzeniem działaniami Policji. Zasady te przedstawia Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz. U. 2014 poz. 65 ze zm.), reguluje ono problematykę:

- form organizacyjnych działań policyjnych stosowanych w trakcie realizacji za-

dań związanych z obsługą zdarzeń kryzysowych oraz podczas wykonywania zadań obronnych Policji;

- kompetencje policjantów dowodzących działaniami policyjnymi;
- tryb tworzenia sztabów na potrzeby działań policyjnych i ich zadania;
- zasady opracowywania planów dowódców działań policyjnych (1 p 1 zarządzenia).

Zarządzenie określa również definicję zdarzenia kryzysowego jako zdarzenia spowodowane bezprawnymi zamachami mogącymi spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi albo mienia, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli przez podmiot odpowiedzialny za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu zdarzenia albo eskalacji zagrożenia w stopniu wymagającym użycia do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego policjantów zorganizowanych w oddziały lub pododdziały zwarte.

Określa się następujący katalog zdarzeń kryzysowych w rozumieniu zarządzenia:

- imprezy masowe o podwyższonym ryzyku oraz przemieszczanie się ich uczestników;
- zgromadzenia, w związku z organizacją których na podstawie analizy zagrożeń może dojść do zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub mienia, a także dla bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- blokady dróg oraz okupacje obiektów;
- zorganizowane działania pościgowe;
- przestępstwa o charakterze terrorystycznym w rozumieniu art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. nr 88, poz. 553, z późn. zm.);
- zbiorowe naruszenie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- inne sytuacje mogące spowodować zagrożenie życia i zdrowia ludzi lub mienia, a także dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli nad przebiegiem wydarzeń albo eskalacji zagrożenia, do prze-

ciwdziałania lub likwidacji których niezbędne jest skierowanie zwiększonej liczby policjantów, w tym zorganizowanych w oddziały lub pododdziały zwarte Policji albo jednostki lub komórki antyterrorystyczne.

Podjęcie odpowiednich działań na miejscu zdarzenia zależne jest od jego zasięgu oraz od posiadanych sił i środków i wyróżnia się cztery formy organizacyjne działań policyjnych:

- Interwencja - niezwłoczne włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia będącego przestępstwem, wykroczeniem, zagrożeniem lub innym faktem istotnym dla stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego, zmierzające do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku i bezpieczeństwa publicznego. Interwencję podejmuje się w przypadku zaistnienia zdarzenia kryzysowego lub w sytuacji istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia takiego zdarzenia, bezpośrednio w rejonie takiego zdarzenia, przy użyciu lub wykorzystaniu sił i środków znajdujących się aktualnie w dyspozycji dyżurnego właściwej terytorialnie jednostki Policji. Do dowodzenia interwencją uprawnieni są w kolejności:
 - 1) policjant, który przybył na miejsce zdarzenia jako pierwszy;
 - 2) dowódca patrolu lub policjant wyznaczony przez dyżurnego lub kierownika jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego.
- Zabezpieczenie prewencyjne - zespół przedsięwzięć organizacyjnych na poziomie interwencyjnym podejmowanych w celu niedopuszczenia do wystąpienia zdarzeń naruszających normy prawne w sytuacji kiedy z analizy zagrożeń wynika, że ich wystąpienie jest możliwe bądź istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia kryzysowego.

Do dowodzenia zabezpieczeniem prewencyjnym uprawniony jest kierownik jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego lub wyznaczony przez niego policjant.

- Akcja policyjna - zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w celu zapobieżenia lub likwidacji zdarzenia kryzysowego, a z jego rodzaju i towarzyszących okoliczności wynika, że nie jest możliwe podjęcie skutecznych działań przy użyciu lub wykorzystaniu sił i środków pozostających aktualnie w dyspozycji jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego. W przypadku zaistnienia zdarzenia kryzysowego, a z jego rodzaju i towarzyszących okoliczności wynika, że nie jest możliwe podjęcie skutecznej interwencji przy użyciu lub wykorzystaniu dostępnych sił i środków, podejmuje się akcję zarządzaną przez komendanta wojewódzkiego Policji, komendanta powiatowego Policji, ich zastępców. Dopuszcza się podział akcji na odcinki związane z różnymi zdarzeniami, jeżeli są one jednocześnie ukierunkowane na realizację celu głównego akcji, a odcinka na pododcinki ukierunkowane na realizację celu odcinka.
- Operacja policyjna - zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w celu zapobieżenia lub likwidacji zdarzenia kryzysowego, w przypadku gdy obejmuje ono swoim zasięgiem obszar więcej niż jednej komendy powiatowej lub wojewódzkiej Policji albo w sytuacji prowadzenia działań przedłużających się w czasie lub do prowadzenia których niezbędne jest wsparcie siłami oddziałów, pododdziałów prewencji Policji lub jednostek lub komórek antyterrorystycznych Policji spoza potencjału jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego komendy wojewódzkiej Policji. Komendant Główny Policji zarządza operację, gdy zdarzenie kryzysowe obejmuje swoim za-

sięciem obszar więcej niż jednej komendy wojewódzkiej Policji lub istnieje duże prawdopodobieństwo takiego zagrożenia oraz podczas działań na terenie właściwej komendy wojewódzkiej Policji, przedłużających się w czasie lub do prowadzenia, których niezbędne jest wsparcie siłami oddziałów, pododdziałów prewencji Policji lub jednostek lub komórek antyterrorystycznych spoza potencjału właściwej komendy wojewódzkiej Policji oraz w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Komendant wojewódzki Policji zarządza operację, gdy zdarzenie kryzysowe obejmuje swoim zasięgiem obszar więcej niż jednej komendy powiatowej Policji lub istnieje duże prawdopodobieństwo takiego zagrożenia albo podczas działań na terenie właściwej komendy powiatowej Policji, przedłużających się w czasie lub do prowadzenia, których niezbędne jest wsparcie siłami oddziałów, pododdziałów prewencji Policji lub jednostek lub komórek antyterrorystycznych Policji spoza potencjału właściwej komendy wojewódzkiej Policji. W ramach jednej operacji można prowadzić podoperacje związane z różnymi zdarzeniami, jeżeli są one jednocześnie ukierunkowane na realizację celu głównego operacji. W ramach podoperacji dopuszcza się podział na odcinki ukierunkowane na realizację celu podoperacji oraz pododcinki ukierunkowane na realizację celu odcinka. W sytuacji podziału operacji na podoperacje na dowódcę podoperacji wyznacza się oficera Policji posiadającego przeszkolenie, predyspozycje i doświadczenie w zakresie dowodzenia. W sytuacji podziału podoperacji na odcinki i pododcinki na dowódcę wyznacza się policjanta posiadającego predyspozycje i doświadczenie w dowodzeniu. Zarządzenie operacji następuje na podstawie pisemnej decyzji Komendanta Głównego lub Wojewódzkiego Policji, określającej w szczególności:

1) cel operacji;

- 2) dowódcę operacji, jego zastępcę, zastępcę dowódcy operacji do spraw taktyki działań oraz ich podstawowe zadania;
- 3) szefa sztabu dowódcy operacji;
- 4) sztab dowódcy operacji;
- 5) ewentualne przekazanie kompetencji dowódcy operacji do podjęcia decyzji i wydania polecenia w zakresie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez oddziały i pododdziały zwarte Policji;
- 6) polecenia podległym kierownikom jednostek i komórek organizacyjnych w zakresie realizacji zadań na potrzeby operacji określonych przez dowódcę operacji.

Podstawowym elementem działań Policji jest dowodzenie, które przedstawione jest jako - ukierunkowana działalność dowódcy, realizowana w ramach działań policyjnych, zapewniająca wysoką zdolność sił i środków Policji do osiągnięcia celu tych działań oraz charakteryzująca się szczególnie sprawnym, jednoosobowym podejmowaniem decyzji i ponoszeniem za nie odpowiedzialności, precyzyjnym rozdziałem i kontrolą przebiegu czynności. Dowodzenie związane jest z pojęciem rozkazu do działań, którym jest ustne lub pisemne określenie zadania oraz sposobu jego wykonania. Rozkaz ujmuje się w punktach, a jego treść zależy od rodzaju działań i decyzji dowódcy. W rozkazie wymienia się tylko te informacje, które są niezbędne wykonawcom. Powiela się go w ściśle określonej liczbie egzemplarzy i rozsyła do podległych dowódców. Rozkaz powinien zawierać:

- krótką charakterystykę sytuacji operacyjnej,
- rozwój sytuacji,
- siły i środki,
- zadania dla podległych pododdziałów,
- skład i zadania odwodu,
- sposób wykonania otrzymanego zadania,
- informację o działaniu innych pododdziałów w danym rejonie lub w sąsiedztwie, łączność,
- sygnały i znaki rozpoznawcze,

- miejsce stanowiska dowodzenia,
- sposób składania meldunków i współdziałanie.

W procesie dowodzenia działaniami należy wyróżnić pojęcia:

- System dowodzenia w operacji policyjnej jako zbiór zespołów ludzkich, zasad, środków materialnych i metod postępowania ujęty w ścisłe ramy organizacyjne, który aby wykonać zadanie w ramach operacji (akcji) policyjnej musi zawierać następujące komponenty: organizację dowodzenia, środki dowodzenia i proces dowodzenia.
- Organizacja dowodzenia, czyli ogólne zasady działania i sposób zorganizowania dowództwa, relacje pomiędzy dowództwami, ich uprawnienia i odpowiedzialność oraz podział i strukturę funkcjonalną na stanowiskach dowodzenia.
- Środki dowodzenia są to zasoby techniczne i materialne przydzielone siłom Policji do prowadzenia działań i wykorzystania w ramach systemu dowodzenia operacji policyjnej, zorganizowane jako stanowiska dowodzenia, sieci telekomunikacyjne, informatyczne, sygnalizacyjne, wspomagania dowodzenia, itp.
- Proces dowodzenia, czyli łańcuch informacyjno-decyzyjny realizowany w cyklach decyzyjnych przez dowództwo, rozmieszczone na stanowisku dowodzenia swojego szczebla organizacyjnego, jednakowy na wszystkich szczeblach dowodzenia, polegający na cyklicznym zbieraniu i opracowywaniu informacji, a następnie w ich przetwarzaniu w informacje decyzyjne, które w formie zadania doprowadza się do wykonawców.

Formy dowodzenia:

- Dowodzenie pełne w operacji (akcji) - władza i odpowiedzialność za wydawanie poleceń i rozkazów wszystkim siłom/podwładnym przydzielonym do realizacji operacji (akcji). Dowodzenie takie obejmuje wszystkie aspekty działań policyjnych i administracyjnych w ramach prowadzonej operacji (akcji), zgodnie

z uprawnieniami przekazanymi przez przełożonego zarządzającego operację (akcję). Wydzielając siły do podoperacji (odcinków) dowódca operacji (akcji) zachowuje nad nimi „pełne dowodzenie” lub „dowodzenie taktyczne” może być przekazane wyznaczonym zastępcom operacji (akcji), dowódcom podoperacji (odcinków).

- Dowodzenie na poziomie operacyjnym - władza i odpowiedzialność przyznana dowódcy podoperacji, do:
 - a) wydawania poleceń i rozkazów wszystkim siłom/podwładnym własnym i przydzielonym do realizacji podoperacji,
 - b) rozwijania przydzielonych sił i środków do działań,
 - c) przydzielania sił i środków dowódcom odcinków i pododcinków oraz do zatrzymania sobie lub przekazania komuś innemu kontroli operacyjnej i/lub taktycznej, jeśli uzna to za niezbędne.

Władza ta obejmuje również odpowiedzialność za administrację i logistykę na poziomie podoperacji.

- Dowodzenie na poziomie taktycznym - władza przyznana dowódcy do stawiania zadań siłom będącym pod jego dowództwem w celu wykonania zadań postawionych przez wyższe dowództwo.

Fazy procesu dowodzenia:

- Przygotowanie - przedsięwzięcia planistyczne określające sposób reakcji na zagrożenie oraz działania mające na celu zgromadzenie sił i środków niezbędnych do efektywnego reagowania.
- Reagowanie - zasadnicze zadania zmierzające do osiągnięcia założonego celu. Do czynności umiejscowionych na tym etapie działania zaliczamy również działania wyprzedzające. Ważnym elementem prawidłowej realizacji działań jest odpowiednio zorganizowany nadzór i kontrola.

- Odbudowa - działania po zakończeniu operacji lub akcji zmierzające do przywrócenia stanu „normalnego” (pierwotnego).

Zasady dowodzenia - opracowane teoretycznie (ustalone) i zweryfikowane w praktyce ogólne normy racjonalnego postępowania (twierdzenia, prawidłowości i reguły), które określają najrozsądniejsze sposoby działalności dowództw (dowódców, członków sztabu) podczas przygotowania i prowadzenia działań sił policyjnych w ramach operacji (akcji) policyjnych.

Funkcje procesu dowodzenia - celowe działania, składające się z zespołu w różnym stopniu powiązanych ze sobą czynności wykonywanych przez dowódców operacji, członków sztabu, odcinków i pododcinków. Ich stosowanie w praktyce zapewnia sprawność działania zespołowego.

Ocena sytuacji operacyjnej - wszystkie czynniki, procesy i zjawiska obiektywnej rzeczywistości mające istotne znaczenie dla organizacji walki z przestępczością, ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz uwzględniające: organy spraw wewnętrznych i administracji, aktualny stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wpływ otoczenia.

Koncepcja - projekt sposobu przygotowania i realizacji operacji, opracowany przez dowódcę operacji, na podstawie którego można przygotować plan działania dowódcy operacji.

Fazy prowadzenia działań:

- 1) przed imprezą masową (zgromadzeniem publicznym),
- 2) w trakcie imprezy masowej (zgromadzenia publicznego),
- 3) po imprezie masowej (zgromadzeniu publicznym).

Wyszczególnia się również dokumenty dowodzenia, do których zalicza się zarządzenia, decyzje, rozkazy, plany działań, mapy robocze, mapy decyzji, szkice i harmonogramy.

Decyzja jest to akt woli dowódcy, nieodwołalne postanowienie, określające wybrany z wielu jeden wariant sposobu przygotowania i przeprowadzenia działań, wyrażone ustnie lub w formie dokumentu.

Zarządzenie dotyczy zadań zabezpieczających działania. W razie ograniczonego czasu na przygotowanie działań w zarządzeniach mogą być przekazywane również zadania z pominięciem rozkazu. Zasadnicza różnica między zarządzeniem a rozkazem polega na tym, że zarządzenie jest na ogół przeznaczone tylko dla jednego wykonawcy. Treść zarządzenia może dotyczyć zadania cząstkowego lub całości zadania.

W zarządzeniu podaje się:

- ocenę sytuacji operacyjnej,
- zadania oddziału (pododdziału), którego zarządzenie dotyczy,
- zadania sił współdziałających,
- czas gotowości do wykonania zadania.

Zarządzenie wstępne powinno zawierać wszystkie dane umożliwiające podwładnym rozpoczęcie przygotowań do działań: do jakich działań należy być gotowym, jakie czynności trzeba wykonać do chwili otrzymania zadania oraz kiedy i gdzie zostaną postawione zadania. W związku z przygotowaniem się do działań i ich zabezpieczeniem mogą być wydane zarządzenia dotyczące przedsięwzięć rozpoznawczo - informacyjnych, organizacji łączności, dowodzenia itp.

Kolejnym pojęciem jest decyzja jako akt woli dowódcy, nieodwołalne postanowienie, określające wybrany z wielu jeden wariant sposobu przygotowania i przeprowadzenia działań, wyrażone ustnie lub w formie dokumentu.

Dokumentami dowodzenia są mapy (plany, szkice) robocze, które sporządzają członkowie sztabu, każdy w zakresie swojego działania. Mogą je przygotowywać także komendanci jednostek Policji, dowódcy operacji i pododdziałów. Na mapy robocze nanosi się takie dane, jak:

- położenie uczestników zdarzenia i oczekiwany kierunek ich działań, położenie sił własnych i ich zadania,

- położenie i zadania sił współdziałających oraz linie ich rozgraniczające,
- główne przedsięwzięcia dotyczące zabezpieczenia działań,
- stanowiska dowodzenia itp.

Naniesienie tych danych na mapę powinno umożliwiać właściwe zrozumienie zadania, ocenę sytuacji operacyjnej i podjęcie decyzji dotyczącej działań, postawienie zadań podległym pododdziałom i kontrolę ich wykonania, meldowanie przełożonemu oraz informowanie podwładnych, jak też współdziałających o sytuacji i decyzjach dowódcy, dowodzenie podległymi pododdziałami itp.

Kolejnym elementem są mapy decyzji, które służą do meldowania decyzji przełożonemu oraz do dowodzenia podległymi siłami. Powinny być wykonane do czasu zakończenia podejmowania przez dowódcę operacji decyzji dotyczącej działań.

Na mapę decyzji nanosi się następujące dane wyjaśniające decyzję dowódcy operacji:

- położenie uczestników zdarzenia i oczekiwany charakter ich działań,
- zadania sił własnych, dowódcy operacji,
- zadania sił współdziałających i linie ich rozgraniczające,
- zasady współdziałania sił, miejsce i czas rozwinięcia stanowisk dowodzenia itp.

W legendzie przedstawia się podział sił i środków, sygnały współdziałania i inne dane, których nie można przedstawić graficznie na mapie.

Dokument w formie wykresu obrazujący kolejność i czas trwania poszczególnych czynności w ogólnym planie pracy sztabu jest harmonogram.

Szkicem jest projekt planu, rysunek przedstawiający główne zarysy sytuacji taktycznej lub orientacyjny szkic terenu działań.

Kolejnym pojęciem stosowanym w procesie dowodzenia są dokumenty sprawozdawcze, do których zalicza się:

- dzienniki działań akcji/operacji prowadzić się je w celu chronologicznego notowania

przebiegu i wyników działań. Zapisuje się w nich sytuację operacyjną i stan zagrożenia, położenie i stan sił własnych od chwili otrzymania zadania, decyzje dowódcy, przebieg działań ze szczególnym opisem najbardziej istotnych wydarzeń, pracę poszczególnych dowódców, wyniki działań. Do dziennika dołącza się najważniejsze dokumenty, np. rozkazy, zarządzenia, szkice,

- meldunki, które dzielą się na terminowe lub doraźne. Terminowe składa się w czasie ustalonym przez przełożonego, natomiast doraźne - zależnie od sytuacji lub na żądanie sztabu (dowódcy operacji). W dokumentach tych melduje się o otrzymaniu zadania do wykonania, wykonaniu określonych czynności związanych z przygotowaniem do działań i osiągnięciem gotowości oraz wynikach działań, gwałtownych zmianach sytuacji operacyjnej i podjętych w związku z tym decyzjach,
- sprawozdanie oraz raport końcowy jako dokument pisemny przedstawiający przebieg działań, sporządzany jest po ich zakończeniu przez poszczególnych dowódców wraz ze szczegółową analizą prowadzonych działań,
- komunikaty, czyli oficjalna wiadomość, informacja podana do powszechnej wiadomości osobom upoważnionym w formie dokumentu lub drogą radiową.

Do dokumentów pomocniczych zalicza się:

- notatki, spostrzeżenia zapisane w trakcie realizacji operacji, zwykle w skrócie, bądź sformalizowane służbowe lub urzędowe,
- obliczenia, jako wyniki liczenia, przewidywania, prognozowania działań,
- tabele (np. marszu), wykazy, zestawienia, rejestry danych zwykle liczbowych, rozmieszczonych na arkuszu w określonym porządku według rubryk,
- wykresy, rysunek przedstawiający przebieg działań, zmiany liczbowe, zależności, sporządzany w formie graficznej, kolumnowej itp.,

- zapotrzebowania. dokument wyrażający decyzję lub prośba dotycząca dostarczenia środków albo przydzielenia sił niezbędnych do realizacji zadania.

Realizacja zabezpieczenia imprez masowych niesie ze sobą podstawowy cel, którym jest ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Obowiązki organizatora, służb i instytucji biorących udział w przygotowaniu imprezy masowej wiążą się głównie z obowiązkiem zapewnienia bezpieczeństwa jej uczestnikom. Przeprowadzenie imprezy masowej poprzedzone jest szeregiem czynności wykonywanych już dużo wcześniej w ramach przygotowania do imprezy. Prowadzenie bieżącego rozpoznania oraz doświadczenia w zabezpieczeniu imprez pozwalają na przewidzenie zdarzeń stanowiących zagrożenie dla jej przebiegu. Wykonana w ramach zabezpieczenia dokumentacja wymaga określenia szeregu wariantów postępowanie Policji oraz innych służb zaangażowanych do zabezpieczenia w przypadku zakłócenia porządku publicznego w miejscu odbywania się imprezy masowej oraz na trasach przemieszczania się uczestników zarówno pieszo jak i transportem samochodowym i kolejowym. Właściwe zabezpieczenie wymaga zaangażowania poszczególnych służb Policji od realizacji za-

bezpieczenia prewencyjnego do zaangażowania służby kryminalnej, ruchu drogowego, logistycznej i sztabowej. Przewidywana liczba publiczności oraz zagrożenia dla przebiegu imprezy masowej nakładają na służby zajmujące się zabezpieczeniem imprezy masowej zaangażowania odpowiednich sił i środków. Bezpieczeństwo imprez masowych jest całokształtem czynności realizowanych w celu zapewnienia właściwego przebiegu imprezy, którego wyznacznikiem jest bezpieczeństwo osób biorących udział w imprezie masowej.

Literatura:

- Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009 roku (t. j. Dz.U. 2022 poz. 1466 ze zm.).
- Ustawa z dnia 06 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1882 ze zm.).
- Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 roku w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 65 ze zm.).
- Rozporządzenia MSWiA z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu utrwalania imprezy masowej (Dz.U. nr 16 z 2011 poz. 73).
- Rozporządzenia MSWiA z dnia 13 sierpnia 2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (Dz.U. nr 135 z 2009 poz. 1113).

NAJPIERW SZYBCY, PÓŹNIEJ WŚCIEKLI

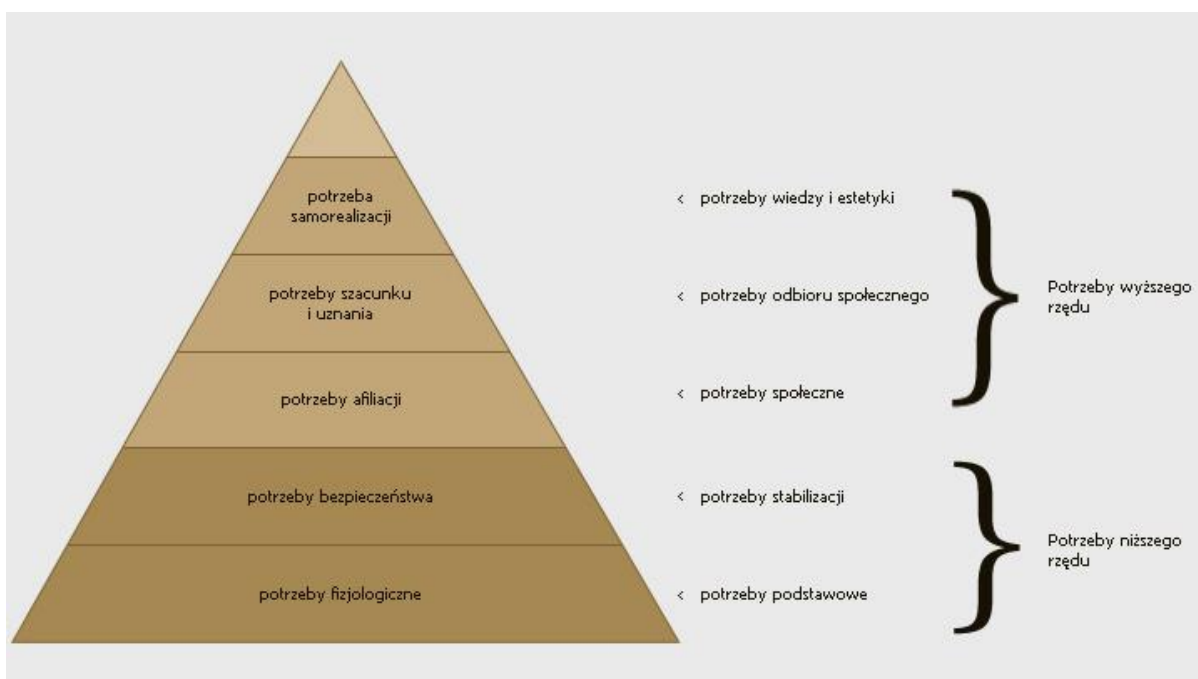
ml. asp. Daria Kasperkowiak

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

W życiu każdego człowieka bardzo ważną rolę pełni poczucie bezpieczeństwa. Szybki tryb życia, pogoń za pieniądzem i innymi dobrami, każdego dnia wpływa na nasze bezpieczeństwo. W wyniku wielu codziennych zachowań i czynności związanych z przemieszczaniem się ludzie naruszają przepisy ruchu drogowego, co bezpośrednio wpływa na stan bezpieczeństwa. Poziom rozwoju społeczeństwa spowodował, że na całym świecie pojawiają się coraz nowsze, bardziej zautomatyzowane i szybsze samochody. Ruch pojazdów na drogach

z każdym rokiem zwiększa się, kierowców przybywa, a to w znacznym stopniu wpływa na poziom bezpieczeństwa, wywierając tym samym nieodwracalne zmiany.

Poruszając tematykę bezpieczeństwa należy odnieść się do hierarchii potrzeb człowieka, która określa jego rolę i znaczenie dla społeczeństwa. Stworzył ją Abraham Harold Maslow amerykański psycholog, autor teorii hierarchii potrzeb. Był jednym z najważniejszych przedstawicieli nurtu psychologii humanistycznej i psychologii transpersonalnej.

Rysunek 1. Piramida potrzeb Maslowa.

Źródło: <https://www.google.com>

Jak można zauważyć na powyższym rysunku, potrzeba bezpieczeństwa jest drugą z najważniejszych potrzeb człowieka, zaraz po potrzebach fizjologicznych.

Bezpieczeństwo to naczelną potrzebą człowieka, to zbiór zasad, które określają bezpieczny sposób przemieszczania się po drogach publicznych, strefach ruchu i strefach zamieszkania. Bezpieczeństwo ruchu drogowego to również dziedzina wiedzy, która składa się z wielu zagadnień. Zagadnienia te z kolei znajdują się w kodeksie drogowym, który określa zasady, warunki i wymagania wobec uczestników ruchu drogowego oraz ich pojazdów, a także działalność właściwych organów i podmiotów w tym zakresie.

W Polsce poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym pozostawia wiele do życzenia, przez co zajmujemy jedno z ostatnich miejsc w Unii Europejskiej pod tym względem.

Od kilku lat przedstawiciele naszego państwa wdrażają algorytmy mające na celu poprawę stanu bezpieczeństwa na drogach. Dlatego też w pierwszej kolejności wypunktowano najczęstsze wykroczenia, które są przyczyną zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a następnie zastrzono za nie kary, które w Polsce od wielu lat się nie zmieniały.

Od maja 2015 roku wprowadzono obligatoryjne zatrzymanie prawa jazdy przez

policjanta za przekroczenie prędkości o 51 km/h w obszarze zabudowanym, natomiast kwota mandatu wynosiła zaledwie 500 złotych niezależnie czy przekroczenie prędkości było o 51 czy o 75 km/h. Na konto sprawcy wykroczenia przydzielano 10 punktów karnych. Początkowo nowy przepis spowodował, że kierowcy zdjęli nogę z gazu, jednak z biegiem czasu ten środek represji stał się mało skuteczny.

W związku z powyższym od stycznia 2022 roku kodeks wykroczeń uległ drastycznym zmianom odnośnie kwot mandatów karnych, w szczególności za przekroczenie prędkości, a od 17 września 2022 roku w życie weszły kolejne zmiany dotyczące zwiększenia punktów karnych oraz postępowanie w przypadku recydywy.

Recydywa (z łac. *recidivus* „powrotny, powtórny”, od *recidere* „popadać w coś na nowo, wracać”¹). Co kolokwialnie mówiąc oznacza, że jeśli obywatel popełni drugi raz takie samo wykroczenie zagrożone recydywą, zostanie na niego nałożony mandat w kwocie podwojonej. Również od 17 września podwyższeniu uległa liczba punktów karnych za wykroczenia. W przypadku prędkości recydywa liczona jest od przekroczenia o 31 km/h, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Zmiana taryfikatora na przełomie 2021/2022 roku.

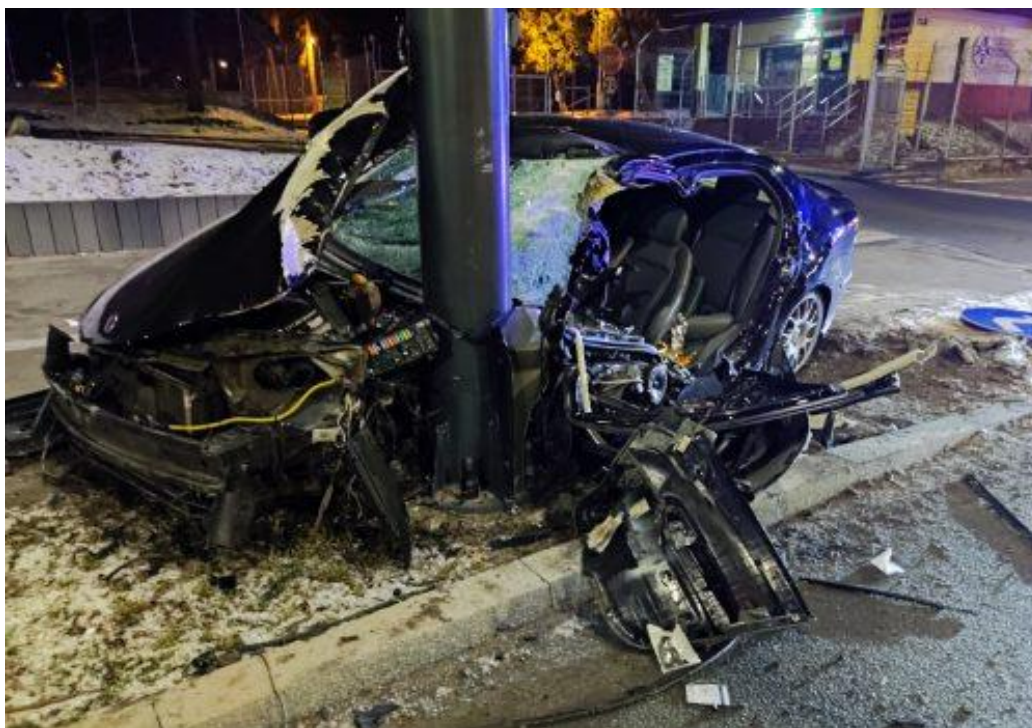
Źródło: Opracowania własne.

Prędkość w km/h	Kwota w złotych		Punkty karne		Zatrzymanie prawa jazdy na 3 miesiące
	kiedyś	dziś/ recydywa	kiedyś	dziś	
do 10	50	50	0	1	NIE
11-15	50-100	100	1	2	NIE
16-20	50-100	200	2	3	NIE
21-25	100-200	300	4	5	NIE
26-30	100-200	400	4	7	NIE
31-40	200-300	800/ 1600	6	9	NIE
41-50	300-400	1000/ 2000	8	11	NIE
51-60	400-500	1500/ 3000	10	13	TAK
61-70	400-500	2000/ 4000	10	14	TAK
Od 70	400-500	2500/ 5000	10	15	TAK

¹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Recydywa>

Jak wynika z powyższej tabeli, zarówno kwoty mandatów, jak i punkty karne uległy dużemu wzrostowi. Czy odstrasza to

kierowców? Odpowiedz na to pytanie może dać poniższe zdjęcie oraz statystyki policyjne.

Zdjęcie 1. Niedostosowanie prędkości do warunków ruchu.

Źródło: <https://www.lublin112.pl/kierowca-przesadzil-z-predkoscia-saab-wbil-sie-w-slup-zdjecia/>

Niedostawanie prędkości jest zaraz po nieustąpieniu pierwszeństwa przejazdu najczęstszą przyczyną zdarzeń drogowych. W statystykach prowadzonych przez Komendę Główną Policji zauważyć można, że w roku 2021 w wyniku niedostawania prędkości do warunków ruchu na terytorium Polski zaistniało 4387 wypadków na drogach jednojezdniowych dwukierunkowych, a na drogach o dwóch jezdniach jednokierunkowych 476 wypadków¹. Ogólnie w wyniku niedostosowania prędkości do warunków ruchu odnotowano 5254 wypadków

Pośpiech obecnych czasów powoduje, że kierowcy nie zważają na ograniczenia prędkości i znacznie ją przekraczają, a kary nie powodują przestrzegania przepisów. Na uwagę zasługuje również fakt, że w rękach niedoświadczonych i młodych kierow-

ców szybkie samochody są po prostu maszyną do zabijania. Kierowcy mają niejednokrotnie pretensje do policjantów, a nie do siebie. Swoją frustrację wyładowują na miejscu, co oczywiście wpływa również negatywnie na samopoczucie policjantów. Natomiast liczba wniosków o ukaranie do sądu nie zwiększyła się znacząco. Mimo tak wysokich grzywien za przekroczenie prędkości kierujący, którzy lekceważą sobie ograniczenia prędkości muszą liczyć się z wysoką karą pieniężną i dużą liczbą punktów karnych, które będą na ich koncie przez okres dwóch lat. W przypadku sporządzenia wniosku o ukaranie do sądu, na rozprawie obrońcy podważają wszystko, począwszy od przeszkolenia policjanta, po legalizację, kalibrację, miejsce i sposób dokonywania pomiarów, dlatego bardzo ważną kwestią są szkolenia dla policjantów ruchu drogowego.

¹ file:///C:/Users/838833/Downloads/Wypadki_drogowe_2021.pdf

Zdjęcie 2. Pomiar prędkości.

Źródło: <https://www.google.com>

Być może zmiany przepisów, zaostrzenie dotychczasowych kar oraz wydłużenie okresu obowiązywania punktów karnych będzie pozytywnie wpływać na poziom bezpieczeństwa. Możliwe, że kierowcy zmienią

swoje podejście do przestrzegania ograniczeń prędkości, przestaną być szybcy, a po otrzymaniu represji ze strony policjanta nie będą już wściekli. Tak więc na efekty musimy jeszcze poczekać.

KORUPCJA

- CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA -

WYKORZYSTANIE KONTROLI OPERACYJNEJ PRZY ZWALCZANIU PRZESTĘPCZEGO PROCEDERU

podkom. Sebastian Mencil

asp. szt. Tomasz Piochacz

Zakład Kryminalny Szkoły Policji w Pile

Według definicji encyklopedycznej „korupcja” (z łac. *corruptio* – zepsucie, zgnilizna, przekupstwo), to:

- wykorzystywanie władzy publicznej do celów prywatnych;
- zachowanie władz publicznych, polityków i urzędników służby cywilnej, prowadzące do ich bezprawnego i nieuzasadnionego wzbogacenia, poprzez niewłaściwe wykorzystanie powierzonej im władzy;
- sprzeniewierzenie się zasadzie oddzielenia życia prywatnego od życia zawodowego.

Korupcja w sensie społeczno-ekonomicznym to:

- wykorzystywanie władzy publicznej do celów prywatnych;
- zachowanie władz publicznych, polityków i urzędników służby cywilnej, w wyniku którego wzbogacają się oni w sposób bezprawny i nieuzasadniony lub przyczyniają się do wzbogacenia osób sobie bliskich, poprzez niewłaściwe wykorzystanie powierzonej im władzy;
- czyn, który popełnia każdy, kto powodowany swoimi bezpośrednimi lub pośrednimi interesami narusza system reguł, za realizację których sam jest odpowiedzialny;
- sprzeniewierzenie się zasadzie oddzielenia życia prywatnego od życia zawodowego.

Pojęcie korupcji obejmuje również zachowania, które nie są spenalizowane w kodeksie karnym, czyli takie, których popełnienie co najwyżej narusza zasady etyki, moralności, np. kumoterstwo, nepotyzm.

Korupcją w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym jest czyn:

- polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiejkolwiek innej

osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;

- popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Kontrola operacyjna jest jedną z najbardziej złożonych metod pracy operacyjnej pod kątem wdrożenia do procesu wykrywczego podczas wykonywania czynności operacyjno – rozpoznawczych. Zanim procedura zostanie uruchomiona na prowadzącym sprawę operacyjną ciąży obowiązek dokonania wnikliwej analizy wykonanych dotychczas czynności w prowadzonej formie pracy operacyjnej. Należy zauważyć, że pomimo skomplikowanego charakteru i przesłanek ustawowych do zastosowania przedmiotowej metody pracy operacyjnej pozostaje ona bardzo skutecznym narzędziem organów ścigania podczas procesu wykrywczego. Przestępczość o charakterze korupcyjnym cechuje bardzo głęboki charakter utajenia, gdzie sprawcy starają się swoim zachowaniem nie powodować widocznych zmian w otoczeniu. Mając powyższe na uwadze, zastosowanie przedmiotowej metody pracy operacyjnej pozwala Policji skutecznie walczyć m.in. z tego rodzaju procederem przestępczym.

Podstawowe pojęcia i terminy związane z kontrolą operacyjną

Definicję kontroli operacyjnej określa Ustawa o Policji art. 19 ust. 6:

Kontrola operacyjna prowadzona jest niejawnie i polega na:

- 1) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych;
- 2) uzyskiwaniu i utrwalaniu obrazu lub dźwięku osób z pomieszczeń, środków transportu lub miejsc innych niż miejsca publiczne;
- 3) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- 4) uzyskiwaniu i utrwalaniu danych zawartych w informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych;
- 5) uzyskiwaniu dostępu i kontroli zawartości przesłerek.

Wskazane rodzaje kontroli operacyjnej zostały doprecyzowane ustawą z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw¹ realizując sentencję wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 30 lipca 2014 r. o sygn. K 23/11, który m.in. orzekł, że art. 19 ust. 6 pkt 3 ustawy o Policji, rozumiany w ten sposób, że właściwy organ zarządzający kontrolę operacyjną wskazuje określony w prawie rodzaj środka technicznego uzyskiwania informacji i dowodów oraz ich utrwalania stosowany w indywidualnej sprawie, jest zgodny z art. 2 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Według Trybunału, najbardziej pożądanym rozwiązaniem z konstytucyjnego punktu widzenia było uregulowanie rodzajów środków służących niejawnemu pozyskiwaniu informacji o jednostkach w ustawie. Precyzyjne określenie tej kwestii przez

¹ Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2016r., poz. 147)

ustawodawcę nie tylko wiąże się z realizacją zasady określoności prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP, ale przede wszystkim z tą częścią art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, która przewiduje obowiązek unormowania ograniczeń w korzystaniu z wolności i praw konstytucyjnych w „ustawie”, będącej aktem normatywnym pochodzącym od przedstawicielskiego organu Narodu – Sejmu (art. 4 w zw. z art. 104 ust. 1 Konstytucji RP).

Zgodnie z powyższym zamiarem ustawodawcy było sprecyzowanie sposobu niejawnego wkroczenia w sferę prywatności jednostki, bez konieczności wskazania w przepisach prawa konkretnych środków techniki operacyjnej ani tym bardziej zdefiniowanych ich parametrów. Mając na uwadze zróżnicowane środki odpowiadające obecnym formom techniki i w efekcie m.in. możliwością komunikowania się, które stosowane są przez organy państwa w pracy operacyjno-rozpoznawczej, ustawy ich katalog musiałby być rozbudowany, a co za tym idzie norma prawna musiałaby być kazuistyczna. Wobec powyższego ustawodawca sprecyzował w przepisach prawa zamknięty rodzajowo katalog środków i metod działania, za pomocą których władze publiczne mogą w sposób niejawną gromadzić informacje o jednostkach. Raz jeszcze należy podkreślić, że nie chodziło o wskazanie parametrów technicznych, ale rodzajowych nazw poszczególnych środków i informacji możliwych do pozyskania za ich pomocą.

Jak czytamy w uzasadnieniu projektowanej ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw², zamknięty katalog rodzajów środków technicznych służących do niejawnego pozyskiwania informacji i dowodów ogranicza arbitralność organów państwa. Ponadto umożliwia sprawowanie efektywnej kontroli nad niejawną działalnością operacyjno-rozpoznawczą w zakresie wykorzystywanych metod pozyskiwania informacji o osobie.

Warunki stosowania kontroli operacyjnej w trybie czynności operacyjno - rozpoznawczych

Kontrola operacyjna obarczona jest pewnymi warunkami:

- I. Podejmowana jest w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów, ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw.
- II. Dotyczy tylko i wyłącznie tzw. przestępstw katalogowych określonych w art. 19 ust.1 pkt 1-9 ustawy o Policji.
- III. Kontrola operacyjna to **ostateczny środek** stosowany przez Policję w trakcie wykonywania czynności operacyjno - rozpoznawczych.
- IV. Ostateczny oznacza, że kontrola powinna być stosowana po wykorzystaniu praktycznie całego wachlarza metod pracy operacyjnej w sytuacji, gdy czynności te okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne. Jest zarządzana tylko wtedy, gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne. Stanowi więc ostateczny środek z grupy czynności operacyjno-rozpoznawczych, który daje realną możliwość osiągnięcia zamierzonego celu w prowadzonej sprawie operacyjnej. Niedopuszczalna jest droga „na skróty” i wdrożenie kontroli pomimo, że oczekiwane informacje i dane można było uzyskać stosując mniej inwazyjne działania nawet, jeśli wymagałyby one większego nakładu pracy i dłuższego czasu. Wyjątkiem może być sytuacja, gdy z góry wiadomo, że tylko omawiana kontrola przyniesie oczekiwane efekty, gdyż inne środki będą nieprzydatne i nieskuteczne. Dotyczy to jednak spraw zupełnie wyjątkowych, gdyż w praktyce zastosowanie kontroli operacyjnej poprzedzone jest zwykle zgromadzeniem danych o figurancie i jego aktywności z różnych dostępnych źródeł, systemów

² Ibidem

policyjnych i poza policyjnych, w wyniku podstawowych metod, takich jak wywiad, obserwacja, współpraca z osobami udzielającymi pomocy Policji itp.

Dwa tryby zarządzania kontroli operacyjnej

Kontrola operacyjna prowadzona jest w trybie zwykłym oraz niecierpiącym zwłoki.

I Tryb zwykły

- I. Zarządzana jest w drodze postanowienia przez sąd okręgowy;
- II. Na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji, albo Komendanta CBŚP, Komendanta BSWP, Komendanta CBZC złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, albo
- III. Na pisemny wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody prokuratora okręgowego właściwego ze względu na siedzibę składającego wniosek organu policji.

II Tryb przyspieszony (niecierpiący zwłoki)

- I. W przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli mogłoby to spowodować utratę informacji lub zatarcie albo zniszczenie dowodów przestępstwa,
- II. Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, Komendant BSWP, Komendant CBZC albo komendant wojewódzki Policji może zarządzić, po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego Prokuratora Generalnego, prokuratora okręgowego, kontrolę operacyjną,
- III. Zwracając się jednocześnie do właściwego miejscowo sądu okręgowego z wnioskiem o wydanie postanowienia w tej sprawie.

IV. W razie nieudzielenia przez sąd zgody w **terminie 5 dni** od dnia zarządzenia kontroli operacyjnej, organ zarządzający wstrzymuje kontrolę operacyjną oraz dokonuje protokolarnego, komisyjnego zniszczenia materiałów zgromadzonych podczas jej stosowania.

Zgodnie z ustawą o Policji³, w trybie zwykłym to sąd okręgowy może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną, na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji, Komendanta CBŚP, Komendanta BSWP albo Komendanta CBZC złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, albo na pisemny wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody prokuratora okręgowego właściwego ze względu na siedzibę składającego wniosek organu Policji. Wniosek o kontrolę operacyjną przedstawia się wraz z materiałami uzasadniającymi potrzebę zastosowania tej metody pracy operacyjnej. Postanowienie w przedmiocie zarządzenia kontroli operacyjnej wydaje sąd okręgowy właściwy miejscowo ze względu na siedzibę składającego wniosek organu Policji.

Analizując wskazane przepisy należy podkreślić, że organ Policji nie jest zobowiązany do przedstawiania całości materiałów. Obowiązek taki dotyczyć będzie wyłącznie tych materiałów, które poświadczają okoliczności uzasadniające potrzebę zastosowania lub kontynuowania kontroli. Właściwy organ Policji obowiązany będzie zatem dokonać wstępnej selekcji zgromadzonych materiałów pod kątem uzasadnienia wniosku o przeprowadzenie lub kontynuację kontroli operacyjnej. Innymi słowy przepis wymusza na organie Policji przedstawienie przynajmniej takiej części materiałów, która pozwalałaby stwierdzić zasadność składanego wniosku, a tym samym dokonać rzeczowej i merytorycznej jego oceny.

³ Art. 19 ust 1-2 ustawy z dnia 06 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U.2021.1882 t.j.)

Szerokie uzasadnienie w tym obszarze można odnaleźć w wyjaśnieniu Marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego z dnia 23 lutego 2017 roku do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wniosków: Prokuratora Generalnego z dnia 12 listopada 2015 r. (sygn. Akt K 32/15) oraz Rzecznika Praw Obywatelskich z 4 grudnia 2015 r. (sygn. Akt K 41/15) połączonych do rozpoznania pod wspólną sygnaturą akt K 32/15⁴.

W przedmiotowej sprawie Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o stwierdzenie m.in. niezgodności art. 19 ust. 1a ustawy o Policji – w zakresie, w jakim przepisy te ograniczają przekazanie właściwemu sądowi materiałów wyłącznie do uzasadniających potrzebę zarządzenia kontroli operacyjnej – z **art. 45 ust. 1 Konstytucji**. Przepis zaskarżony przez RPO wprowadzono ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 53, poz. 273). Przed wejściem w życie wspomnianej nowelizacji podmiot wnioskujący o zarządzenie kontroli operacyjnej nie był zobowiązany do przedstawienia jakichkolwiek materiałów potwierdzających dane i ustalenia zawarte we wniosku. Z analizy uzasadnienia wynika, iż kształt zaskarżonych przepisów był wynikiem świadomej decyzji ustawodawcy, a zawężenie zakresu materiałów dołączanych do wniosku o zarządzenie kontroli operacyjnej tylko do tych z nich, które uzasadniają potrzebę zastosowania owej kontroli, nie było skutkiem niedopatrzenia. W dalszej części wyjaśnienia Marszałek Sejmu powołując się na uzasadnienie⁵ podkreślił, że: „Projekt ustawy do wszystkich ustaw kompetencyjnych wprowadza niemal tożsame przepisy zapewniające merytoryczną kontrolę wniosku organu uprawnionego do stosowania kontroli operacyjnej na wszystkich etapach procedowania. Organy wnioskujące o zarządzenie kontroli oraz o przedłużenie okresu jej stosowania

zobowiązane zostały do przedstawiania właściwemu prokuratorowi i sądowi materiałów, które potwierdzają okoliczności uzasadniające zastosowanie albo kontynuację kontroli”.

W dalszej części uzasadnienia autor wskazuje, iż powyższa koncepcja, prezentowana jednolicie w toku procesu legislacyjnego, nie została przy tym zakwestionowana w opiniach służb prawnych Sejmu sporządzanych do druku sejmowego nr 2915/VI kad. W odniesieniu do obowiązku opatrzenia omawianego wniosku materiałami uzasadniającymi stosowanie kontroli operacyjnej wskazywano, że: „Nie może [...] dziwić, iż organ wnioskujący o zarządzenie kontroli nie jest w proponowanej regulacji zobowiązany do przedstawiania całości zgromadzonych w sprawie materiałów, lecz jedynie tych, które jego zdaniem przemawiają za potrzebą zastosowania lub kontynuowania kontroli⁶”. W przywołanej opinii K. Skotnicki wyraził przekonanie, że „projekt ustawy nie rodzi [...] wątpliwości z punktu widzenia jego konstytucyjności. Ustanawiana w nim ingerencja w wolności i prawa jednostki, w tym w szczególności w prawo do prywatności oraz swobodę i tajemnicę komunikowania się, jest proporcjonalna i odpowiada wymogom wynikającym z art. 31 ust. 3 Konstytucji, ustanawiając dobrze wyważone ograniczenia między tymi wolnościami i prawami a innymi wartościami”.

W kolejnej części wyjaśnienia czytamy, iż: „należy zauważyć, że ograniczenie zakresu materiałów dołączanych do wniosku o zarządzenie kontroli operacyjnej koresponduje z charakterem tej czynności operacyjno-rozpoznawczej. Kontrola operacyjna może być bowiem prowadzona tylko wobec jednoznacznie określonego podmiotu lub przedmiotu ze wskazaniem miejsca lub sposobu jej stosowania (zob. art. 19 ust. 7 ustawy o Policji). Możliwa jest zatem sytuacja, w której działania określonej służby, np.

⁴ Pismo BAS-WPTK-110/15 Marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego z dnia 23 lutego 2017 roku do Trybunału Konstytucyjnego - dalej jako Pismo Biura Analiz Sejmowych

⁵ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2915/VI kad., s. 8

⁶ K. Skotnicki, Opinia prawna na temat zgodności z Konstytucją RP z 2 kwietnia 1997 r. projektu ustawy o zmianie kodeksu postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2915), s. 4, opinia dostępna na stronie internetowej Sejmu

Policji są nakierowane na wykrycie przestępstw popełnianych w złożonych konfiguracjach podmiotowych (np. w ramach zorganizowanej grupy przestępczej). Wobec wcześniejszego rozpracowywania operacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał będzie zatem obejmował dokumentację (o ile została sporządzona) szeregu czynności o różnicowanym charakterze (np. obserwacji w miejscu publicznym) prowadzonych wobec wielu osób w potencjalnie długim czasie. Tymczasem, w konkretnym stanie faktycznym, wnioskiem o zarządzenie kontroli operacyjnej może być objęta tylko jedna z rozpracowywanych osób”.

Kolejny argument podnoszony w piśmie to taki, iż za obowiązującym rozwiązaniem przemawia konieczność zagwarantowania sprawności postępowania zmierzającego do zarządzenia kontroli operacyjnej. Jak bowiem podkreśla się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego sprawność (szybkość) postępowania jest jedną z wartości wynikających z zasady sprawiedliwości (rzetelności) proceduralnej wywodzonej z art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. np. wyroki TK z: 18 lutego 2009 r., sygn. akt Kp 3/08; 21 lipca 2009 r., sygn. akt K 7/09). Rzetelność i sprawność działania instytucji publicznych jako odrębne wartości wymienia także preambuła do Konstytucji. Nie ulega przy tym wątpliwości, że wraz z upływem czasu procedowania nad wnioskiem może zmniejszać się przydatność środków w nim opisanych. Jak już wspomniano, ilość materiału zgromadzonego przez służbę wnioskującą o zarządzenie kontroli operacyjnej zależy m.in. od czasu prowadzonych działań, liczby podmiotów objętych czynnościami wykrywaczami, specyfiki przestępstw będących przedmiotem prowadzonych czynności. Ustawodawca musi zatem ukształtować procedurę wydawania zgody na ingerencję w prywatność jednostek tak, aby z jednej strony zapewnić maksymalną ochronę wartości konstytucyjnych, z drugiej zaś przez nadmierny formalizm nie udaremniać (a w każdym razie nie zmniejszać szans powodzenia) realizowania przez służby uprawnione do posługiwania się kontrolą operacyjną przypisanych im ustawowo zadań.

Dalej autor wskazuje: „w świetle powyższego wypada podkreślić, że obowiązek przekazania sądowi całości zgromadzonych materiałów pociągnie za sobą konieczność przedstawienia także tych z nich, które pozostają bez istotnego znaczenia dla podjęcia decyzji o zarządzeniu kontroli operacyjnej, a które w skrajnych wypadkach mogą – ze względu na konieczność ich oceny – opóźnić zapoznanie się przez sąd z informacjami, które w ocenie wnioskującego są naprawdę istotne. Nałożenie na sąd obowiązku wstępnej kwerendy przedłożonych mu materiałów może zatem doprowadzić do sytuacji, w której z uwagi na upływ czasu obniży się efektywność przydatność zarządzonej kontroli operacyjnej. W wyjątkowych sytuacjach może dojść natomiast do całkowitej nieprzydatności posługiwania się ową kontrolą i – przykładowo – uniemożliwienia zapobiegnięcia popełnieniu przestępstwa. W tym kontekście ujawnia się, związek pomiędzy sposobem uregulowania trybu stosowania kontroli operacyjnej a innymi wartościami konstytucyjnymi. Sprawność postępowania nie jest bowiem wartością samą w sobie, ale ma na celu zagwarantowanie realizacji innych wartości konstytucyjnych. W omawianym wypadku możemy mieć natomiast do czynienia z wartościami szczególnie chronionymi, wśród których w pierwszej kolejności należy wymienić życie ludzkie, czy też niepodległość i nienaruszalność terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁷”.

W piśmie z 9 maja 2017 r. Prokurator Generalny przedstawił podobne stanowisko w sprawie. Odnosząc się do wniosku RPO, Prokurator Generalny stwierdził, że ograniczenie zakresu materiałów przekazywanych do sądu wraz z wnioskiem o zarządzenie kontroli operacyjnej wynika z samej istoty czynności operacyjnych cechujących się niejawnym charakterem i ograniczoną rolą kontroli sądowej względem analizowanych działań, nie mających charakteru czynności procesowych, a w świetle orzecznictwa TK, zwłaszcza wyroku o sygn. K 23/11, wymogi zgodności z Konstytucją zostały spełnione przez treść zaskarżonej regulacji ustawowej. Prokurator Generalny wskazał bezprzedmiotowość przekazywania sądowi innych

⁷ Pismo Biura Analiz Sejmowych

materiałów niż uzasadniające przeprowadzenie kontroli operacyjnej, jako że posiadanie przez wnoszący wniosek organ dokumentów i innych danych wskazujących na brak zasadności jej przeprowadzenia musi skutkować uznaniem takiej kontroli za niedopuszczalną. Ewentualne uzupełnienie materiałów może odbywać się zresztą na gruncie obowiązujących przepisów w trakcie oceny sądowej tego, czy przeprowadzenie kontroli operacyjnej jest dostatecznie uzasadnione. Sąd może zażądać wszelkich potrzebnych materiałów. Zatem w ocenie Prokuratora Generalnego, ograniczenie materiałów przekazywanych sądowi wraz z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli operacyjnej wyłącznie do tych, które wskazują na zasadność jej przeprowadzenia, nie narusza prawa do sądu rozumianego jako prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej.

Wreszcie sam Trybunał Konstytucyjny po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 czerwca 2021 r., połączonych wniosków Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich, choć umorzył postępowanie z uwagi na nieprawidłowe określenie wzorca kontroli zgodności z Konstytucją⁸, to w uzasadnieniu wskazał, iż „...sądowa kontrola czynności operacyjnych nie stanowi sedna aktywności sądów wskazanej w Konstytucji jako ich kompetencja, tj. nie jest przykładem sprawowania przez sądy wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji), a zatem nie są względem niej adekwatne wszystkie normy wyprowadzane z art. 45 ust. 1 Konstytucji poprzez pojęcie „sprawy sądowej” ściśle powiązane z sądowym sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości... Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że niezgodna z zasadą rzetelności i sprawności działania instytucji publicznych byłaby regulacja procedury poprzedzającej zarządzenie kontroli operacyjnej przez sąd, która skutkowałaby brakiem możliwości szybkiego jej zarządzenia lub ujawnienia informacji o jej rozpoczęciu w warunkach skutkujących zniweczeniem celu kontroli

operacyjnej. Zarządzenie kontroli operacyjnej - które może być dokonane przez sąd lub przez inny wyspecjalizowany organ wykazujący niezależność względem organów władzy wykonawczej i charakter zewnętrzny względem służb - nie jest bowiem sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, a więc nie może podlegać wszystkim ograniczeniom adekwatnym do rozpoznania sprawy sądowej...”.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny podzielił pogląd P. Sarneckiego⁹, iż bez wątpienia procedura sądowa poprzedzająca wydanie sądowego postanowienia o zarządzeniu kontroli operacyjnej musi - na podstawie art. 45 ust. 1 Konstytucji - spełniać kryteria niezależności, bezstronności i niezawisłości tego organu – wykształcone w europejskiej kulturze prawa.

W dalszej kolejności odnosząc się do procedury zarządzenia kontroli operacyjnej na wniosek Szefa ABW, TK odwołuje się do uzasadnienia wyroku o sygn. K 23/11¹⁰, że „na końcu tej procedury jest właśnie Sąd Okręgowy w Warszawie, który ma konstytucyjny obowiązek niezawisłe rozważyć treść wniosku, wraz z materiałami uzasadniającymi potrzebę zastosowania kontroli operacyjnej, Szefa ABW, złożonego po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, w świetle przedstawionych i - w razie potrzeby uzupełnionych przez wnioskodawcę - okoliczności faktycznych sprawy operacyjnej”.

Jak wskazano powyżej procedura sądowa poprzedzająca wydanie sądowego postanowienia o zarządzeniu kontroli operacyjnej znajduje również swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, chociaż Trybunał nie wyklucza możliwości, w której wydawanie zezwoleń w sprawie zastosowania takiego środka podlegałoby kontroli pozasądowego organu, ale tylko pod warunkiem, że organ ten wykazuje się dostateczną niezależnością od organu wykonawczego¹¹. Niemniej w wyroku. Klass i inni p-ko Niemcom trybunał, przypomina, iż praworządność

⁸ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 czerwca 2021 r., sygn.akt. K 32/15

⁹ Paweł Sarnecki, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. 3, Warszawa 2003, s. 1

¹⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/11

¹¹ Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 06 września 1978 r. w sprawie Klass i inni przeciwko Niemcom (skarga nr 5029/71)- § 51,

oznacza m.in., że ingerencja władz wykonawczych w prawa jednostki powinna podlegać skutecznej kontroli, która powinna być normalnie zapewniona przez sądownictwo, przynajmniej w ostateczności, poprzez kontrolę sądową dającą najlepsze gwarancje niezależności, bezstronności i odpowiedniego postępowania. W dziedzinie, w której nadużycia są potencjalnie tak łatwe w indywidualnych przypadkach i mogą mieć tak szkodliwe konsekwencje dla społeczeństwa demokratycznego jako całości, zasadniczo pożądane jest powierzenie kontroli nadzorczej sędziemu posiadającemu szczególną wiedzę fachową. W opinii Trybunału nadzór ze strony odpowiedzialnego politycznie członka władzy wykonawczej, takiego jak Minister Sprawiedliwości, nie stanowi wystarczających gwarancji.

Odwołując się do procedury upoważnienia, oraz zakresu przekazywanych materiałów uzasadniających wdrożenie kontroli operacyjnej trybunał wypowiedział się dość szeroko w orzeczeniu Roman Zakharov przeciwko Rosji¹².

Warto też dodać, iż w swoim orzecznictwie dotyczącym tajnych środków nadzoru Trybunał opracował następujące minimalne zabezpieczenia, które powinny zostać określone prawnie w celu uniknięcia nadużyć władzy: charakter przestępstw, które mogą skutkować nakazem przechwylenia; określenie kategorii osób, którym może być założony podsłuch telefoniczny; ograniczenie czasu trwania podsłuchu telefonicznego; procedura, którą należy stosować przy sprawdzaniu, wykorzystywaniu i przechowywaniu uzyskanych danych; środki ostrożności, jakie należy podjąć przy przekazywaniu danych¹³.

Znajduje to swoje odzwierciedlenie w ustawie o Policji, gdzie ustawodawca w art. 19 ust. 7 wskazuje, iż wniosek organu

Policji o zarządzenie przez sąd okręgowy kontroli operacyjnej powinien zawierać w szczególności:

- 1) numer sprawy i jej kryptonim, jeżeli został jej nadany;
- 2) opis przestępstwa z podaniem, w miarę możliwości, jego kwalifikacji prawnej;
- 3) okoliczności uzasadniające potrzebę zastosowania kontroli operacyjnej, w tym stwierdzonej bezskuteczności lub nieprzydatności innych środków;
- 4) dane osoby lub inne dane, pozwalające na jednoznaczne określenie podmiotu lub przedmiotu, wobec którego stosowana będzie kontrola operacyjna, ze wskazaniem miejsca lub sposobu jej stosowania;
- 5) cel, czas i rodzaj prowadzonej kontroli operacyjnej, o której mowa w ust. 6.

Wnioski, o zastosowanie kontroli operacyjnej sąd okręgowy rozpoznaje jednoosobowo, przy czym czynności sądu związane z rozpoznawaniem tych wniosków powinny być realizowane w warunkach przewidzianych dla przekazywania, przechowywania i udostępniania informacji niejawnych oraz z odpowiednim zastosowaniem przepisów wydanych na podstawie art. 181 § 2 k.p.k. W posiedzeniu sądu może wziąć udział wyłącznie prokurator i przedstawiciel organu Policji wnioskującego o zarządzenie kontroli operacyjnej.

Terminy stosowania kontroli operacyjnej

Obecne rozwiązania dotyczące wskazania w ustawie o Policji maksymalnego okresu stosowania kontroli operacyjnej, są wynikiem realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego¹⁴ z lipca 2014 roku. W uzasadnieniu wyroku, Trybunał Konstytucyjny przywołał minimalne standardy ustawowej

Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie Weber i Saravia przeciwko Niemcom (skarga nr 54934/00)- § 115.

¹² Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 04 grudnia 2015 r. w sprawie Roman Zakharov przeciwko Rosji (skarga nr 47143/06)- § 257- 267.

¹³ Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 24 kwietnia 1990 r. w sprawie Huvig przeciwko Francji (skarga nr 11105/84), Orzeczenie

Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 16 lutego 2000 r. w sprawie Amann przeciwko Szwajcarii (skarga nr 27798/95), Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie Weber i Saravia przeciwko Niemcom (skarga nr 54934/00), Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 4 grudnia 2015 r. w sprawie Roman Zakharov przeciwko Rosji (skarga nr 47143/06).

¹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2014 r. (sygn. akt K 23/11)

regulacji czynności operacyjno-rozpoznawczych wskazując iż, ustawa ma precyzować maksymalny czas prowadzenia niejawnych czynności, po upływie którego dalsze ich prowadzenie jest już niedopuszczalne. Termin ten ma określić ustawodawca tak, aby umożliwiał osiągnięcie konstytucyjnie uzasadnionego celu. Nie może być to jednak termin ani nadmiernie długi, ani zbyt krótki, który nie pozwala na efektywną pracę operacyjno-rozpoznawczą. Ustawodawca musi mieć także na uwadze, że w demokratycznym państwie prawa nie jest dopuszczalne – nawet za zgodą sądu i w sytuacji podejrzenia popełnienia nawet poważnych przestępstw – prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych bezterminowo, choćby miało się to wiązać z bezpowrotną utratą dowodów.

Zgodnie z art. 19 ust 8-9 ustawy o Policji, kontrolę operacyjną zarządza się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Przy spełnieniu takich samych warunków formalnych przez organ wnioskujący o zarządzenie kontroli operacyjnej, sąd okręgowy może na okres nie dłuższy niż kolejne 3 miesiące, wydać postanowienie o jednorazowym przedłużeniu kontroli operacyjnej, jeżeli nie ustały przyczyny tej kontroli.

W uzasadnionych przypadkach, gdy podczas stosowania kontroli operacyjnej pojawiają się nowe okoliczności istotne dla zapobieżenia lub wykrycia przestępstwa albo ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa, sąd okręgowy, na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji,

złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może, również po upływie wskazanych powyżej okresów, wydawać kolejne postanowienia o przedłużeniu kontroli operacyjnej na następujące po sobie okresy, których łączna długość nie może przekraczać 12 miesięcy.

Tym samym całkowity czas prowadzenia przez Policję kontroli operacyjnej w danej sprawie (łącznie ze wszystkimi przedłużeniami) nie będzie mógł przekroczyć 18 miesięcy.

Kontrola operacyjna powinna być zakończona niezwłocznie po ustaniu przyczyn jej zarządzenia, najpóźniej jednak z upływem okresu, na który została wprowadzona.

Warto dodać, iż okres kontroli operacyjnej należy obliczać wyłącznie w oparciu o kalendarz i nie ma tu zastosowania art. 123 kpk¹⁵. Wspomniane zagadnienie było przedmiotem analizy Prokuratury Generalnej¹⁶.

Szczegółowy sposób sporządzania dokumentacji w związku z zarządzeniem kontroli operacyjnej, dokumentowania kontroli operacyjnej, przechowywania i przekazywania wniosków i zarządzeń, a także przechowywania, przekazywania oraz przetwarzania, kopiowania i niszczenia materiałów uzyskanych podczas tej kontroli oraz wzory stosowanych druków i rejestrów, określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie kontroli operacyjnej prowadzonej przez Policję z dnia 8 lipca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1458), które weszło w życie z dniem 12 lipca 2022 r.

¹⁵ Art. 123 kpk

§ 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin.

§ 2. Jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach, koniec terminu przypada na ten dzień tygodnia lub miesiąca, który odpowiada początkowi terminu; jeżeli w danym miesiącu nie ma takiego dnia, koniec terminu przypada na ostatni dzień

tego miesiąca.

§ 3. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień uznany przez ustawę za dzień wolny od pracy, czynność można wykonać następnego dnia.

¹⁶ Pismo Zastępcy Prokuratora Generalnego z dnia 6 listopada 2009 r. PR-IV-820-10/09- niepublikowane

JAK ZMIENIAŁY SIĘ TECHNICZNE METODY KRADZIEŻY SAMOCHODÓW NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT?

ml. asp. Krzysztof Kryszak

Wydział Techniki Operacyjnej Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu

Choć historia kradzieży samochodów jest zapewne tak długa, jak historia motoryzacji, to na przełomie XX i XXI wieku stała się jednym z najgroźniejszych zjawisk społecznych obok przestępczości narkotykowej. W Polsce gwałtowny jej wzrost można zaobserwować po 1989 r., co wiązało się ze zmianami społeczno-politycznymi i gospodarczymi, jakie zaszły w tym czasie, otwierając ogromny i chłonny rynek.

Mimo że apogeum tego zjawiska miało miejsce ok. 1999 r. i od ok. 20 lat znacząco się zmniejszyło, to jednak w dalszym ciągu stanowi poważny problem.

W świadomości społecznej złodziej samochodów to najczęściej ubrany w dres bandyta, który wyposażony jest w narzędzia do siłowego pokonywania zabezpieczeń (łom, łamacz) dostaje się do wnętrza pojazdu i manipuluje w okolicach stacyjki.

Ten obraz przeszedł już do lamusa, a w niniejszym artykule chciałbym opisać, jak zmieniały się techniczne metody kradzieży pojazdów w ostatnich kilkudziesięciu latach. O ile w latach 90. XX wieku dominującym sposobem łamania zabezpieczeń było użycie narzędzi mechanicznych, to od przełomu wieków dominować zaczynają narzędzia elektroniczne. Ma to związek z coraz powszechniejszym wyposażaniem samochodów w takie właśnie zabezpieczenia. Grupa metod polegających na używaniu narzędzi mechanicznych jest bardzo liczna i ograniczę się do opisanie tylko kilku z nich:

- Metoda „na pasówkę” - polega na użyciu kluczyka o profilu podobnym do oryginalnego. Jej zastosowanie było możliwe

w czasach gdy producenci wykonywali zamki z ograniczoną liczbą profili kluczyka.

- Metoda „na wytrych” - podobna do poprzedniej, jednak do ustawienia zapadek bębena zamka we właściwym położeniu umożliwiającym jego obrót używa się specjalnie skonstruowanych narzędzi.
- Metoda „na tytan” Używa się w niej tzw. łamaczów, czyli wykonanych ze stopów wanadu i tytanu grotów kluczy dopasowanych do poszczególnych marek i modeli samochodów, a nie posiadających wypustek koniecznych do otwarcia zamka. „Łamacz” wkłada się do kanału kluczowego zamka, a następnie siłowo przekręca powodując ścięcie zapadek, obrót bębena i otwarcie zamka.
- Metoda „na korkociąg” - w kanał kluczowych wkręcany jest specjalny przyrząd przypominający korkociąg, który po pociągnięciu poprzez dźwignię, wyrywa bębnek zamka umożliwiając jego otwarcie.

Oprócz zaprezentowanych powyżej sposobów, powszechnie stosowane były też metody bardziej prymitywne polegające na odginaniu drzwi pojazdu, wybijaniu szyby, wkładaniu specjalnych listew lub drutów i oddziaływaniu na przyciski blokujące drzwi od wewnątrz lub też wyrywaniu korka wlewu paliwa i dorabianiu kluczyka do pozyskanego w ten sposób zamka.

Wraz z pojawieniem się zabezpieczeń elektronicznych, pełniących pierwotnie funkcję alarmową, a następnie również unie-

możliwiających uruchomienie silnika, zaczęto stosować nowe formy ich pokonywania. Jedną z pierwszych była metoda „na żarówkę”. Polegała ona na zбиciu klosza kierunkowskazu, wyjęciu żarówki i doprowadzeniu do zwarcia w układzie elektrycznym pojazdu. Była ona skuteczna tylko wówczas gdy alarm zasilany był bezpośrednio z akumulatora i jednocześnie spięty ze światłami samochodu. Bardziej zaawansowane systemy można było neutralizować metodą „na paralizator” polegającą na zastosowaniu urządzenia wytwarzającego napięcie rzędu kilkunastu tysięcy woltów, które po przyłożeniu do karoserii samochodu niszczyło system alarmowy. Do pokonywania zabezpieczeń uruchamianych za pomocą fal radiowych służyły specjalnie wykonane skanery i dekodery. Dekoder służy do przechwytywania sygnału z oryginalnego pilota, gdy właściciel pojazdu drogą radiową aktywuje alarm. Skaner natomiast służy do znalezienia metodą kolejnych prób stałego kodu alarmu. Do neutralizacji systemów monitorujących położenie auta za pomocą odbiornika GPS i sieci GSM powszechnie stosuje się zagłuszarki częstotliwości radiowych i sygnału GPS. Są one łatwo dostępne, tanie i skuteczne, przez co złodzieje zaprzestali przewożenia kradzionych samochodów w metalowych kontenerach. Metoda ta oprócz tego, że nie zawsze skuteczna (zależnie od typu nadajnika) była też kłopotliwa w wykonaniu. W skład zabezpieczeń elektronicznych samochodu wchodzi zazwyczaj immobiliser. Do jego pokonania możliwe są w zasadzie dwie metody. Pierwsza z nich polega na zamianie komputera sterującego silnikiem. Do tego celu sprawca musi być wyposażony w oryginalny sterownik silnika z usuniętą funkcją immobilisera. Metoda ta wymaga jednak dostania się do komputera pojazdu, który znajduje się zazwyczaj w komorze silnika lub pod deską rozdzielczą pojazdu. Drugą metodą jest użycie tzw. odpalarki. Jest to urządzenie wpinane w złącze diagnostyczne, które za pomocą swojego oprogramowania łamie kody immobilisera. Ze względu na to, że samochody posiadają sterowniki silników pochodzące od różnych

producentów „odpalarki” przeznaczone są do konkretnego modelu lub modeli. Mogą one usunąć funkcję immobilisera na stałe lub umożliwić uruchomienie awaryjne, co jednak wystarcza do kradzieży. Współcześnie wszyscy wiodący producenci samochodów chcąc ułatwić życie klientom wyposażają swoje produkty w tzw. „systemy bezkluczykowe”. System taki zbudowany jest z umieszczonych zarówno w kabinie, jak i na zewnątrz, np. w klamkach) samochodu czujników, które stale monitorują obecność kluczyka. Gdy kluczyk znajdzie się w pobliżu drzwi pojazdu, system uruchamia tryb gotowości i umożliwia odryglowanie zamków. Gdy zostaje wykryty we wnętrzu auta, wystarczy już tylko nacisnąć przycisk „start”.

Do kradzieży pojazdu wyposażonego w tego typu system stosuje się obecnie dwie metody. Pierwsza z nich to metoda „na walizkę”. Polega ona na przedłużeniu sygnału, ponieważ systemy bezkluczykowe są tak skonfigurowane, że samochód może komunikować się z kluczykiem z odległości od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów. Sprzęt stosowany w tej metodzie składa się ze skutecznych anten i mocnych transponderów pozwalających wydłużyć tę odległość do kilkuset metrów. Urządzenie musi znaleźć się w pobliżu aktywnego kluczyka, np. gdy jeden z przestępców idzie za kierowcą lub podchodzi pod ścianę domu, przy którym stoi zaparkowane auto. Posiadacze samochodów najczęściej zostawiają kluczyki w pobliżu drzwi lub okien, a urządzenie odbiera i wzmacnia sygnał kluczyka. W tym czasie drugi przestępca otwiera i uruchamia samochód. Systemy bezkluczykowe działają w ten sposób, że po uruchomieniu silnika kluczyk przestaje być potrzebny. Taki mechanizm ma zapobiec wypadkowi gdyby doszło do utraty sygnału kluczyka w trakcie jazdy. Raz uruchomionym samochodem można swobodnie się poruszać. Urządzenia typu „walizka” zostały opracowane wiele lat temu na użytek służb specjalnych, aby umożliwić skryte przeszukiwanie pojazdów. Niestety obecnie znajdują się one w ofercie wielu firm. Cena, która kilka lat

temu wynosiła równowartość samochodu średniej klasy w tej chwili jest znacznie niższa, przyczyniając się do rozpowszechnienia tej metody. W związku z rosnącą świadomością kierowców oraz pojawieniem się skutecznych sposobów przeciwdziałania kradzieży „na walizkę”, w ostatnim czasie popularność zdobyła metoda „na game boya”. Tę chwytliwą nazwę metoda zawdzięcza stosowaniu urządzenia, którego obudowa przypomina popularną konsolę do gier z lat 90. XX w. Ten sprzęt jest produktem bułgarskiej firmy, która jeszcze do niedawna oferowała go poprzez swój sklep internetowy. Choć jego cena jest wysoka (ok. 20 tys. euro), metoda ta zdobywa coraz większą popularność. W przeciwieństwie do sposobu „na walizkę” „Game Boy” nie musi nawiązać kontaktu z kluczykiem samochodu. Rozpoznaje sygnał wysyłany przez pojazd, a następnie generuje kod, który odblokowuje samochód. Do jego zastosowania wystarczy jedna osoba, a czas generowania kodu wynosi od kilku do kilkunastu sekund. Ma on też swoje ograniczenia. Jest nim przede wszystkim oprogramowanie. Początkowo wykorzystywano podatność w zabezpieczeniach produkowanych przez firmę Texas Instruments, co powodowało, że na kradzieże

tą metodą narażone były głównie wybrane modele marek: Mitsubishi, Toyota, Kia, Hyundai. Wydaje się jednak, że dotychczasowy katalog został obecnie znacznie poszerzony, przede wszystkim o pojazdy marek niemieckich.

Na przykładzie powyższego tekstu można zauważyć, że rywalizacja pomiędzy producentami samochodów i przestępcami trwa w najlepsze, a jedyną skuteczną metodą zabezpieczenia się przed kradzieżą samochodu jest stosowanie, poza fabrycznymi, dodatkowych niestandardowych zabezpieczeń, które wymagają od złodziei długotrwałego ich pokonywania.

Bibliografia

Różycki G., Kradzieże samochodów w Polsce, Praca magisterska napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Józefa Wójcikiewicza, Kraków 2012

Strony internetowe

<https://www.auto-swiat.pl/porady/eksploatacja/jak-kradna-nasze-auta-najczestsze-metody-zlodziei/3xklc36>, dostęp 12.11.2022.

<https://moto.pl/MotoPL/7,88389,28109589,bulgarski-game-boy-lepszy-niz-walizka-otworzy-kazdy-samochod.html>, dostęp 12.11.2022.

DRZWI SAMOCHODOWE JAKO IMPROWIZOWANA OSŁONA BALISTYCZNA

st. asp. Jarosław Tomczewski

mł. asp. Tomasz Rogowski

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie faktycznej ochrony jaką są w stanie zapewnić drzwi samochodowe osobie, która znajduje się za nimi. Wielokrotnie podczas oglądania filmów akcji widzimy bohatera, który kryje się za nimi i wychodzi bez szwanku, nawet z największych opresji. Artykuł ma na celu empiryczne sprawdzenie „kuloodporności” typowych drzwi samochodowych.

Drzwi samochodowe

Drzwi pojazdu są ważnym elementem karoserii. Ich zasadniczym zadaniem jest umożliwienie wejścia i wyjścia z kabiny pojazdu. Podczas jazdy zapewniają izolację od czynników zewnętrznych (wiatr, opady, temperatura) oraz podnoszą komfort i bezpieczeństwo podróżnych. Wykonane są najczęściej ze stali, chociaż spotyka się również drzwi aluminiowe i wykonane z tworzywa sztucznego. W artykule skupimy się wyłącznie na drzwiach wykonanych ze stali. Drzwi nie są jednorodnym przedmiotem.

Zdj. 1. Funkcjonariusz za drzwiami pojazdu służbowego. Źródło www.natgeotv.com/mefoto-of-the-day/2014/april [dostęp 30.05.2022 r.]

Patrząc od zewnątrz pojazdu składają się z kilku warstw. Pierwsza z nich to lita blacha stalowa o grubości około 0,8 mm. Za nią znajdują się mechanizmy drzwi (otwierania, opuszczania/podnoszenia szyb), prowadnice szyb, wiązki elektryczne (sterowanie i ogrzewanie lusterek, kierunkowskazy), boczne wzmocnienie drzwi (profile zamknięte okrągłe - rury, otwarte - kształtowniki). Druga warstwa blachy zamyka od środka wszystkie mechanizmy znajdujące się w drzwiach. Nie jest ona jednorodna i ciągła. Zawiera otwory technologiczne i montażowe mające zapewnić dostęp do mechanizmów znajdujących się w drzwiach w przypadku konieczności ich serwisowania lub naprawy. Blachy są tłoczone i łączone za pomocą zgrzewania, elementy konstrukcyjne mogą być dodatkowo wspawane lub zamocowane za pomocą wkrętów. Z uwagi na to drzwi w niektórych miejscach mają grubość tylko jednej ścianki blachy, a w innych składają się z co najmniej dwóch blach (niekiedy czterech lub pięciu) i dodatkowo prowadnic, mechanizmów, wzmocnień, silniczków (napęd mechanizmu sterowania szyb), głośników itp. Powoduje to bardzo różną odporność drzwi, zależną od miejsca

trafienia pocisku. Kolejną warstwą to folia, za nią znajduje się wygłuszenie (mata filcowa). Od wewnątrz ostatnią warstwę sta-

nowi element wykończeniowy tzw. tapicerka, która wykonana jest z tworzywa sztucznego (plastik i pianka).

Amunicja

Podczas prób wykorzystano amunicję najczęściej spotykaną na rynku krajowym, jak i europejskim. (Zdj. 2) Podczas testu wykorzystano następujące rodzaje naboju.

Tabela 1. Wykaz użytej amunicji.

Lp.	Nazwa naboju	Kaliber i długość łuski	Typ pocisku	Producent	Energia początkowa na podstawie danych producenta* ¹
1.	22 SHORT	5,6x10 mm	Ołowiany	CCI	71 J
2.	22 LR	5,6x15 mm	Ołowiany	CCI	135 J
3.	6,35 Br	6,35x15,5 mm	FMJ	S&B	86 J
4.	32 S&W	7,65x23 mm	WC	S&B	163 J
5.	7,65 Br	7,65x17 mm	FMJ	S&B	240 J
6.	7,62 TT	7,62x25 mm	FMJ	S&B	881 J
7.	9 Makarow	9x18 mm	TFMJ	S&B	293 J
8.	9 Para	9x19 mm	JHP	S&B	533 J
9.	9 Para	9x19 mm	TFMJ	S&B	611 J
10.	9 Para	9x19 mm	FMJ	G.F.L.	582 J
11.	9 Para	9x19 mm	Śrutowy	CCI	Brak danych. Pocisk stanowi 53 śruciny o średnicy 1,25 mm.
12.	9 Para + P	9x19 mm	FMJ	FC	490 J
13.	45 ACP	11,43x23 mm	FMJ	S&B	504 J
14.	44 BP	~ 11 mm	Ołowiany tępołukowy		180 – 240 J

* dane uzyskane przy strzelaniu podczas testu mogą odbiegać od podanych przez producenta z uwagi na inną długość lufy broni wykorzystanej na potrzeby publikacji.

Zdj. 2. Rodzaje amunicji użytej podczas prób. Archiwum autora.

¹ <https://www.sellier-bellot.cz/en/products/pistol-and-revolver-ammunition/pistol-and-revolver-cartridges/list/> [dostęp 30.5.2022 r.]; https://www.cci-ammunition.com/handgun/cci/pest_control_shotshell/6-3790.html [dostęp 30.5.2022 r.]; <https://www.federalpremium.com/handgun/federal-personal-defense/personal-defense-punch/11-PD9P1.html> [dostęp 30.5.2022 r.]

Broń

Do przeprowadzenia strzelania wykorzystano następującą broń (zdj. 3) wyszczególnioną w tabeli nr 2.

Tabela 2. Wykaz broni.

Lp.	Nazwa broni	Nazwa naboju
1.	CZ 75 KADET	22 SHORT, 22 LR
2.	CZ 92	6,35 Br
3.	HW 357 TARGET TROPHY	32 S&W
4.	MAUSER HSc	7,65Br
5.	PW-33	7,62 TT
6.	PM	9 Makarow
7.	PM-63 S	9 Makarow
8.	P-99	9 Para
9.	CZ 97 B	45 ACP
10.	Remington 1858	44 BP

Zdj. 3. Modele broni użyte podczas prób. Archiwum autora.

Ograniczono się do broni krótkiej z uwagi na fakt łatwiejszego jej skrytego przenoszenia, większej manewrowości ogniowej oraz mniejszej energii kinetycznej pocisków.

Przeprowadzenie próby

Strzelanie przeprowadzono z odległości 10 m do pionowo ustawionych drzwi samochodowych (pojedynczo i podwójnie), za którymi umieszczono deskę sosnową (umowny cel) o grubości 1 cala, mającą symulować ludzkie ciało bez dodatkowych osłon balistycznych. (Zdj. 4,5,6). Zgodnie z regułą, że skuteczny jest ten pocisk lub odłamek, który przebija na wylot deskę sosnową o grubości 1 cala (25,4 mm).¹ Strzelano od zewnętrznej strony drzwi nie zwracając na początku uwagi na ich wewnętrzną budowę. W przypadku zastosowania każdej amunicji

w przypadku trafienia w element bocznego wzmocnienia drzwi lub mechanizm podnoszenia/opuszczania szyby nie dochodziło do przebicia nawet jednych drzwi. Amunicja 9 Para z pociskiem śrutowym oraz 44 BP nie przebiły nawet pierwszej blachy (zewnętrznej strony) drzwi. W tym przypadku możemy stwierdzić, że karoseria samochodu okazała się skuteczną improwizowaną osłoną balistyczną. We wszystkich pozostałych przypadkach minimum jedna warstwa blachy oraz tapicerki wewnętrznej została przebita przez pocisk.

Zdj. 4. Drzwi wykorzystane do prób. Archiwum autora.

¹ Kochański St. Automatyczna broń strzelecka, Warszawa 1991 s. 37

Zdj. 5. Drzwi po zakończonych próbach – strona zewnętrzna. Archiwum autora.

Zdj. 6. Drzwi po zakończonych próbach – strona wewnętrzna. Archiwum autora.

O wiele bardziej skuteczne od stalowego poszycia drzwi okazały się elementy wzmacniające i mechaniczne umieszczone w nich. Możemy do nich zaliczyć: wzmocnienia boczne w formie profili zamkniętych (rury) oraz otwartych (kształtowniki) (Zdj. 7,8). Te ostatnie nie zawsze mają wystarczającą grubość do zatrzymania pocisku. Z elementów mechanicznych najmocniejsze okazały się części podnoszące i opuszczające szyby (w szczególności ramiona oraz element z zębatką) wykonane z relatywnie grubych elementów stalowych. Również silnik elektryczny napędzający ten układ zatrzymał pocisk. Ostatni element wyposażenia, który także podnosi walory kuloodporne drzwi to głośnik samochodowy (dzięki nabiegunnikom). Umieszczenie tych elementów w drzwiach jest dość rozproszone przez co trudno jest wskazać jakąś bezpieczną strefę za nimi. Jedyny zapewniający ochronę balistyczną fragment to górna część drzwi znajdująca się od linii klamki do górnej krawędzi drzwi. Ma to związek z tym, iż w tej strefie znajdują się prowadnice szyb

od strony zewnętrznej i wewnętrznej, a każda z nich składa się minimum z dwóch warstw blachy. Dodatkowo gdy arkusze blachy są blisko siebie zwiększa to ich odporność na działanie pocisków. W trakcie prób ani razu nie doszło do całkowitej penetracji nawet jednych drzwi.

W praktyce wyglądało to następująco. Pociski kalibru 22 przebijały 1 warstwę blachy i zatrzymywały się w desce. Amunicja kalibru 6,35 Br i 32 S&W perforowała 2 warstwy blachy i również nie przebijała deski. Nabój 7,65 Br pokonywał 4 warstwy blachy i zatrzymywał się w desce. W przypadku pocisków 7,62 TT, 9 Para wszystkich rodzajów z wyjątkiem śrutowego i 45 ACP a także 9 Makarow wystrzelonego z PM-63 S penetrowane były 4 warstwy blachy i umowny cel (deska) umieszczona za nimi. Amunicja 9 Makarow wystrzelona z PM przebiła 3 blachy i utkwiała w celu. Wpływ na mniejszą przebijalność w porównaniu do PM-63 S odegrała krótsza lufa, która nadała pociskowi mniejszą prędkość, a co za tym idzie i energię.

Tabela 3. Przebijalność poszczególnych typów amunicji.

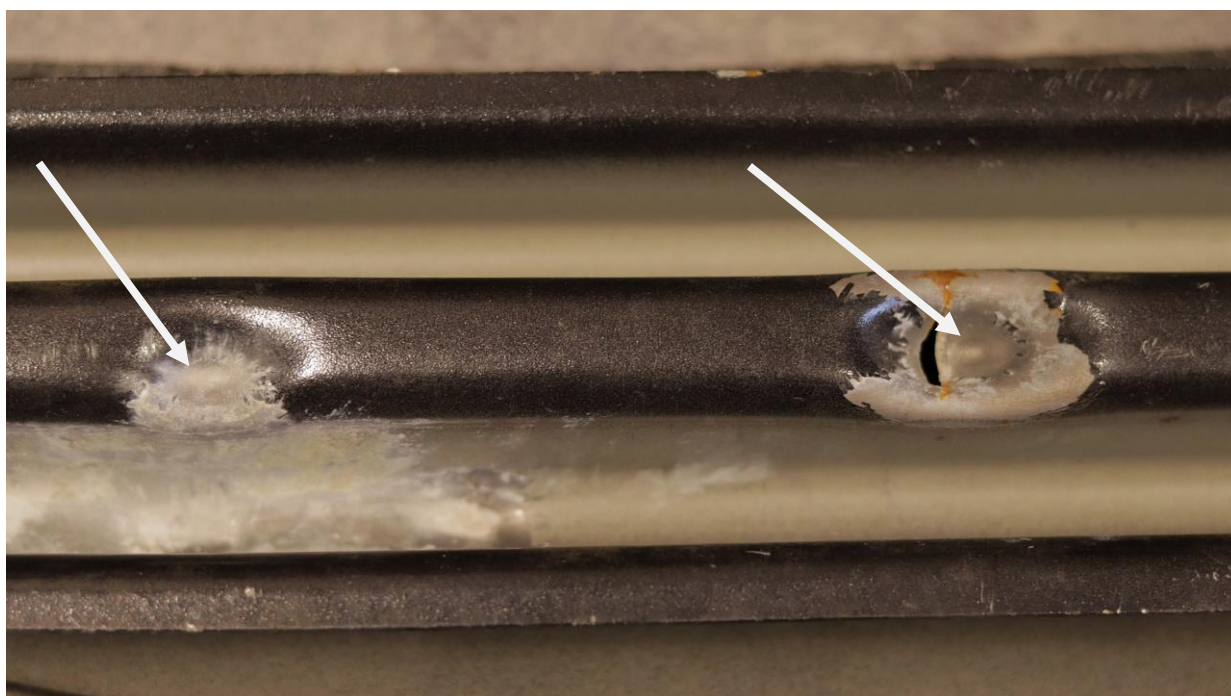
Nazwa naboju	Liczba warstw blachy							
	1	deska	2	deska	3	deska	4	deska
22 SHORT	P	U	-	-	-	-	-	-
22 LR	P	U	-	-	-	-	-	-
6,35 Br	P		P	U	-	-	-	-
32 S&W	P		P	U	-	-	-	
7,65 Br	P		P		P		P	U
7,62 TT	P		P		P		P	P
9 Makarow (1)	P		P		P	U	-	-
9 Makarow (2)	P		P		P		P	P
9 Para JHP	P		P		P		P	P
9 Para TFMJ	P		P		P		P	P
9 Para FMJ	P		P		P		P	P
9 Para Śrut	-	-	-	-	-	-	-	-
9 Para + P	P		P		P		P	P
45 ACP	P		P		P		P	P
44 BP	-	-	-	-	-	-	-	-

P – przebicie przeszkody przez pocisk
U – utknięcie pocisku w przeszkodzie

(1) – pistolet PM
(2) – pistolet PM-63 S

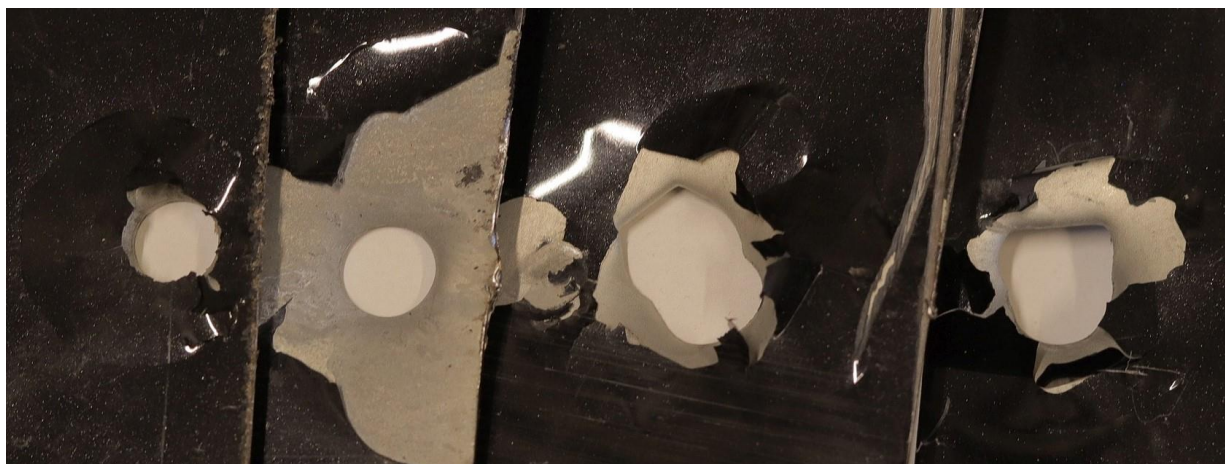
Zdj. 7. Wzmocnienie boczne drzwi profil otwarty o grubości 2 mm – przekrój. Archiwum autora.

Zdj. 8. Wzmocnienie boczne drzwi profil otwarty o grubości 2 mm – ślady po pociskach kalibru 45 ACP i 9 Para (od lewej). Archiwum autora.

Pozostałe elementy konstrukcyjne i wykończeniowe wykonane z tworzyw sztucznych nie stanowią bariery dla pocisku. Nie zatrzymały żadnego z wystrzelonych pocisków. W miarę pokonywania kolejnych warstw blachy pocisk ulega grzybkowaniu

przez co otwory w kolejnych poszyciach stają się coraz większe. (Zdj. 9). Ponadto niekiedy dochodzi do kożiołkowania pocisku, co jest dobrze widoczne na kolejnych pokonywanych arkuszach blach.

Zdj. 9. Warstwy blachy przestrzelone po kolei jednym pociskiem (od lewej). Archiwum autora.

Pocisk uderzając w blachę wybija w niej otwór po czym stopniowo się odkształca. (Zdj. 10) W ten sposób powstają odłamki wtórne w kształcie okrągłych stalo-

wych płytek. (Zdj. 11) Podczas prób nie raziły celu w widoczny sposób. Krawędzie otworu są wywijane w kierunku toru lotu pocisku.

Zdj. 10. Pociski po próbach. Archiwum autora.

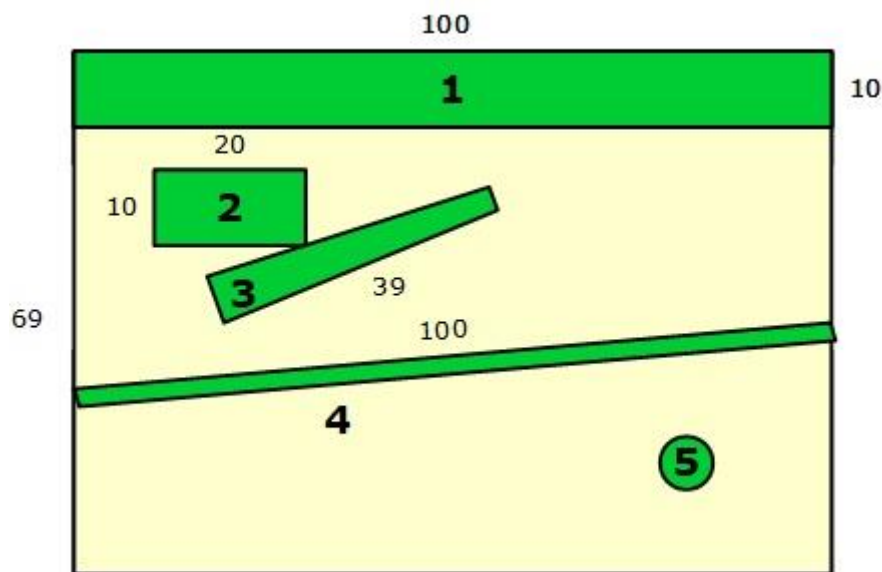

Zdj. 11. Odłamki wtórne. Archiwum autora.

Kuloodporność drzwi w liczbach

Na podstawie wymiarów rzeczywistych drzwi użytych do testów możemy określić w przybliżeniu ich teoretyczną powierzchnię zapewniającą ochronę przed pociskami. Dane wejściowe do obliczeń to: długość 100 cm i wysokość 69 cm. Ich powierzchnia wynosi 6900 cm^2 . Elementy odporne na działanie pocisku to: górna część drzwi (1) o wymiarach $100 \text{ cm} \times 10 \text{ cm} = 1000 \text{ cm}^2$, mechanizm podnoszenia szyb (2) $20 \text{ cm} \times 10 \text{ cm} = 200 \text{ cm}^2$, ramiona podnoszące szybę (3) $4,5 \text{ cm} \times 39 \text{ cm} = 175 \text{ cm}^2$, wzmocnienie boczne (4) $100 \text{ cm} \times 3 \text{ cm} = 300 \text{ cm}^2$ oraz głośnik (5) o powierzchni 40

cm^2 . Łączna powierzchnia elementów wynosi 1715 cm^2 . Jak widać z zestawienia obu powierzchni (6900 cm^2 do 1715 cm^2) otrzymujemy proporcję niemal 4 do 1. Można przyjąć, że około 75% powierzchni drzwi nie zapewnia żadnej osłony przed pociskami. Rozważając czysto teoretycznie, co czwarty strzał ma szansę zostać zatrzymany przez konstrukcję drzwi. Przy dużym szczęściu, może to być pierwszy i jedyny strzał oddany w kierunku osoby ukrytej za drzwiami, a przy dużym pechu, żaden z kilku wystrzelonych pocisków nie zostanie przez nie przechwycony.

Ilustracja 1. Graficzne przedstawienie rozmieszczenia „elementów kuloodpornych” drzwi (na zielono) w stosunku do ich całkowitej powierzchni. Wymiary w cm. Numeracja w tekście powyżej. Opracowanie autora.

Na podstawie przeprowadzonych prób można stwierdzić, że ochrona balistyczna zapewniana przez drzwi w dużej mierze zależy od miejsca trafienia pocisku. Energia wszystkich pocisków zespolonych zapewniła im zdolność penetracji jednej warstwy blachy i tapicerki drzwi oraz wbicie się lub przebicie sosnowej deski.

Zatrzymanie pocisku przez drzwi jest kwestią przypadku. Decyduje o tym miejsce trafienia pocisku. Na podstawie obliczeń określamy prawdopodobieństwo zatrzymania pocisku na poziomie około 25%. W związku z powyższym można stwierdzić, że ten element konstrukcyjny pojazdu nie zapewnia ochrony i wskazane jest nie wykorzystywać go w tym celu.

KARABINKI BĘDĄCE NA UZBROJENIU POLICJI

st. asp. Tomasz Truty

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

Podstawową bronią palną będącą na wyposażeniu polskiego funkcjonariusza Policji, jest broń palna krótka, w tym przede wszystkim takie pistolety jak: Walther P 99, Glock 17, 19 i 26, a także Beretta APX, czy Rex Zero 1. Jednak zgodnie z decyzją nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 2022 r. w sprawie ustalenia wzorów i typów uzbrojenia Policji, w uzbrojeniu naszej formacji występują również karabinki, w tym: HK G 36, HK 416, Haenel MK556, MSBS R, AK oraz SKS. W poniższym artykule zostanie pokrótce omówiony każdy z ww.

HK G-36

HK G-36 jest to karabinek automatyczny produkowany przez niemieckie przedsiębiorstwo Heckler und Koch GmbH. Po tragicznych wydarzeniach w Magdalence, na skutek których śmierć poniosło dwóch policyjnych antyterrorystów, karabinki G36KA 1 i G36C weszły na wyposażenie Biura Operacji Antyterrorystycznych. Docelowo każdy operator tej jednostki ma mieć karabin: G36C i pistolet maszynowy: MP5. G36KA 1 są stosowane przez spotterów jako broń wsparcia (w tym celu część karabinów wyposażono w magazynki bębnowe i lunetę o dużym powiększeniu firmy Zeiss). Oprócz centralnej jednostki karabiny G36KA 1 trafiły również do Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji (SPAP) w Katowicach i Łodzi, natomiast G36C do CBŚP. Subkarabinki G36C są również na wyposażeniu V Wydziału Realizacji i Działań Antyterrorystycznych Departamentu Postępowań Karnych ABW (G36CV). Policyjne G36 zazwyczaj są wyposażone w celowniki holograficzne Eotech 552 i oświetlenie taktyczne firmy SureFire.

G36 działa na zasadzie odprowadzania gazów prochowych przez boczny otwór

w lufie, zastosowano krótki skok tłoka gazowego. Z przodu komory gazowej znajduje się otwór, do którego wchodzi występ umieszczony na przedniej powierzchni tłoka gazowego. Występ wysuwa się z otworu podczas ruchu tłoka do tyłu, co powoduje, że przez otwór wylatuje nadmiar gazów prochowych, tak więc wspomniany otwór pełni funkcję samoczynnego regulatora gazowego. Broń posiada siedmioryglowy zamek ryglowany poprzez obrót w prawo. Po wystrzeleniu z magazynka ostatniego naboju zespół ruchomy zatrzymuje się w tylnym położeniu. Wewnątrz kabłąka spustu znajduje się przycisk, którym można ręcznie włączyć zatrzask zatrzymujący zespół ruchomy w tylnym położeniu, nie zastosowano jednak dźwigni umożliwiającej zwolnienie zespołu ruchomego w przednie położenie, tak więc zespół ruchomy można zwolnić jedynie poprzez nieznaczne odciągnięcie ręczki zamkowej. Zamek i suwadło przypominają zespół ruchomy amerykańskiego karabinka automatycznego AR-18. Zastosowano umieszczony na zamku wyciąg obrotowy oraz umieszczony w zamku wyrzutnik prętowy. Okno wyrzutowe łusek znajduje się po prawej stronie komory zamkowej, za oknem wyrzutowym umieszczono odbijacz łusek. Po lewej stronie zamka znajduje się występ

prowadzący wchodzący w wycięcie umieszczone po lewej stronie suwadła. Suwadło porusza się na wykonanych z tworzywa sztucznego prowadnicach umieszczonych wewnątrz komory zamkowej. Wewnątrz suwadła znajdują się wolframowe granulki, których ruch pod wpływem bezwładności powoduje wygaszenie odbicia suwadła. G36 posiada kanaliki odprowadzające gazy prochowe w przypadku przebicia spłonki. Zastosowano ruchomą podczas strzelania rączkę zamkową, jednak rączkę zamkową można złożyć, co powoduje że nie wystaje ona poza obrys broni. Rączkę zamkową odchylić można na lewą lub prawą stronę broni, wspomniane rozwiązanie ułatwia przeładowanie strzelcom leworęcznym. Po odchyleniu rączki zamkowej można ją zablokować, co umożliwia wykorzystanie rączki zamkowej do dopchnięcia zespołu ruchomego w przednie położenie (przykładowo jeśli nie może on dojść w przednie położenie ze względu na zanieczyszczenia). Ruch zespołu ruchomego w tylne położenie po oddaniu strzału powinien spowodować automatyczne złożenie rączki zamkowej, nawet jeśli została ona zablokowana w pozycji rozłożonej. Karabinek posiada mechanizm spustowy umożliwiający strzelanie ogniem pojedynczym i ciągłym oraz mechanizm uderzeniowy z kurkiem zakrytym. Poprzez wymianę komory spustowej broń można wyposażyć w mechanizm spustowy umożliwiający strzelanie ogniem pojedynczym, ciągłym oraz 3-strzałowymi seriami. Skrzydełko przełącznika rodzaju ognia pełniące również rolę bezpiecznika unieruchamiającego spust znajduje się po lewej oraz prawej stronie komory spustowej nad chwytem pistoletowym. Komorę zamkową, komorę spustową, łożę oraz kolbę wykonano z tworzywa sztucznego. Na górnej powierzchni komory zamkowej znajduje się chwyt transportowy, pod łożem można umieścić granatnik podwieszany AG36 oraz dwójnóg mocowany do osi równoległej do lufy. Po lewej i prawej stronie łoża znajdują się otwory wentylacyjne. Kolba składana na prawą

stronę komory zamkowej posiada zatrask umieszczony po jej lewej stronie. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 5,56x45mm. Zasilanie odbywa się z wtykanych pionowo dwurzędowych magazynków łukowych z dwupozycyjnym wyprowadzeniem o pojemności 30 naboí.¹ Magazynki wykonane są z półprzezroczystego tworzywa sztucznego, po lewej oraz prawej stronie pudełka magazynka znajdują się zaczepy umożliwiające łączenie magazynków bez użycia taśmy. Broń może być również zasilana z magazynków siodłowych C-MAG o pojemności 100 naboí. Pomiędzy kabłąkiem spustu a gniazdem magazynka znajduje się dźwignia zatrasku magazynka. Gniazdo magazynka można odłączyć od komory zamkowej. Kuta na zimno lufa z chromowanym przewodem pozbawiona jest kontaktu z łożem. Na końcu lufy znajduje się szczelinowy tłumik płomieni pełniący jednocześnie rolę nasadki do wystrzeliwania granatów nasadkowych. Pod lufą znajduje się zaczep do mocowania bagnetu od MPiK-74, produkowanej w NRD odmiany radzieckiego karabinka automatycznego AK-74. Rozkładanie częściowe broni następuje poprzez odłączenie komory spustowej. W tylnej części chwytu transportowego znajduje się celownik optyczny o powiększeniu 3x produkcji Hensoldta oraz umieszczony nad nim celownik kolimatorowy. Na górnej powierzchni chwytu transportowego znajduje się muszka oraz szczerbinka, korzystanie z mechanicznych przyrządów celowniczych możliwe jest jedynie po odłączeniu kolimatora.

Zdj. 1. Karabinek HK G36A1

G36A1 to odmiana pełnowymiarowa wyposażona w komorę spustową dostosowaną do umieszczenia ogranicznika długo-

¹ www.opisybroni.pl

ści serii umożliwiającego strzelanie 3-strzałowymi seriami. Pod przednią częścią łoża znajduje się uniwersalna szyna montażowa Picatinny, nie zastosowano natomiast równoległej do lufy osi dwójnogu.

Zdj. 2. Karabinek HK G36KV3

G36KV3 to odmiana o wymiarach G36K wyposażona w zmodyfikowaną dźwignię zatrzasku magazynka, składaną kolbę o regulowanej długości oraz umieszczoną wewnątrz kabłąka spustu przed spustem dźwignię umożliwiającą zwolnienie zespołu ruchomego w przednie położenie. Dźwignia zatrzasku magazynka znajduje się pomiędzy kabłąkiem spustu a gniazdem magazynka, jednak dźwignia wyposażona jest w prostopadłe do niej przedłużenie umieszczone po lewej oraz prawej stronie dolnej ścianki kabłąka spustu, co umożliwia łatwe naciśnięcie zatrzasku palcem wskazującym.

Zdj. 3. Karabinek HK G36C

G36C (C od Commando) to subkarabinek skonstruowany na podstawie G36. Broń posiada lufę oraz łożo krótsze od tych z G36K. Zastosowano lufę zakończoną tłumikiem płomieni podobnym do tego z G36K. Broń nie posiada zaczepu do mocowania bagnetu oraz nie może wystrzeliwać granatów nasadkowych. Subkarabinek wyposażony jest w niski chwyt transportowy z

umieszczoną na górnej powierzchni uniwersalną szyną montażową Picatinny. Przed szyną montażową Picatinny znajduje się muszka, natomiast za szyną umieszczono szczerbinkę. Nie zastosowano celownika optycznego i kolimatorowego.

HK 416

Punktem wyjścia dla karabinka HK416 jest amerykański karabinek M4A1 używany przez jednostki specjalne w USA, wprowadzony do amerykańskiej armii w połowie lat 90. XX wieku. Sam karabinek M4A1 jest zmodyfikowaną wersją słynnego M16, skonstruowanego przez Eugene'a Stonera. Niemiecki HK416 pojawił się na rynku w 2005 roku. Bardzo szybko stał się podstawową bronią sił specjalnych na całym świecie. Jednostki, które w Polsce wykorzystują w swoich działaniach karabinek HK416 to: Centralne Biuro Śledcze Policji, Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji, niektóre Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji oraz jednostki specjalne Wojska Polskiego. Tak jak karabinek G36, HK416 występuje w różnych wersjach, z lufami o różnej długości, w zależności od przeznaczenia broni. Ergonomiczny kształt chwytu oraz kilkustopniowa regulacja kolby sprawia, że broń ta zyskała ogromną popularność wśród użytkowników na całym świecie. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 5,56x45mm.

Zdj. 4. Karabinek HK 416

Karabinek HK416 firmy Heckler & Koch działa na zasadzie wykorzystania energii gazów prochowych odprowadzonych przez boczny otwór w lufie. Inżynierowie niemieckiego producenta udoskonalili zasadę działania broni M16, zastępując cienką rurkę doprowadzającą gazy prochowe bezpośrednio do suwadła rurą gazową z tłokiem. Dzięki tej zmianie HK416 stał się o wiele mniej awaryjny i bardziej odporny na trudne warunki atmosferyczne (w trudnych warunkach i przy braku regularnego czyszczenia w rurce odprowadzającej gazy prochowe gromadził się osad, co doprowadzało do częstych zacięć broni).²

Haenel Defence MK 556

Haenel Defence MK 556 to konstrukcja bazująca na karabinku AR i zachowująca ogólny układ tej broni. Wyposażono ją w mechanizm gazowy z krótkim ruchem tłoka gazowego, który za pomocą popychacza oddziałuje na górny występ suwadła. Niemieccy konstruktorzy położyli duży nacisk na poprawę ergonomii i funkcjonalności tej konstrukcji. MK 556 ma manipulatory w pełni zdublowane po obu stronach komory spustowej: skrzydełkowy bezpiecznik, zatrzask zespołu ruchomego i przycisk zwalniania magazynka. Dźwignia bezpiecznika może przemieszczać się – w zależności od wymagań zamawiającego – o kąt 45, 60 lub 90 stopni. Dźwignia zatrzasku suwadła z prawej strony jest odmienna od znanej z AR, dzięki czemu można ją obsługiwać bez zdejmowania dłoni z chwytu pistoletowego. Odcinając za pomocą lewej ręki rękojeść przeładowania można palcem wskazującym prawej podważyć dźwignię, co aktywuje zatrzask. Po lewej stronie komory zamkowej dźwignia zrzutu zamka osłonięta jest występem. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 5,56x45mm.

Zdj. 5. Karabinek Haenel Defence MK556

MK 556 ma możliwość szybkiego demontażu łoża utrzymywanego za pomocą dwóch zatrzasków. W zależności od wymagań zamawiającego może mieć dwa lub cztery odcinki szyn akcesoryjnych NAR (NATO Accessory Rail, STANAG4694) – tylko na grzbiecie i na dole (z boków mogą być szczeliny montażowe KeyMod) lub na wszystkich czterech ściankach.³

MSBS-R

Karabinek Grot jest indywidualną bronią samoczynno-samopowtarzalną. Zasada działania oparta jest na wykorzystaniu energii gazów prochowych odprowadzanych przez boczny otwór lufy i wykorzystuje krótki ruch tłoka gazowego. Broń wyposażona jest w regulator gazowy umożliwiający regulowanie ilości gazów prochowych, które po odprowadzeniu zasilają jej automatykę. Regulator gazowy typu zamkniętego służy do regulowania ilości gazów prochowych działających na tłok gazowy. Posiada dwa otwory przepływowe o różnej średnicy, które (w zależności od ustawienia regulatora) pozwalają na dopływ większej lub mniejszej ilości gazów. Odpowiada to normalnym i ciężkim warunkom pracy automatyki broni. Ryglowanie przez obrót zamka z siedmioma występami ryglowymi. Mechanizm spustowy uderzeniowy kurkowy, z kurkiem zakrytym, umożliwiający strzelanie ogniem pojedynczym lub

² Poradnik dla słuchacza kursu specjalistycznego w zakresie szkolenia strzeleckiego z wykorzystaniem karabinka automatycznego Katowice 2018.

³ www.milmag.pl

ogniem ciągłym. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 5,56x45mm. Zasilanie z dwurzędowych magazynków łukowych o pojemności 30 naboji (możliwość użycia magazynków 10-, 20-, 60- i 100-nabojowych) zgodnych z normą draft STANAG 4179. Konstrukcja broni modułowa; mechanizmem centralnym jest monolityczna komora zamkowa wykonana z duraluminium. Pozostałe moduły to lufa, suwadło z zamkiem, urządzenie powrotne, kolba, łożo z szyną montażową i komora spustowa z tworzywa sztucznego. W klasycznym układzie, na grzbiecie broni długa szyna do montażu akcesoriów zgodna ze standardem STANAG 2324, w karabinku bezkolbowym dodatkowy chwyt transportowy z szyną STANAG 2324 do zamocowania celownika kolimatorowego, celownika optycznego, noktowizyjnego i termowizyjnego. Dwie dodatkowe szyny mogą być dokręcane w przedniej części łoża, aby umożliwić zastosowanie oświetlenia taktycznego i laserowych wskaźników celu. Trzecią szynę można zamocować na wsporniku lufy do mocowania dwójnogów, uchwyty pionowych i składanych oraz innych akcesoriów.⁴

Zdj. 6. Karabinek MSBS-R

Broń może zostać dostosowana do strzelca praworęcznego lub leworęcznego. Przełącznik rodzaju ognia, zwalniacz zamka i bezpiecznik znajdują się po obu stronach broni. Komora zamkowa ma dwa okna wyrzutowe łusek, po obu stronach broni. Nieużywane okno zasłanianie jest pokrywą, która

chroni przed dostawaniem się do środka zanieczyszczeń. Zamek, również przestawny, może wyrzucać łuski na prawą lub lewą stronę. Po wystrzeleniu ostatniego naboju zespół ruchomy zostaje zatrzymany w tylnym położeniu na zaczepie uruchamianym przez donośnik magazynka. MSBS-R jest karabinkiem reprezentacyjnym, który jest na wyposażeniu Kompanii Reprezentacyjnej Policji.⁵

AK

Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi w uzbrojeniu Policji występują następujące wzory i typy karabinków z rodziny AK: AK-47, AKM, AKMS, AKMŁ, AKMSŁ, AKGN wzór 1960, AKGN wzór 1974. Z uwagi na to, iż AKMS jest najczęściej spotykaną wersją karabinka AK w Policji, został opisany w niniejszym artykule.

AKMS pod względem systematyki to broń podwójnego działania: samoczynno-samopowtarzalna, co oznacza, że umożliwia strzelanie zarówno ogniem pojedynczym, jak i ciągłym. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 7,62x39mm.

Zdj. 7. Karabinek AKMS

Działa na zasadzie odprowadzenia części gazów prochowych z przewodu lufy. Po podłączeniu załadowanego magazynka pierwszy nabój należy wprowadzić do komory nabojowej odciągając energicznie suwadło w tylne położenie. Mechanizm powrotny spowoduje powrót suwadła w przednie położenie. Następuje w tym czasie napięcie kurka. Naciśnięcie spustu powoduje

⁴ www.opisybroni.pl

⁵ www.opisybroni.pl

zwolnienie kurka, który siłą swojej sprężyny uderza w iglicę. Iglica zbija spłonkę naboju, co skutkuje zapaleniem ładunku prochowego. Ciśnienie powstałe w wyniku spalania ładunku prochowego wypycha pocisk z lufy. Zanim pocisk całkowicie opuści lufę, część gazów prochowych przedostaje się przez kanał gazowy do komory gazowej i tam działa bezpośrednio na tłok powodując jego cofnięcie się wraz z suwadłem. Ruch suwadła w tył odryglowuje zamek obracając go w lewo. Łuska zaczepiona kryzą o wyciąg jest wysuwana z komory nabojoywej tak długo, aż jej krawędź nie napotka wyrzutnika, który powoduje jej wyrzucenie na zewnątrz. Co ciekawe łuska przed opuszczeniem komory zamkowej uderza jeszcze o tylną krawędź okna wyrzutowego zmieniając rotację i ostatecznie jest ona wyrzucana w prawo i w przód, co zmniejsza ryzyko uderzenia nią osoby znajdującej się obok strzelca. Suwadło po osiągnięciu skrajnego położenia wraca w położenie przednie napędzane siłą mechanizmu powrotnego. Przesuwając się w przód zamek zaczepia o kolejny nabój znajdujący się w magazynku i wysuwa go spod zagiętych ścianek magazynka, wprowadzając go następnie do komory nabojoywej. Ruch suwadła w przód powoduje obrót zamka względem osi podłużnej w prawo, dzięki czemu rygle zamka zachodzą za opory ryglowe komory zamkowej. Zamek jest zaryglowany.⁶

SKS

Karabinek SKS jest bronią samopowtarzalną, strzelającą tylko ogniem pojedynczym, działającą na zasadzie odprowadzenia gazów prochowych przez boczny otwór w ścianie lufy. Zamek ryglowany jest poprzez przekoszenie jego tylnej części w dół. Mechanizm spustowo-uderzeniowy typu kurkowego. Zasilanie broni, ze stałego dwurzędowego magazynka o pojemności 10 na-

boi. Jest on ładowany pojedynczymi łódkami na 10 naboji. Jest to jedna z poważniejszych wad konstrukcji. Karabinek zasilany jest małokalibrowym nabojem pośrednim 7,62x39mm. Broń posiada celownik krzywkowy z nastawami do 1000 metrów. Bagnet stały, zamocowany na zawiasie, składany wzdłuż lufy i łoża broni.⁷

Zdj. 8. Karabinek SKS

Obecnie broń SKS w Policji jest zastępowana przez nowy model karabinu reprezentacyjnego, który powstał na bazie karabinu samoczynnego MSBS 5,56 mm GROT, która jest oznaczona jako MSBS-R (wersja samopowtarzalna).

Bibliografia:

www.opisybroni.pl
 Poradnik dla słuchacza kursu specjalistycznego w zakresie szkolenia strzeleckiego z wykorzystaniem karabinka automatycznego Katowice 2018
 www.milmag.pl

⁶ Poradnik dla słuchacza kursu specjalistycznego w zakresie szkolenia strzeleckiego z wykorzystaniem karabinka automatycznego Katowice 2018

⁷ www.opisybroni.pl

TRENING BEZSTRZAŁOWY

asp. Mateusz Borowski

Zakład Prewencji i Technik Interwencyjnych Szkoły Policji w Pile

Trening bezstrzałowy jest nieodzownym elementem w procesie nauki strzelania z broni palnej. W trakcie treningu bezstrzałowego nabywamy potrzebnych umiejętności do bezpiecznego i skutecznego posługiwania się bronią palną w trakcie strzelań. Naukę strzelania należy rozpocząć od podstaw celnego strzelania, które budują fundamenty u każdego strzelca. Budowa pamięci mięśniowej pozwoli wykonywać czynności bez angażowania świadomości. Wraz ze wzrostem umiejętności można wprowadzać bardziej skomplikowane ćwiczenia. W trakcie treningu należy zadbać o bezpieczeństwo.

Policja jako umundurowana i uzbrojona formacja została powołana m.in. do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Policjant został wyposażony w broń palną, którą może użyć lub wykorzystać w ściśle określonych sytuacjach. Broń palna jest ostatecznym środkiem przymusu bezpośredniego. W trakcie szkolenia zawodowego podstawowego, a także w służbie policjant nabywa umiejętności sprawnego i bezpiecznego posługiwania się tym wyjątkowym narzędziem. Każdy z nas ma świadomość, do jakich celów broń została skonstruowana, jakie skutki może przynieść użycie jej wobec osoby. Policjant w trakcie użycia broni wobec osoby ma świadomość tego, że jego działanie ma wyrządzić jak najmniejszą szkodę. Policjant strzela, aby obezwładnić, a nie zabić. W trakcie szkolenia strzeleckiego policjantów duży nacisk kładzie się na tę kwestię. Bez wątpienia jest to

bardzo trudne zadanie. Jedno jest pewne, poziom wyszkolenia strzeleckiego policjanta ma wielki wpływ na to, czy osoba, wobec której broń zostanie użyta, za swoje postępowanie zapłaci najwyższą cenę - życie.

Podstawy prawne

Decyzja 713 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 2005 roku w sprawie szkolenia strzeleckiego policjantów (Dz. U. 2006 nr 3, poz. 6)¹, nakłada na policjantów obowiązek przeprowadzenia treningu bezstrzałowego przed rozpoczęciem każdego strzelania. Trening bezstrzałowy ma za zadanie zapewnić uzyskanie odpowiednich wyników. Celem treningu może być uzyskanie jak największej liczby punktów na tarczy pierścieniowej, liczby przestrzelin w polu tarczy, przeprowadzenie strzelania według określonego scenariusza.

¹ Decyzja 713 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 2005 roku w sprawie szkolenia strzeleckiego policjantów (Dz. U. 2006 nr 3, poz. 6)

Co to jest trening bezstrzałowy?

Trening bezstrzałowy, jak każdy trening, ma na celu ukształtowanie pewnych umiejętności, w tym przypadku umiejętności posługiwania się bronią palną. Aby trening miał sens należy sobie wyznaczyć cel, do którego chcemy dojść. Stopień zaawansowania ma tutaj kluczową rolę. Inaczej będziemy trenować na początku, ćwiczenia będą nieskomplikowane, polegające na powtarzaniu prostych czynności. Wraz ze zwiększeniem umiejętności, zwiększa się poziom trudności poszczególnych ćwiczeń, zadania stają się bardziej rozbudowane, występuje presja czasu. Trening bezstrzałowy ma na celu wykształcenie tzw. pamięci mięśniowej. Pamięć mięśniowa jest rodzajem pamięci długotrwałej związanej z pamiętaniem o sposobie wykonywania czynności. Informacje do tej pamięci nabywane są poprzez bezpośrednie spostrzeganie, doświadczanie oraz dostrajanie do wymagań otoczenia. Jest ona wyrażana w formie zmiany prawdopodobieństwa reagowania na specyficzne bodźce. Dostęp do tej pamięci jest automatyczny, nieangażujący świadomości jednostki, jeśli opanowała ona wykonywanie danej czynności.² Tymi specyficznymi bodźcami możemy nazwać sytuacje nagłego zagrożenia życia i zdrowia policjanta lub innej osoby. W takich sytuacjach nasze wyćwiczone odruchy mają kluczowe znaczenie, zmniejszają czas reakcji oraz umożliwiają prawidłową reakcję.

Dlaczego warto trenować?

Trening czyni mistrza! Od poziomu naszych umiejętności może zależeć nasze życie, życie osoby, którą chronimy a także życie osoby, wobec której broni używamy. Mając na uwadze powyższe oraz to, do

czego jako Policja zostaliśmy powołani nie ulega wątpliwości, że stałe podnoszenie umiejętności posługiwania się bronią palną musi być naszym priorytetem. Nie wiadomo, kiedy zostaniemy zmuszeni do użycia broni w trakcie pełnienia obowiązków służbowych.

Od czego zacząć?

Na początku musimy odpowiedzieć sobie na pytanie, na jakim poziomie są nasze umiejętności posługiwania się bronią? Od tego zależy nasz trening. Mając niewielkie umiejętności nie powinniśmy porywać się na skomplikowany trening obejmujący wiele elementów. Jeżeli nie opanujemy podstaw wszystko, co będziemy robić później nie będzie miało sensu. Należy zacząć od podstaw. Istnieją zasady, które powinien znać i stosować się do nich każdy użytkownik broni palnej, podstawy celnego strzelania. Na celny strzał wpływ ma właściwa postawa strzelecka, odpowiedni chwyt broni, zgranie przyrządów celowniczych, prawidłowa praca na języku spustowym, wytrzymanie po strzale oraz zgranie wszystkich w/w czynności z oddechem. Każdy z wymienionych czynników wpływa na celny strzał, który dla każdego policjanta powinien być priorytetem. Należy pamiętać o tym, że każdy pocisk, który nie trafi w cel nie rozpyływa się magicznie w powietrzu, tylko leci dalej, dopóki nie zatrzyma się w ścianie, ziemi lub, co gorsza osobie postronnej. Policjant oddając strzał, musi mieć tego świadomość.

²Pamięć proceduralna – Wikipedia, wolna encyklopedia. Dostęp z dnia 08.11.2022 r.

Podstawy celnego strzelania

Postawa strzelecka – nasza postawa ma zapewnić nam możliwość oddania kilku, a nawet kilkunastu strzałów, ma być stabilna, nie może powodować poczucia dyskomfortu. Wyróżniamy różne postawy strzeleckie, które opisane są w decyzji 713 KGP. Podstawową postawą strzelecką będzie postawa frontalna (wysoka, niska) oraz półfrontalna (wysoka, niska). Na przestrzeni lat obie formy były wielokrotnie modyfikowane, ilu instruktorów tyle różnych teorii na ich temat, ale ogólne założenia są niezmiennie. Środek ciężkości ciała powinien być przeniesiony do przodu (ciało pochylone do przodu, środek ciężkości przeniesiony na przednią część śródstopia, linia barków przed linią bioder), kolana delikatnie ugięte, głowa skierowana na wprost. Taka postawa pomaga w momencie, gdy broń działa na ciało siłami odrzutu i podrzutu. Tułów powinien być skierowany frontalnie do celu.

Chwyt broni – budowanie chwytu zaczynamy w momencie dobywania broni z kabury. Chwyt powinien być wysoki (ogranicza to podrzut broni), ręka wiodąca trzyma broń, w taki sposób, aby nie wypadła ona z ręki, a ręka wspomagająca wypełnia wolne miejsce na chwycie broni, siła ręki wspomagająca powinna koncentrować się na połączeniu obu nadgarstków.

Zgranie przyrządów celowniczych – prawidłowe ustawienie muszki w osi pionowej i poziomej względem szczerbinki jest kluczowe w trakcie strzelania, muszka i szczerbinka ustawiają lufę, jeżeli lufa jest źle ustawiona nie trafimy w cel! W trakcie celowania powinniśmy skupić uwagę na muszce, zarówno szczerbina, jak i cel będą w takim wypadu delikatnie rozmyte. Nie oznacza to jednak, że ich wcale nie będziemy widzieć. Należy wspomnieć o pojęciu oka dominującego. Każdy z nas posiada oko dominujące, które krótko mówiąc jest

w stanie dłużej trzymać skupienie wzroku. Istnieją różne sposoby rozpoznawania oka dominującego, ale każdy z nas podświadomie będzie patrzył na przyrządy celownicze okiem dominującym. Z punktu widzenia taktyki powinniśmy celować mając otwarte oczy. Nie możemy pozwolić sobie na zamknięcie jednego oka z uwagi na ograniczenie pola widzenia. Na początku takie celowanie może sprawiać kłopoty, podwójny obraz przyrządów celowniczych nie ułatwia strzelania, jednak po pewnym czasie taki widok staje się naturalny. Oko wiodące i tak będzie dominowało.

Prawidłowa praca na języku spustowym – czynność, która z pozoru wydaje się prosta, ale tak do końca nie jest. Zbyt mocne naciśnięcie na język spustowy, źle ułożony palec na języku, brak izolacji palca od reszty chwytu powoduje zerwany strzał. Zerwanie strzału to najczęstsza przyczyna nietrafienia w cel. Co to jest zerwany strzał? Można w skrócie określić to zjawisko jako przesunięcie lufy względem celu w chwili oddania strzału. Drogę spustu w broni bojowej można podzielić na dwa etapy. Pierwszy, potocznie nazywany „luzem” oraz drugi, praca na „oporze” spustu. W pierwszym etapie nie dzieje się nic poza tym, że spust pokonuje jakąś drogę, na końcu tej drogi znajduje się „opór”. W przypadku pistoletu Walther P-99 AS jest on duży, wynosi 20 N, co odpowiada ok. 2 kg. Pokonanie tej siły powoduje zwolnienie iglicy, która inicjuje strzał. Użycie większej siły, zbyt gwałtowne ściągnięcie języka spustowego spowoduje, że lufa broni zmieni swój kierunek, a pocisk nie trafi w cel. Należy dokładać siłę jednostajnie, w taki sposób, aby pracujący palec na języku spustowym nie zatrzymał się. Istnieje sformułowanie, strzał ma zaskoczyć. Początkujący strzelcy, którzy w jakiś sposób obawiają się odrzutu i podrzutu starają się

w tej fazie pracy na języku spustowym przygotować się na wystrzał broni i podświadomie dokładają zbyt dużo siły z jednoczesnym zaciskaniem ręki na chwycie (takie zachowanie powoduje znaczące przesunięcie lufy - u praworęcznych lewy dolny skos, u leworęcznych - prawy dolny skos). Spust przesuwamy palcem wskazującym ręki wiodącej, środek pierwszego paliczka powinien leżeć na środku języka spustowego. Jest to umowne, ponieważ wszystko zależy od budowy anatomicznej dłoni, palca, a także chwytu samej broni.

Wytrzymanie po strzale – jest to nic innego jak trzymanie wciśniętego języka spustowego po strzale. Od samego początku pracy z bronią należy wyrabiać sobie ten nawyk, który daje możliwość „szybszego strzelania”.

Oddech – ruchy klatki piersiowej niekorzystnie wpływają na celowanie. W trakcie strzelania można wstrzymać oddech, co negatywnie wpływa na ciało przy dłuższym prowadzeniu ognia lub można jednostajnie wypuszczać powietrze z płuc w trakcie pracy na języku spustowym. Oba sposoby są równie skuteczne, wystarczy wybrać jeden z nich i opanować go do perfekcji.

Co mi jest potrzebne?

Do treningu bezstrzałowego potrzebujemy bezpieczne miejsce, broń, amunicję ćwiczebną (wymagana w treningu bezstrzałowy przy użyciu broni Walther P-99), pomocne może być duże lustro oraz biała ścianę lub tarczę strzelecką, timer strzelecki (dla bardziej zaawansowanych) oraz motywację. Aby trening dał pożądane rezultaty, trzeba mieć na niego chęć i pomysł. Podczas treningu należy wyznaczyć sobie cel i znaleźć odpowiednie ćwiczenia, aby go osiągnąć.

Gdzie?

Trening bezstrzałowy należy przeprowadzić obowiązkowo przed każdym strzelaniem. Idealnym miejscem jest strzelnica gdzie mamy do dyspozycji wszystko, co jest potrzebne. Problem pojawia się w momencie, gdy dostęp do strzelnicy jest utrudniony lub niemożliwy. Przepisy obowiązujące w Policji wprost nie mówią, co należy zrobić. Chcąc podnosić swoje umiejętności należy regularnie trenować z bronią na sucho. W takim wypadku należy odnieść się do ogólnych zasad bezpiecznego posługiwania się bronią i znaleźć miejsce na trening, które będzie minimalizowało ryzyko wypadku. Może to być pokój, który na czas treningu będzie tylko do naszej dyspozycji. Przed przystąpieniem do ćwiczeń należy broń rozładować. Najlepiej, aby amunicja bojowa znajdowała się poza takim pomieszczeniem.

Jakie ćwiczenia wykonywać?

Trening strzelecki powinniśmy zacząć od prostych ćwiczeń do bardziej skomplikowanych. Ćwiczenia powinny być dostosowane stopnia zaawansowania strzelca. Podstawowy trening powinien opierać się na zasadach celnego strzelania. Stojąc przed lustrem można ćwiczyć przyjmowanie postawy strzeleckiej, dobywanie broni. Obserwując swoje ciało możemy wypracować możliwie najkrótsze przejście z postawy swobodnej do postawy strzeleckiej. W trakcie takich ćwiczeń starajmy się eliminować ruchy ciała, które nic nie wnoszą do naszej postawy, a zajmują czas. Każde ćwiczenie należy zaczynać powoli i z biegiem czasu zwiększać szybkość. Należy pamiętać o tym, iż w trakcie powtórzeń utrwalamy pamięć mięśniową. Jeżeli nasze ćwiczenia będą nieprawidłowe, to nasza pamięć mięśniowa to zapamięta. Lepiej trenować wolno i dokładnie, niż szybko i niechlujnie. Stojąc przy

ścianie lub celując do tarczy strzeleckiej możemy wykonywać ćwiczenia związane z oddawaniem pojedynczych strzałów. W ćwiczeniach pracy na języku spustowym uwaga cały czas powinna być skierowana na wszelkie ruchy muszki. Każdy ruch muszki w momencie uderzenia iglicy o nabój ćwiczebny sugeruje nam, iż strzał nie był idealny. W momencie uderzenia iglicy muszka naszej broni powinna pozostać w bezruchu. Należy pamiętać o odizolowaniu pracującego palca na języku spustowym od reszty chwytu. Ćwiczenia związane z pracą na języku spustowym można wykonywać ręką wiodącą i wspomagającą oraz oburącz. W celu poprawy wyników dobrze jest również zwiększyć poziom trudności i przesuwając spust w trybie samonapinania. Trening szybkiego zdobycia broni oraz zgrania przyrządów celowniczych pomoże nam przygotować się do sytuacji, w której w ułamku sekundy będziemy musieli podjąć decyzję i oddać strzał. W takich ćwiczeniach pomocny może okazać się timer strzelecki. Przy jego pomocy, możemy zwiększać szybkość reakcji na sygnał rozpoczęcia ćwiczenia. Następnym krokiem w treningu strzeleckim jest wykształcenie umiejętności szybkiej obsługi broni, wymiany magazynka, usuwania zacięć oraz zmiany postaw strzeleckich i poruszanie się z bronią według różnych scenariuszy. Szybka wymiana magazynka oraz usunięcie zacięcia broni może decydować o życiu naszym lub innych osób. Istnieje wiele sposobów awaryjnej oraz taktycznej wymiany magazynka. Musimy wybrać jeden z nich i trenować go do osiągnięcia perfekcji. W trakcie wyboru sposobu należy wziąć pod uwagę aspekty techniczne,

sprzęt, jaki posiadamy oraz poziom skomplikowania, im prościej i skuteczniej tym lepiej. Jest wiele sposobów wymiany magazynka, które opierają się na grawitacyjnym wypadaniu magazynka z chwytu broni, takie wymiany wyglądają widowiskowo jednak nie zawsze są one skuteczne, co będzie, gdy magazynek sam nie wypadnie? Każde ćwiczenie należy analizować pod kątem niezawodności, czasem warto poświęcić ułamek sekundy więcej i być pewnym, że osiągniemy założony cel. Poruszanie się z bronią i wszelkie aspekty taktyki interwencji to jeden z bardziej złożonych tematów gdzie niewiadomych jest więcej od rzeczy pewnych. Sprawne poruszanie się oraz praca na zasłonach występuje niemal w każdej interwencji. W tym aspekcie należy skupić się przede wszystkim na własnym bezpieczeństwie. Poruszanie się techniką „pięta, palce” ograniczy nam możliwość potknięcia się o przeszkodę, a właściwa praca na zasłonach pozwoli być mało widocznym dla przeciwnika.

Podsumowanie

Bezpieczne i sprawne posługiwanie się bronią palną oraz oddawanie celnych strzałów wymagają treningu naszej pamięci mięśniowej. To ona w sytuacji intensywnego stresu, jaki powoduje użycie broni zapewni nam prawidłowe postępowanie. Z pewnością żaden trening w stu procentach nie przygotuje nas do takiej sytuacji, jednak bez wątpienia należy trenować. Od poziomu naszych umiejętności zależy bardzo wiele, tylko systematyczny i sumienny trening da nam komfort psychiczny w takich sytuacjach.

KOMPETENCJE NADZORU I KONTROLI UPRAWNIONYCH ORGANÓW NAD STOSOWANIEM I REALIZACJĄ KONTROLI OPERACYJNEJ W POLSCE

mł. insp. dr Piotr Zalewski

Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Dynamika i złożoność procesów społecznych, politycznych i technologicznych, jakie zachodzą w XXI wieku, sprawiają, że współczesny człowiek niemal każdego dnia styka się z nieznanymi mu dotąd ryzykami i zagrożeniami, które wywierają wpływ na jego obiektywne i subiektywne rozumienie bezpieczeństwa. Nieustanna deprywacja podstawowych potrzeb w sferze politycznej i społecznej, wynikająca z rzeczywistego lub medialne kreowanego poczucia zagrożenia i niepewności, zaburza nie tylko prawidłowe relacje międzyludzkie zachodzące w przestrzeni społecznej, ale poddaje również w wątpliwość jego miejsce i rolę w społeczeństwie oraz podmiotowość w relacji z instytucjami państwa¹.

Zachwianie zaufania do państwa, do reguł, zasad i norm w nim obowiązujących, wyraża się zasadniczo w kwestionowaniu obowiązującego porządku prawnego, a szczególnie w podejrzliwości w stosunku do organów administracji państwa, jego służb i instytucji, które zamiast stać na straży konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich, w sposób arbitralny naruszają je, działając przeciw obywatelom.

Szczególnym wyrazem takiego braku zaufania obywateli do instytucji państwa jest krytyka i podejrzliwość w stosunku do działań podejmowanych np. przez funkcjonariuszy służb podlegających Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, w zakresie realizacji ustawowych zadań, związanych np. z reakcją na nieprzestrzeganie wprowadzanych obostrzeń w związku z epidemią COVID-19, reagowaniem na przypadki zakłócania porządku publicznego przez uczestników marszów kobiet, działania związane z zabezpieczeniem granicy państwowej z Białorusią w czasie trwającego kryzysu migracyjnego czy też szeroko opisywane i komentowane w mediach przypadki „inwigilowania” opozycji przy użyciu specjalistycznego oprogramowania przez służby specjalne².

Obszarem działalności formacji mundurowych o uprawnieniach policyjnych i służb specjalnych, który w każdym czasie budzi zainteresowanie opinii publicznej i cechuje się ograniczonym zaufaniem społeczeństwa i organizacji obrońców praw człowieka, jest sfera realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych, a szczególnie stosowania kontroli operacyjnej i innych zaawansowanych metod pracy operacyjnej oraz

¹ A. Urbanek, Podstawy bezpieczeństwa państwa wymiar społeczno-polityczny, Wyd. Społeczno-Prawne, Słupsk 2013, s. 91.

² Zob. np. Sz. Palczewski, Inwigilacja opozycji Pegasusem. Polska upodabnia się do Rosji?, <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/opozycja-inwigilowana-pegasusem-budka-odpowiada->, [dostęp 29.01.2022.

prawnych mechanizmów jej kontroli. Czynności operacyjno-rozpoznawcze, realizowane przez uprawnione formacje i służby, co do zasady otoczone są aurą tajemniczości, co wynika z konieczności ochrony podejmowanych przez nie czynności służbowych, a także stosowanych narzędzi, metod i taktyki pracy operacyjnej.

Zakres ingerencji funkcjonariuszy prowadzących pracę operacyjną w sferę praw człowieka i wolności obywatelskich jest tak głęboki, że wśród badaczy i ekspertów panuje konsensus, że służby uprawnione do ich stosowania powinny być poddane cywilnej i demokratycznej kontroli. Problemem pozostaje jedynie przyjęcie odpowiedniego modelu tej kontroli, tak by realizując ustawowe zadania związane z rozpoznaniem, wykrywaniem i zapobieganiem przestępczości, zabezpieczyć społeczeństwo przed wykorzystaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych do kontroli społeczeństwa przez państwo oraz ewentualnym wykorzystywaniem działalności operacyjnej do walki z legalną opozycją polityczną³.

Celem artykułu jest próba opisu systemu kontroli i nadzoru⁴ nad szczególnie metodą czynności operacyjno-rozpoznawczych, jaką jest kontrola operacyjna. W pierwszej części opisano miejsce kontroli operacyjnej w systemie metod pracy operacyjnej, przybliżając proces implementowania tej metody w krajowym porządku prawnym, a także wskazano jakie formacje mundurowe i służby specjalne uprawnione są do jej stosowania, ze wskazaniem katalogu przestępstw i czynności, do realizacji których stosowanie tej szczególnej metody jest

dopuszczalne. Następnie wskazano jakie podmioty, kiedy i na jakich zasadach sprawują funkcje nadzorcze i kontrolne w przedmiocie stosowania kontroli operacyjnej, w zakresie kompetencji organów i służb uprawnionych do wnioskowania o kontrolę operacyjną, a także nadzoru sprawowanego przez prokuratora, sądy i podmioty zewnętrzne. Drugim celem publikacji jest weryfikacja hipotezy, że na gruncie obowiązujących przepisów prawa, stworzony został skuteczny system kontroli i nadzoru nad kontrolą operacyjną stosowaną przez uprawnione służby publiczne.

Nadzór nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi w prawodawstwie krajowym

Specyfika rozpoznawania, wykrywania i zapobiegania przestępstwom, a także monitorowania zachowań osób podejrzewanych o ich popełnianie, towarzyszy służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo i porządek publiczny od początku ich funkcjonowania. Potrzeba dyskretnego zdobywania informacji oraz podejmowania niejawnych działań wykrywczych i dowodowych bardzo często stanowi jedyny sposób na skuteczne ściganie sprawców najpoważniejszych przestępstw⁵.

W ustawodawstwie polskim regulacje czynności operacyjno-rozpoznawczych (termin „czynności operacyjno-rozpoznawcze” jako określenie ustawowe działalności operacyjnej) zapisane w aktach rangi ustawowej znalazły się po raz pierwszy w Usta-

³ M. Kolaszyński, Kontrola zewnątrzadministracyjna nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi polskich służb specjalnych, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, nr 3/2012, s. 63. Zob. też. S. Zalewski, Kontrola służb specjalnych w Polsce, Wyd. Difin 2021.

⁴ W artykule używane jest określenie „nadzór”, jednakże jak zauważa M. Kolaszyński „Rozporządzenie (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie sposobu realizacji czynności prokuratora w ramach kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi, Dz.U. z 2017 r., poz. 292) posługuje się określeniem „nadzór prokuratora”. Z uwagi na to, że prokurator nie posiada kompetencji

do władczej ingerencji w prowadzoną działalność operacyjną, bardziej właściwe wydaje się posługiwanie terminem „kontrola prokuratorska”. Zob. M. Kolaszyński, op. cit. s. 69.

⁵ Pierwsze doniesienia na temat tajnej policji stosującej metody operacyjne pochodzą z XVII-wiecznej Francji i są związane z działalnością utworzonej w 1667 r. *Terre Haute Police Department*. Zob. G. Feix, *Sûreté*. Wielkie ucho Paryża, Katowice 1988, s. 18, za: E. Gruza, M. A. Kędziński, Zakres kompetencji organów policyjnych uprawnionych do wnioskowania o kontrolę operacyjną, *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 2016, nr 8/14,

wie z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów⁶. W art. 6.1 zapisano, że „Funkcjonariusze (...) w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz innych działań godzących w bezpieczeństwo państwa lub porządek publiczny wykonują czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-prawne.”⁷. Wprawdzie niemal całość pracy operacyjnej nadal opierała się na przepisach prawa wewnętrznego, to zauważyć trzeba, że zapisanie w jawnej regulacji ustawowej operacyjnych działań organów bezpieczeństwa państwa, działających de facto w sferze praw i wolności obywatelskich, w pewnym zakresie wprowadziło element zewnętrznej kontroli, jaką jest chociażby możliwość jej oceny na gruncie doktryny lub orzecznictwa.

Przełomem w zakresie prawnej regulacji czynności operacyjno-rozpoznawczych, było uchwalenie przez Sejm w 1990 r., tzw. pakietu ustaw policyjnych⁸, a także stopniowa rozbudowa regulujących je przepisów, jakie miały miejsce w nowelizacjach ustaw, w latach 1995 i 2001⁹. Ustawą z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, zmieniono ustawowe regulacje dotyczące czyn-

ności operacyjno-rozpoznawczych, wprowadzając nową instytucję zakupu kontrolowanego oraz przesyłkę niejawnie nadzorowaną, rozszerzono też katalog przestępstw pozwalających na zastosowanie kontroli korespondencji. Znowelizowane ustawy kompetencyjne dawały delegację do wykorzystania określonych czynności operacyjnych w procesie karnym, a stosowanie zakupu kontrolowanego oraz przesyłki niejawnie nadzorowanej, poddane zostały kontroli wewnątrzadministracyjnej sprawowanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Prokuratora Generalnego¹⁰. Przywoływane już nowelizacje ustaw kompetencyjnych służb stosujących czynności operacyjno-rozpoznawcze, jakie miały miejsce w latach 2001-2002, wprowadziły mechanizmy, na mocy których kontrola operacyjna została poddana zewnętrznej kontroli sprawowanej przez sądy.

Problematyka skutecznej kontroli nad służbami stosującymi różne metody pracy operacyjnej, wielokrotnie podnoszona była w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, a także Sądu Najwyższego, co stopniowo prowadziło do zmian w zakresie interpretacji przepisów, które regulowały te kwestie, a następnie w treść samych regulacji, co w poważnym stopniu ograniczyło autonomię służb przy realizacji wspomnianych czynności i wprowadzało zewnętrzne mechanizmy nadzoru¹¹. W tym kontekście

⁶ Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów, Dz.U. Nr 38, poz. 172. W art. 14 ust. 1 tej ustawy zezwolono Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym PRL na zarządzenie stosowania środków technicznych w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu popełnienia przestępstwa godzącego w podstawy ustrojowe, bezpieczeństwo lub obronność PRL, a także zbrodni zabójstwa. Celem tej czynności było utrwalenie śladów i dowodów.

⁷ Art. 6.1, op. cit.

⁸ Tj., Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, Dz.U. Nr 30, poz. 181; Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. Nr 30, poz. 179; Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa, Dz.U. Nr 30, poz. 180.

⁹ Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz

niektórych innych ustaw. Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 45 poz. 498; Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, Ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną, Dz.U. Nr 100 poz. 1084; oraz przez dwie nowe ustawy kompetencyjne: ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Dz.U. Nr 123 poz. 1353; Ustawa z dnia 24 maja 2002 o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. Nr 74, poz. 676.

¹⁰ M. Kolaszyński, op. cit. s. 65.

¹¹ Zob. np. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 czerwca 2005 r., sygn. K 4/05; wyrok TK z dnia 12 grudnia 2005 r., sygn. K 32/04; wyrok TK z dnia 23 czerwca 2009 r., sygn. K 54/07, Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., sygn.

wspomnieć trzeba o pozycji ustrojowej prokuratora jako jednego z kluczowych elementów zewnętrznej kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi, w tym w szczególności kontroli operacyjnej. Po nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹², prokurator stał się w istocie podmiotem odpowiedzialnym za prawidłowy i zgodny z prawem przebieg tych czynności, ponieważ jednym z zadań Prokuratora Generalnego oraz podległych mu prokuratorów jest sprawowanie nadzoru nad zgodnością z prawem inicjowania i przeprowadzania czynności operacyjno-rozpoznawczych przez organy ścigania w zakresie przewidzianym w ustawach regulujących organizację i przedmiot działania tych organów¹³.

Kontrola operacyjna jako przedmiot nadzoru i kontroli

Przegląd opublikowanych przepisów prawa prowadzi do wniosku, że począwszy od 1990 r., kiedy to ustawowo uregulowane uprawnienia do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych posiadała Policja i Urząd Ochrony Państwa, stopniowo poszerza się liczba podmiotów, upoważnionych do podejmowania tego rodzaju czynności. Aktualnie uprawnienia tego typu posiada jedenaście formacji, wśród których są służby posiadające tzw. uprawnienia policyjne¹⁴, podporządkowane Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, tj. Policja, Straż Graniczna, Służba Ochrony Państwa i Biuro Nadzoru Wewnętrznego MSWiA, podlega-

jąca Ministrowi Obrony Narodowej Żandarmeria Wojskowa, podporządkowana Ministrowi Finansów Krajowa Administracja Skarbowa oraz służby specjalne takie jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Służba Wywiadu Wojskowego i Centralne Biuro Antykorupcyjne.

Przypomnieć należy, iż zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami kontrola operacyjna może polegać na kontrolowaniu treści korespondencji; kontrolowaniu zawartości przesyłek; stosowaniu środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawną informacji i dowodów oraz ich utrwalanie, a w szczególności treści rozmów telefonicznych i innych informacji przekazywanych za pomocą sieci telekomunikacyjnych; a także możliwość utrwalania obrazu w miejscach innych niż miejsca publiczne. Wzbudzającym największe zastrzeżenia i kontrowersje, a przy tym najczęściej wykorzystywanym w bieżącej praktyce podmiotów uprawnionych jest środek określany potocznie mianem „podśluchu telefonicznego”¹⁵.

Jak słusznie konstatuje K. Sawicki i Ł. Wiśniewski „Jedną z bardziej skutecznych metod służącą do pozyskiwania przez policję informacji jest kontrola operacyjna, zwana potocznie podśluchem. Na gruncie norm prawnych podśluch jest określeniem zbiorczym, w ramach niego można wyodrębnić m.in. podśluch pozaprocesowy, nazywany potocznie operacyjnym oraz podśluch procesowy (nazywany kontrolą i utrwalaniem rozmów)”¹⁶. S. Pikulski z kolei sklasyfikował tę metodę jako techniczny środek

I KZP 6/07, OSNKW 2007, nr 5, poz. 37; uchwała SN z dnia 23 marca 2011 r., sygn. I KZP 32/10; wyrok SN z dnia 13 listopada 2002 r., sygn. I CKN 1150/00.

¹² Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 53, poz. 273.

¹³ Art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, op. cit. Zob. J. Onyszczyk, Nadzór prokuratora nad kontrolą operacyjną, Prokuratura i Prawo, nr 7-8/2013.

¹⁴ A. Taracha, Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawno-dowodowe, Lublin 2006, s. 46. Za A. Tarachą w literaturze przedmiotu przyjęło się określać akty prawne regulujące uprawnienia stosowania kontroli operacyjnej mianem tzw. ustawodawstwa policyjnego.

¹⁵ J. Onyszczyk, op. cit. s. 205.

¹⁶ K. Sawicki, Ł. Wiśniewski, Kontrola i utrwalanie rozmów – kontrola procesowa, Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny, nr 1-2 (46-47) /2021, s. 37.

operacyjno-rozpoznawczy, którego stosowanie dopuszczalne jest na podstawie ustawowych regulacji w przepisach kompetencyjnych uprawnionych do jego stosowania podmiotów, który przynależy do sfery czynności operacyjnych i jest niezależny od regulacji zawartych w Kodeksie postępowania karnego¹⁷. Warto zauważyć, że sam termin kontrola operacyjna pojawił się w porządku prawnym na mocy ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹⁸, gdzie wprowadzono go do art. 9e ustawy o Straży Granicznej. Następnie ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną¹⁹, ustawodawca dokonał nowelizacji art. 19 ustawy o Policji, wprowadzając ten termin. Następnie wzorem tych aktów prawnych kontrolę operacyjną przyjęto w innych ustawach kompetencyjnych.

Obecnie dziewięciu służbom w Polsce przyznano kompetencje prowadzenia kontroli operacyjnej, tj. Policji - na podstawie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego - na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Centralnemu Biurowi Antykorupcyjnemu - na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego - na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz

Służbie Wywiadu Wojskowego, Służbie Ochrony Państwa - na podstawie art. 42 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa, Straży Granicznej - na podstawie art. 9e ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej - na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Inspektorowi Nadzoru Wewnętrznego - na podstawie art. 11n ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Krajowej Administracji Skarbowej - na podstawie art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej²⁰.

Kontrola operacyjna jako czynność operacyjno-rozpoznawcza, została uregulowana w ustawach kompetencyjnych wybranych formacji mundurowych i służb specjalnych. Jak zauważa E. Gruza i M. A. Kędzierski regulacje te odznaczają się obecnie dużą spójnością, co pozwala zapewnić trzystopniowy, merytoryczno-formalny nadzór nad prawidłowością jej zarządzenia i stosowania przez te podmioty. Nadzór ten, powinien być realizowany w praktyce ze szczególną starannością, tak by na każdym etapie spełniał on funkcje mu przypisaną²¹.

W odniesieniu do Policji przepisy dotyczące kontroli operacyjnej zostały uregulowane w art. 19 ustawy o Policji. Zgodnie z nimi kontrola operacyjna polega na prowadzeniu czynności w celu zapobiegania przestępstwom umyślnym enumeratywnie wskazanym w ustawie, wykrycia ich, ustalenia ich sprawców, a także uzyskania i utrwa-

¹⁷ S. Pikulski, Działania operacyjne Policji, WPP 1996, nr 2, s. 61.

¹⁸ Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 45, poz. 498.

¹⁹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną, Dz. U. nr 100, poz. 1084.

²⁰ Odpowiednio: Dz. U. z 2020 r., poz. 27, 2320., Dz. U. z 2019 r., poz. 1921 z późn. zm., Dz. U. z 2020 r., poz. 13, 2320., Dz. U. z 2021 r., poz. 422 z późn. zm., Dz. U. z 2020 r., poz. 360 z późn. zm., Dz. U. z 2019 r., poz. 687., Dz. U. z 2019 r., poz. 828, 1091, 1635, 1726., Dz. U. z 2020 r., poz. 305 z późn. zm., Dz. U. z 2021 r., poz. 1214.

²¹ E. Gruza, M. A. Kędzierski, Zakres kompetencji organów policyjnych uprawnionych do wnioskowania o kontrolę operacyjną, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 2016, nr 8/14, s. 38.

lenia dowodów ściganych z oskarżenia publicznego, gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo są nieprzydatne. Zgodnie z art. 19 ustawy o Policji, zarządzenie kontroli operacyjnej następuje w wyniku postanowienia sądu okręgowego wydawanego na pisemny wniosek komendanta głównego Policji, po uzyskaniu pisemnej zgody prokuratora generalnego albo na pisemny wniosek komendanta wojewódzkiego Policji złożony po uzyskaniu pisemnej zgody prokuratora okręgowego, właściwego ze względu na siedzibę organu Policji składającego wniosek²². W praktyce oznacza to, że procedura ta podlega złożonej, kilkustopniowej kontroli przeprowadzanej już na poziomie komendanta głównego/wojewódzkiego Policji, komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji lub komendanta Biura Spraw Wewnętrznych Policji, którzy zobowiązani są każdorazowo badać zasadność wniosku przedłożonego im przez funkcjonariuszy prowadzących sprawę operacyjną, weryfikując czy zastosowanie w konkretnej sprawie kontroli operacyjnej uwzględnia zasady celowości, proporcjonalności i subsydiarności. W dalszej kolejności prokurator generalny lub okręgowy, wydając pisemną zgodę, także sprawdza prawidłowość i zasadność wniosku, aby sąd okręgowy mógł dokonać ostatecznej, kompleksowej kontroli całości procedury²³.

Weryfikacja zasadności kierowania wniosków o zarządzenie kontroli operacyjnej skutkująca wyrażeniem zgody na wnioskowanie i podpisaniem takiego wniosku – zgodnie z literalnym brzmieniem art. 19 ust. 1 ustawy o Policji, pisemny wniosek powinien podpisać uprawniony organ, polegać będzie na ustaleniu, że ustawa dopuszcza w konkretnej sytuacji możliwość stosowania kontroli operacyjnej i wdraża się ją w „celu

zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów (...) przestępstw”, „(...) gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne”²⁴. Wniosek o zarządzenie przez sąd kontroli operacyjnej, a także materiały sprawy operacyjnej, na podstawie której przygotowano wniosek, muszą wykazać, że przestępstwa, o jakie figurant jest podejrzewany znajdują się w katalogu oraz wyczerpano inne możliwości efektywnego gromadzenia danych i dowodów, a realizacja i efekt procesowy, możliwe są do osiągnięcia jedynie przez wykorzystanie kontroli operacyjnej, jako środka ostatecznego²⁵.

Stosowanie nadzoru nad kontrolą operacyjną w praktyce nastręcza pewne trudności wynikające chociażby z liczby podmiotów uprawnionych do stosowania pracy operacyjnej, a co za tym idzie z niejednorodności rozwiązań prawnych regulujących tę problematykę, zawartych w poszczególnych ustawach kompetencyjnych²⁶. Wynika z tego choćby różny zakres udziału organów zewnętrznych przy zarządzaniu oraz ocenie przebiegu i rezultatów poszczególnych czynności. Druga trudność związana jest z faktem podporządkowania kilku z tych podmiotów Prezesowi Rady Ministrów oraz kilku różnym ministrom. Za przykład trudności wynikającej z różnej podległości służbowej M. Kolaszyński podaje odpowiedź na interpelację posła Jana Widackiego, w sprawie realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych skierowaną do Ministra Spraw Wewnętrznych, dotyczącą m.in. realizacji i kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi. W odpowiedzi Adam Rappacki, podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, wyjaśnił, że „(...) jedynie dwie spośród dziewięciu służb realizujących czynności operacyjno-rozpoznawcze podlegają ministrowi

²² M. Tomkiewicz, Podśluchy operacyjne w orzecznictwie sądowym. Materiały szkoleniowe, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 4, s. 156.

²³ E. Gruza, M. A. Kędzierski, op. cit. s. 32.

²⁴ Art. 19 ust. 1 Ustawy o Policji in fine, op. cit.

²⁵ A. Tomaszek, D. Piekarski, P. Opitek, Nadzór prokuratora nad realizacją kontroli operacyjnej (część I), Prokuratura i Prawo, nr 12/2021

²⁶ Zaznaczyć trzeba, że przywoływana już nowelizacja z 2011 r., w znacznym stopniu ujednoliciła ustawodawstwo w kwestii stosowania kontroli operacyjnej.

spraw wewnętrznych i administracji. Stąd też udzielenie odpowiedzi w zakresie przyjętego przez rząd modelu funkcjonowania służb specjalnych oraz realizacji przez nie czynności operacyjno-rozpoznawczych pozostaje poza zakresem właściwości ministra spraw wewnętrznych i administracji”²⁷.

Policja jako największa formacja mundurowa w kraju uprawniona jest do stosowania kontroli operacyjnej w przypadku ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw wyszczególnionych w katalogu zawartym w ustawie o Policji, których przedmiotem ochrony jest życie i zdrowie ludzkie, mienie, prawidłowe funkcjonowanie obrotu gospodarczego i wymiaru sprawiedliwości, interesy Skarbu Państwa i obyczajność: przeciwko życiu, określonych w art. 148–150 k.k.; określonych w art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 156 § 1 i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, art. 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, art. 189a, art. 200a, art. 200b, art. 211a, art. 223, art. 224a, art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 232, art. 233 § 1, 1a, 4 i 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1, art. 238, art. 239 § 1, art. 240 § 1, art. 245, art. 246, art. 252 § 1–3, art. 258, art. 267 § 1–4, art. 268a § 1 i 2, art. 269, art. 269a, art. 269b § 1, art. 270a § 1 i 2, art. 271a § 1 i 2, art. 277a § 1, art. 279 § 1, art. 280–282, art. 285 § 1, art. 286 § 1, art. 287 § 1, art. 296 § 1–3, art. 296a § 1, 2 i 4, art. 299 § 1–6 oraz art. 310 § 1, 2 i 4 Kodeksu karnego; określonych w art. 46 ust. 1, 2 i 4, art. 47 oraz art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1133); określonych w art. 178–183 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2021 r. 328, 355, 680, 1505 i 1595) oraz art. 99–100 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2080 oraz z 2021 r.

poz. 355); przeciwko obrotowi gospodarczemu, określonych w art. 296–306 k.k., powodujących szkodę majątkową lub skierowanych przeciwko mieniu, jeżeli wysokość szkody lub wartość mienia przekracza pięćdziesięciokrotną wysokość najniższego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów; przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, gdy pokrzywdzonym jest małoletni albo gdy treści pornograficzne, o których mowa w art. 202 Kodeksu karnego, obejmują udział małoletniego; określonych w rozdziale 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 i 954), w rozdziale 5 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), w rozdziale 5a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902 oraz z 2021 r. poz. 1641), w rozdziale 11a ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479) oraz w rozdziale 6 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2019 r. poz. 1591); skarbowych, jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznoprawnej przekraczają pięćdziesięciokrotną wysokość najniższego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów; skarbowych, o których mowa w art. 107 § 1 k.k.s.; nielegalnego wytwarzania, posiadania lub obrotu bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi, ich prekursorami lub nowymi substancjami psychoaktywnymi oraz materiałami jądrowymi i promieniotwórczymi; określonych w art. 8 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. poz. 554 i 1083, z 1998 r. poz. 715, z 2009 r. poz. 1149 i 1589 oraz z 2010 r. poz. 626); określonych w art. 43–46 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2134); ściganych na mocy

²⁷ Zob. M. Kolaszyński, op. cit. s. 66. Interpelacja nr 15439 w sprawie realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych,

<http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/IN-Top/15439?OpenDocument>.

umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, określonych w polskiej ustawie karnej, o których mowa w pkt 1–8 lub, o których mowa w art. 45 § 2 k.k. albo art. 33 § 2 k.k.s. – w celu ujawnienia mienia zagrożonego przypadkiem w związku z tymi przestępstwami²⁸.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego może stosować kontrolę operacyjną w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. A, c, d oraz e ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu²⁹, tj. szpiegostwa, terroryzmu, bezprawnego ujawnienia lub wykorzystania informacji niejawnych i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa; korupcji osób pełniących funkcje publiczne, o których mowa w art. 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1393 oraz z 2019 r. poz. 371 i 492), jeśli może to godzić w bezpieczeństwo państwa; w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa; nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, w obrocie międzynarodowym; w rozdziałach XXXV–XXXVII k.k. i rozdziałach 6 i 7 k.k.s. – jeżeli godzą w podstawy ekonomiczne państwa; w art. 232, art. 231 § 1, 1a, 4, 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1, art. 239 § 1 k.k. – jeżeli dotyczą przestępstw opisanych w pkt 1 i 2 oraz w celu uzyskania i utrwalenia dowodów tych przestępstw, ujawnia mienia zagrożonego przypadkiem w związku z tymi przestępstwami i ścigania ich sprawców. Kontrolę operacyjną, na wniosek szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, po

uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, właściwy sąd zarządza na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Sąd może w określonych warunkach, wydać postanowienie o jednorazowym przedłużeniu kontroli operacyjnej, jeżeli nie ustały przyczyny zarządzenia tej kontroli³⁰.

W przypadku Służby Kontrwywiadu Wojskowego³¹ kontrola operacyjna może być zarządzana w celu rozpoznawania, zapobiegania oraz wykrywania, popełnianych przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego oraz pracowników Sił Zbrojnych i innych jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej, przestępstw przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstw wojennych określonych w rozdziale XVI ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 i 2077), a także innych ustawach i umowach międzynarodowych; przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej określonych w rozdziale XVII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny oraz takich czynów skierowanych przeciwko państwom obcym, które zapewniają wzajemność; określonych w art. 140 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny; określonych w art. 228–230 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, jeżeli mogą one zagrażać bezpieczeństwu lub zdolności bojowej Sił Zbrojnych lub innych jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej; przeciwko ochronie informacji określonych w rozdziale XXXIII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, jeżeli mogą one zagrażać bezpieczeństwu lub zdolności bojowej Sił Zbrojnych lub innych jednostek organizacyjnych, a także takich czynów skierowanych przeciwko państwom obcym, które zapewniają wzajemność; określonych w art. 33 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r.

²⁸ Art. 19 Ustawy o Policji, op. cit.

²⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Dz. U. z 2020., poz. 27.

³⁰ Art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r., op. cit.

³¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, Dz. U. z 2019 r., poz. 687.

o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 1050 oraz z 2018 r. poz. 650); innych niż określone w lit. a–f ustawy, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, Sił Zbrojnych oraz jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej, a także państw, które zapewniają wzajemność; określonych w art. 232, art. 233 § 1, 1a, 4 i 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1 i art. 239 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, jeżeli dotyczą przestępstw, o których mowa w lit. a–g ustawy, jak również ujawnianie mienia zagrożonego przepadkiem w związku z tymi przestępstwami; prowadzenia kontrwywiadu radioelektronicznego oraz przedsięwzięć z zakresu ochrony kryptograficznej i kryptoanalizy; ochrony bezpieczeństwa jednostek wojskowych, innych jednostek organizacyjnych wojska oraz żołnierzy wykonujących zadania służbowe poza granicami państwa; ochrony bezpieczeństwa badań naukowych i prac rozwojowych zleconych przez Siły Zbrojne i inne jednostki organizacyjne oraz produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o przeznaczeniu wojskowym zamówionymi przez Siły Zbrojne i inne jednostki organizacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej, w zakresie określonym w pkt 1³². Kontrola operacyjna zarządzana jest przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie, na pisemny wniosek Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego.

Centralne Biuro Antykorupcyjne uprawnione jest do stosowania kontroli operacyjnej w przypadku przestępstw wymienionych w katalogu z art. 17 ust. 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw, uzyskania i utrwalenia dowodów przestępstw, a także ujawnienia mienia zagrożonego przepadkiem

w związku z przestępstwami określonymi w art. 228–231, art. 250a, art. 258, art. 270a § 1 i 2, art. 271a § 1 i 2, art. 277a § 1, art. 286, art. 296–297, art. 299, art. 305, art. 310 § 1, 2 i 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny; skarbowymi, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. d, jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznoprawnej przekraczają pięćdziesięciokrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207); określonymi w art. 232, art. 233 § 1, 1a, 4 i 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1 i art. 239 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, jeżeli dotyczą przestępstw, o których mowa w pkt 1 i 2³³. Istotnym elementem, przesądzającym o celowości stosowania kontroli operacyjnej, w tym przypadku będzie zwalczanie korupcji w życiu publicznym i gospodarczym, a w szczególności w instytucjach państwowych i samorządowych, a także do zwalczania działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa³⁴.

Straż Graniczna uprawniona jest do stosowania kontroli operacyjnej w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów, ściąganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw określonych w art. 163 § 1, art. 164 § 1, art. 165 § 1, art. 166 § 1 i 2, art. 167, art. 168, art. 171, art. 172, art. 173 § 1, art. 258, art. 264 § 2 i 3, art. 270a § 1 i 2, art. 271a § 1 i 2, art. 277a § 1 i art. 299 § 1 k.k.; określonych w art. 270–276 k.k. w zakresie wiarygodności dokumentów uprawniających do przekraczania granicy państwowej, dokumentów uprawniających do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub dokumentów wymaganych do ich wydania; skarbowych, o których mowa w art. 134 § 1 pkt 1 k.k.s., jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznej prze-

³² Art. 5 ust. 1 pkt 1, 5, 7, 8, art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 ..., op. cit.

³³ Art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 ..., op. cit.

³⁴ Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 ..., op. cit.

kraczącą pięćdziesięciokrotną wysokość najniższego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów; określonych w art. 183 § 2, 4 i 5, art. 184 § 1 i 2, art. 263 § 1 i 2, art. 278 § 1, art. 291 § 1 i art. 306 k.k., art. 55 i art. 56 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050), a także art. 44 i art. 46a ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2134), art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 i 954), art. 11–13 ustawy z dnia 13 kwietnia 2016 r. o bezpieczeństwie obrotu prekursorami materiałów wybuchowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 994), art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), art. 34a ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902) oraz art. 29a ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479), jeżeli przestępstwa te pozostają w związku z przemieszczaniem przedmiotów przestępstwa przez granicę państwową; określonego w art. 464 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach; określonych w art. 228, art. 229 i art. 231 k.k., popełnionych przez funkcjonariuszy lub pracowników Straży Granicznej w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, a także funkcjonariuszy i pracowników Policji i Służby Ochrony Państwa lub strażaków Państwowej Straży Pożarnej w przypadku, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 4a; określonych w art. 229 k.k., popełnionych przez osoby niebędące funkcjonariuszami lub pracownikami Straży Granicznej w związku z wykonywaniem czynności służbowych przez funkcjonariuszy lub pracowników Straży Granicznej; określonych w art. 264a k.k. oraz art. 10 ustawy z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom

na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; określonych w art. 189a k.k. i w art. 8 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny; ściganych na mocy umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, określonych w polskiej ustawie karnej; określonych w art. 232, art. 233 § 1, 1a, 4 i 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1 i art. 239 § 1 k.k., jeżeli dotyczą przestępstw, o których mowa w pkt 1–7; o których mowa w pkt 1–8 lub, o których mowa w art. 45 § 2 k.k. albo art. 33 § 2 k.k.s. – w celu ujawnienia mienia zagrożonego przepadkiem w związku z tymi przestępstwami³⁵.

Żandarmeria Wojskowa realizuje czynności kontroli operacyjnej w granicach wykonywania swoich ustawowych zadań określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych³⁶, w stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, pracowników zatrudnionych w jednostkach wojskowych w związku z ich zachowaniem się podczas pracy w tych jednostkach i w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary, wiążącego się z tym zatrudnieniem, innych osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych albo jeżeli wynika to z odrębnych przepisów oraz osób niebędących żołnierzami, jeżeli współdziałają z wymienionymi osobami, w popełnieniu czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo też jeżeli dokonują czynów zagrażających dyscyplinie wojskowej albo czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza albo mieniu wojskowemu. Czynności podejmowane są w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów, umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, przeciwko pokojowi i ludzkości; przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem przestępstw określonych w art. 127–132 k.k.; przeciwko życiu, określonych w art. 148–150 k.k.; określonych w art. 140, art. 156 § 1

³⁵ Art. 9e ust. 1 Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz. U. z 2020 r., poz. 305 z późn. zm.

³⁶ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Dz. U. z 2021 r., poz. 1214.

i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, art. 167, art. 171 § 1, art. 173 § 1 i 3, art. 189, art. 189a, art. 200, art. 200a, art. 202 § 3 i 4, art. 211a, art. 223, art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 1 i 2, art. 232, art. 233 § 1, 1a, 4 i 6, art. 234, art. 235, art. 236 § 1, art. 238, art. 239 § 1, art. 240 § 1, art. 245, art. 246, art. 252 § 1–3, art. 258, art. 263 § 1 i 2, art. 265, art. 269, art. 270a § 1 i 2, art. 271a § 1 i 2, art. 277a § 1, art. 280–282, art. 285 § 1, art. 286 § 1 i 2, art. 299 § 1–6, art. 305, art. 310 § 1, 2 i 4, art. 339 § 2, art. 345 § 2 i 3 oraz art. 358 § 2 k.k.; skarbowych, jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznonprawnej przekraczają pięćdziesięciokrotną wysokość najniższego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów; określonych w art. 8 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. poz. 554 i 1083, z 1998 r. poz. 715, z 2009 r. poz. 1149 i 1589 oraz z 2010 r. poz. 626); określonych w rozdziale 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 i 954), w rozdziale 5 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), w rozdziale 6 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2019 r. poz. 1591), w rozdziale 5a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902) oraz w rozdziale 11a ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479); określonych w art. 43 i art. 44 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2134); określonych w art. 53 ust. 1, art. 55 ust. 1, art. 56 ust. 1, art. 58 ust. 1, art. 59 ust. 1, art. 62 ust. 1 oraz art. 62b ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050); ściąganych na

mocy umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, określonych w polskiej ustawie karnej; o których mowa w pkt 1–9 lub, o których mowa w art. 45 § 2 k.k. albo art. 33 § 2 k.k.s. – w celu ujawnienia mienia zagrożonego przepadkiem w związku z tymi przestępstwami. Kontrolę operacyjną może zarządzić Wojskowy Sąd Okręgowy w drodze postanowienia, na pisemny wniosek Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego lub na pisemny wniosek komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej, złożony po uzyskaniu zgody Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i pisemnej zgody właściwego zastępcy prokuratora okręgowego do spraw wojskowych³⁷.

Krajowa Administracja Skarbowa³⁸ uprawniona jest do stosowania kontroli operacyjnej przy wykonywaniu czynności zmierzających do wykrycia, ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów przestępstw skarbowych, jeżeli wartość przedmiotu czynu lub uszczuplenie należności publicznonprawnej przekracza w dniu popełnienia czynu zabronionego pięćdziesięciokrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę; skarbowych, o których mowa w art. 107 § 1 k.k.s.; przeciwko obrotowi gospodarczemu, powodujących szkodę majątkową, jeżeli wysokość szkody przekracza w dniu popełnienia czynu zabronionego pięćdziesięciokrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę; określonych w przepisach art. 258, art. 270, art. 271 lub art. 273 k.k., w związku z którymi nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznonprawnej przekraczające pięćdziesięcio-

³⁷ Art. 31 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. ..., op. cit.

³⁸ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, Dz. U. z 2021 r., poz. 422 z późn. zm.

krotną wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę; określonych w art. 228–231 k.k., popełnionych przez osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej albo funkcjonariuszy, w związku z wykonywaniem czynności służbowych; określonych w art. 229 k.k., popełnionych przez osoby niezatrudnione w jednostkach organizacyjnych administracji skarbowej albo niebędące funkcjonariuszami, w związku z wykonywaniem czynności służbowych przez osoby, o których mowa w pkt 6 ustawy; ściganych na mocy umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, określonych w polskiej ustawie karnej; określonych w pkt 1–8 lub art. 33 § 2 k.k.s. – w celu ujawnienia mienia zagrożonego przeпадkiem – jeżeli inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne. Kontrole operacyjną zarządza Sąd Okręgowy w Warszawie, na pisemny wniosek Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego³⁹.

Służbami, które posiadają uprawnienia do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych – w tym kontroli operacyjnej i w krajowym porządku prawnym istnieją od kilku lat, jest Służba Ochrony Państwa, powołana ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa⁴⁰ oraz Biuro Nadzoru Wewnętrzznego utworzone na mocy ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁴¹.

Służba Ochrony Państwa, stosuje kontrolę operacyjną w celu rozpoznania i zapobiegania ściganych z oskarżenia publicznego umyślnych przestępstw określonych w art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 148, art. 156 § 1 i 3, art. 157 § 1, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, art. 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, art. 223, art. 252 § 1-

3, art. 258 oraz art. 280-282 k.k. i skierowanych przeciwko osobom podlegającym ustawowej ochronie, tj. Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu, Prezesowi Rady Ministrów, wiceprezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, byłym prezydentom Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1996 r. o uposażeniu byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1972) oraz osób posiadających status głowy państwa, szefa rządu oraz ich zastępców, przewodniczącego parlamentu lub izby parlamentu lub ministra spraw zagranicznych, wchodzących w skład delegacji państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Kontrola operacyjna może być stosowana ponadto w przypadku groźby zamachu lub przeciwko bezpieczeństwu obiektów służących Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych oraz wskazanym w decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych innych obiektów stanowiących siedziby członków Rady Ministrów, zwanych dalej "siedzibami członków Rady Ministrów", z wyłączeniem obiektów służących Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Sprawiedliwości. Ponadto w celu rozpoznania, zapobiegania i wykrywania ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw określonych w art. 228, art. 229, art. 231, art. 265 oraz art. 266 k.k., popełnionych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Ochrony Państwa w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych - gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne, Sąd Okręgowy w Warszawie może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną na pisemny

³⁹ Art. 118 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2021 r. ..., op. cit.

⁴⁰ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa, Dz. U. z 2017 r., poz. 828.

⁴¹ Ustawa z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Dz. U. z 2020 r., poz. 13.

wniosek Komendanta Służby Ochrony Państwa złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego⁴².

Inspektor Nadzoru Wewnętrznego może stosować kontrolę operacyjną w przypadku prowadzenia spraw podejmowanych przez Biuro Nadzoru Wewnętrznego w stosunku do funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Ochrony Państwa oraz strażaków Państwowej Straży Pożarnej, a także pracowników zatrudnionych w tych służbach, w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów, ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw określonych w art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 245, art. 246, art. 258, art. 269 oraz art. 299 § 1, 2, 5 i 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 i 1517 oraz z 2021 r. poz. 1023), gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne, Sąd Okręgowy w Warszawie może, w drodze postanowienia, zarządzić kontrolę operacyjną, na pisemny wniosek Inspektora Nadzoru Wewnętrznego, złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego⁴³.

Nadzór prokuratora nad czynnościami kontroli operacyjnej

Ukształtowany w doktrynie nadzór prokuratora nad realizacją kontroli operacyjnej, stosowanej przez uprawnione podmioty, daje możliwość legalnego stosowania niejawnych metod pracy operacyjnej w celu skutecznej walki z przestępczością, a jednocześnie staje się gwarantem przestrzegania przez te podmioty konstytucyjnych zasad

ochrony podstawowych praw i wolności obywatelskich.

Zadania nadzoru prokuratora w zakresie kontroli operacyjnej realizowane są na trzech poziomach: - bezpośredniego udziału w procesie zarządzania kontroli operacyjnej w konkretnej sprawie operacyjnej (lub procesowej), - ogólnego nadzoru nad prawidłowością realizacji takiej kontroli operacyjnej, - realizacji obowiązku informacyjnego Prokuratora Generalnego wobec Sejmu i Senatu przekazywania corocznej jawnej informacji o łącznej liczbie osób, wobec których podmioty uprawnione skierowały wniosek o zarządzanie kontroli i utrwalanie rozmów lub w zarządzenie kontroli operacyjnej⁴⁴. Informacja, powinna być przedstawiona Sejmowi i Senatowi do dnia 30 czerwca roku następnego po roku nią objętym i dotyczy danych o łącznej liczbie osób, wobec których został skierowany wniosek o zarządzanie kontroli i utrwalania rozmów lub wniosek o zarządzanie kontroli operacyjnej, ze wskazaniem liczby osób, co do których sąd zarządził kontrolę i utrwalanie rozmów lub kontrolę operacyjną, sąd odmówił zarządzenia kontroli i utrwalania rozmów lub kontroli operacyjnej, a także wniosek o kontrolę operacyjną nie uzyskał zgody prokuratora – z wyszczególnieniem liczby osób w wymienionych kategoriach, co do których o kontrolę operacyjną wnioskował właściwy organ⁴⁵.

W obowiązującym stanie prawnym, na podstawie art. 57 § 2 ustawy Prawo o Prokuraturze, ustaw kompetencyjnych i Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie sposobu realizacji czynności prokuratora w ramach kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi⁴⁶, Prokurator Generalny, Prokurator

⁴² Art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 ..., op. cit.

⁴³ Art. 11n ust 1 ustawy z dnia 21 czerwca 1996 ..., op. cit.

⁴⁴ Art. 11 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz. U. z 2016, poz. 177 z późn. zm.

⁴⁵ Op. cit. W 2021 roku Prokurator Generalny przedstawił Senatowi i Sejmowi szóstą coroczną jawną informację o łącznej liczbie osób, wobec których podmioty uprawnione skierowały wniosek o zarządzanie

kontroli i utrwalanie rozmów lub w zarządzenie kontroli operacyjnej.

⁴⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 r. w sprawie sposobu realizacji czynności prokuratora w ramach kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi, Dz.U. z 2017 r., poz. 292. Przepis ten zmieniał Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2011 r. w spra-

Krajowy, a także prokuratorzy okręgowi⁴⁷, biorą bezpośredni udział w procesie wdrażania kontroli operacyjnej, ponieważ swoim podpisem wyrażają zgodę na wystąpienie do Sądu Okręgowego lub Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o zarządzenie kontroli operacyjnej i odpowiednio przedłużenie jej stosowania. Na podstawie § 2 i 3 wzmiankowanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 r., nadzór prokuratora nad kontrolą operacyjną, sprawowany jest na tym etapie w szczególności przez badanie faktycznych podstaw tych czynności oraz ich legalności, prawidłowości i efektywności, które sprowadzają się do analizy czy w zaistniałej sytuacji wdrożenie kontroli operacyjnej będzie legalne, czy organ występujący z wnioskiem jest uprawniony do prowadzenia kontroli w przedmiotowej sprawie i czy przyjęta kwalifikacja prawna dotyczy przestępstwa „katalogowego”. Prokurator weryfikuje czy wniosek o zarządzenie kontroli i jej przedłużenie zawiera obligatoryjne elementy takie, jak podstawa prawna, opisanie metod pracy operacyjnej zgodnie z treścią zawartą w ustawie, wyczerpujące uzasadnienie oraz czy z dokumentu jasno wynika, że zachodzą techniczne możliwości wdrożenia kontroli i uzasadnione jest przypuszczenie, że przyniesie ona oczekiwany rezultat⁴⁸. Prokurator bada również, czy omawiane formy są stosowane jedynie w ostateczności, zasadność okresu ich stosowania oraz terminowość zarządzenia i wykonania zarządzenia o zniszczeniu materiałów oraz sposób dokumentacji czynności pod względem możliwości wykorzystania w procesie karnym. Na polecenie Prokuratora Generalnego lub prokuratorów okręgowych, po zarządzeniu kontroli operacyjnej, podmioty prowadzące czynności kontroli operacyjnej zobowiązane są informować

o ich przebiegu, a po zakończeniu czynności o ich wyniku.

Ważnym elementem efektywności kontroli jest wyposażenie Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego albo prokuratora okręgowego w środki oddziaływania charakterystyczne dla organów kontrolnych, które dają prawo zwrócenia się do organu o wyjaśnienie przyczyn stwierdzonych uchybień lub nieprawidłowości w prowadzonych czynnościach kontroli operacyjnej, a ostatecznie prokurator może zawiadomić organ nadrzędny dla danej służby o stwierdzonych nieprawidłowościach co pozwala na uruchomienie odpowiedniej ingerencji nadzorczej⁴⁹.

Reasumując, uprawnienia prokuratora do nadzoru nad wybranymi czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi realizowanymi przez uprawnione podmioty, a w szczególności nad stosowaniem kontroli operacyjnej, mają charakter kontroli podmiotu zewnętrznego w stosunku do formacji i służb uprawnionych do ich stosowania. Nadzór prokuratorski obejmuje czynności operacyjno-rozpoznawcze, które zaklasyfikować można do metod ofensywnych, najmocniej ingerujących w sferę praw i wolności obywatelskich. W końcu, prokurator pełni rolę oskarżyciela publicznego w postępowaniach karnych w sprawach, gdzie źródłem zawiadomienia są materiały uzyskane w toku stosowania kontroli operacyjnej⁵⁰.

Wydział Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi Prokuratury Krajowej

Wydział Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi utworzony został w strukturach Prokuratury Krajowej w 2016 r. i funkcjonuje w strukturze organizacyjnej Biura Prezydialnego⁵¹. Do zadań

wie sposobu realizacji kompetencji prokuratora w zakresie nadzoru nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi, Dz.U. Nr 121, poz. 692.

⁴⁷ Tak realizowana kontrola pozostaje w kompetencjach Prokuratora Generalnego albo prokuratora okręgowego. Jednak mogą oni wyznaczyć jednego z prokuratorów z podległej im jednostki do realizacji takich zadań.

⁴⁸ A. Tomaszuk, D. Piekarski, P. Opitek, op. cit., s. 141.

⁴⁹ § 10.2 i 10.3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 r., op. cit.

⁵⁰ S. Zalewski, op. cit. s. 102.

⁵¹ Poprzednikiem Wydziału Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi był Zespół Kontroli Działów Operacyjnych Organów Ścigania, który funkcjonował w strukturze Biura Prezydialnego

prokuratorów Wydziału należy wykonywanie czynności dotyczących realizacji kompetencji Prokuratora Generalnego w zakresie kontroli operacyjnej i innych czynności operacyjno-rozpoznawczych wykonywanych przez uprawnione organy. W zakresie kontroli operacyjnej prokuratorzy dokonują formalnej i merytorycznej analizy wniosków o zarządzenie kontroli operacyjnej i jej przedłużenie, które następnie wraz z opinią przedkładane są Prokuratorowi Generalnemu lub Zastępcy Prokuratora Generalnego w celu podjęcia przez nich decyzji o wyrażeniu zgody albo odmowie wyrażenia zgody na skierowanie takich wniosków do sądu⁵².

Prokuratorzy Wydziału Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi, podobnie jak prokuratorzy okręgowi lub wyznaczeni przez nich prokuratorzy lub zespoły prokuratorów, uprawnieni są do inicjowania okresowej kontroli pozostających w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych, w stosunku do których wyraził zgodę na skierowanie do sądu. W ramach kontroli prokurator wzywa uprawniony podmiot do udzielenia informacji dotyczących realizacji wskazanej czynności i określa termin udzielenia odpowiedzi. Następnie dokonując kontroli pozostających w toku podśłuchów operacyjnych bada w szczególności zgodność czasu trwania czynności z terminami określonymi w postanowieniu sądu lub decyzji prokuratora, weryfikuje zgodność czynności z warunkami określonymi w postanowieniu sądu lub decyzji prokuratora

oraz terminowość zawiadamiania o zarządzeniu i wykonaniu zarządzenia o zniszczeniu materiałów niezawierających dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub niemających znaczenia dla toczącego się postępowania karnego⁵³.

Innym, ważnym instrumentem nadzoru nad kontrolą operacyjną jest kontrola realizowana na pisemne polecenie Prokuratora Generalnego lub Prokuratora Krajowego, której przedmiotem jest sposób realizowania przez prokuratorów okręgowych ich kompetencji w zakresie nadzoru nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi. Wynik kontroli zostaje przedstawiony do wglądu prokuratorowi poddanemu ocenie, który ma prawo ustosunkować się do dokonanych ustaleń, ostatecznie zaś prokurator zlecający kontrolę otrzymuje sprawozdanie o stwierdzonych uchybieniach lub nieprawidłowościach i na jego podstawie udziela stosownych zaleceń⁵⁴. Na podstawie wyników takiej kontroli organ zlecający ma możliwość przesyłania zaleceń i wniosków pokontrolnych do organów uprawnionych do stosowania kontroli operacyjnej – a szerzej czynności operacyjno-rozpoznawczych, w celu poprawy działalności organów wykonujących te czynności⁵⁵.

Prokuratorzy pracujący w Wydziale Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi przygotowują dla Prokuratora Generalnego projekt rocznej informacji dla Sejmu i Senatu, o której mowa w art. 11 § 1 ustawy Prawo o Prokuraturze.

Prokuratury Krajowej, następnie od roku 2007 do 2010, w Biurze do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Prokuratury Krajowej, a od 2010 do 2016 w Biurze Prezydialnym Prokuratury Generalnej. Zob. A. Tomaszuk, D. Piekarski, P. Opitek, op. cit. s. 143.

⁵² A. Tomaszuk, D. Piekarski, P. Opitek, op. cit., s. 147.

⁵³ § 10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 ..., op. cit.

⁵⁴ § 11 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 lutego 2017 ..., op. cit. Jak zauważa M. Kolaszyński „Osłabieniem znaczenia tego mechanizmu jest jego wewnętrzny charakter, nie wychodzi ona bowiem poza ramy organizacyjne prokuratury. W przypadku stwierdzenia w toku kontroli uchybień lub

nieprawidłowości prokurator upoważniony do przeprowadzenia kontroli wskazuje je prokuratorowi okręgowemu, udzielając stosownych zaleceń.”, M. Kolaszyński, op. cit. s. 70.

⁵⁵ Wyznaczeni przez Prokuratora Generalnego prokuratorzy z Wydziału Nadzoru nad Czynnościami Operacyjno-Rozpoznawczymi w okresie od lutego 2017 do maja 2019 skontrolowali 21 prokuratorów okręgowych w zakresie oceny sposobu realizowania przez nich kompetencji dotyczących kontroli nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi prowadzonymi przez organy Policji, a także 2 zastępców prokuratora okręgowego do spraw wojskowych, a ich ocena dotyczyła czynności operacyjno-rozpoznawczych realizowanych przez Żandarmerię Wojskową. Zob. A. Tomaszuk, D. Piekarski, P. Opitek, op. cit., s. 149.

Kontrola sądowa nad realizacją czynności operacyjno-rozpoznawczych

Stosowanie przez uprawnione podmioty kontroli operacyjnej w Polsce podlega kontroli sądowej. Zastosowanie takiego trybu realizacji kontroli operacyjnej znajduje uzasadnienie w podjętej w 2001 r. przez ustawodawcę decyzji zmieniającej dotychczasowy system nadzoru nad stosowaniem tej metody, poddając go kontroli sądowej. Do tego czasu, zasady dotyczące statusu prawnego, trybu i kontroli stosowania podsłuchu były w dużej mierze wzorowane na regulacjach cytowanej już ustawy z 1983 r., gdzie kontrola operacyjna traktowana była jako instytucja prawa operacyjnego, możliwa do zarządzenia jedynie przed wszczęciem postępowania karnego w ramach czynności prewencyjnych lub wykrywczych. System nadzoru nad jego stosowaniem, opierał się na kontroli prokuratorskiej, sprawowanej przez Prokuratora Generalnego⁵⁶. Formalne wzmocnienie kontroli sądowej nastąpiło w wyniku nowelizacji z 2011 r.⁵⁷, zgodnie z którą sąd został zobowiązany m.in. do zapoznania się z treścią wniosku wraz z uzasadnieniem dotyczącym kontroli operacyjnej przed wydaniem postanowienia o zarządzeniu lub przedłużeniu kontroli operacyjnej.

Trybunał Konstytucyjny

Podnosząc kwestię sądowej kontroli nad wykonywaniem uprawnień ingerują-

cych w prawa i wolności obywatelskie, należy w tym miejscu wspomnieć o roli sądów, w kontekście badania zgodności uregulowań ustaw kompetencyjnych z Konstytucją i prawem międzynarodowym, będących częścią krajowego systemu prawa. W tym zakresie pierwszoplanową rolę przypisać trzeba Trybunałowi Konstytucyjnemu, który stoi na straży zgodności norm prawnych z Konstytucją oraz czuwa nad urzeczywistnianiem konstytucyjnych reguł w zakresie ingerencji państwa w prawa i wolności obywateli i jest gwarantem przestrzegania tych praw⁵⁸.

W sprawach przepisów prawa ustaw kompetencyjnych regulujących kwestie czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych przez służby specjalne i policję, Trybunał Konstytucyjny wypowiadał się w kilku wyrokach odnoszących się, co do zasady, do regulacji konstytuujących formalne zasady stosowania tych czynności, przy rozróżnieniu różnorodności podstaw faktycznych, okoliczności i przesłanek ich realizacji⁵⁹. Kluczowym w omawianym zakresie okazał się wyrok TK z 30 lipca 2014 roku, sygn.. K 23/11, w którym uznał m.in., że „(...) ustawa ma precyzować przedmiotowe przesłanki zarządzenia takich czynności. Aby zachować standard konstytucyjny, nie wystarcza odwołanie się do ogólnych zagrożeń dóbr prawnie chronionych, zwłaszcza przez zwroty niedookreślone. Ustawodawca zobowiązany jest wobec tego zdefiniować zamknięty i możliwe wąski katalog poważnych przestępstw, uzasadniających tego rodzaju ingerencję w status jednostki.”.

⁵⁶ J. Mąka, Kontrola operacyjna i podsłuch – ocena na tle praktycznego stosowania, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego 2011, nr 4, s.

⁵⁷ W rezultacie nowelizacji ustawy o Straży Granicznej, o Policji oraz o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, nadzór prokuratorski wzmocniono kontrolą sądową – o czym była już wzmianka w artykule.

⁵⁸ P. Tuleja, Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności (wybrane problemy), Wyd. Zakamycze 2003, s. 182.

⁵⁹ Zob. np. Wyrok TK z 12 grudnia 2005, sygn.. 32/04. Wyrok TK z 23 czerwca 2009, sygn.. K 54/07. Wyrok TK z 27 czerwca 2008, sygn.. 52/07. Wyrok TK z 30 lipca 2014 r, sygn. K 23/11.

„(...) istotne jest sprecyzowanie w przepisach para zamkniętego rodzajowo katalogu środków i metod działania, za pomocą władze publiczne mogą w sposób niejawni gromadzić informacje o jednostkach. Nie chodzi o wskazanie parametrów technicznych, ale rodzajowych nazw poszczególnych środków i informacji możliwych do pozyskania za ich pomocą (np. »podśluch rozmów telefonicznych«, »podśluch i podgląd pomieszczeń i osób«, »podśluch techniczny środków łączności przewodowej i radiowej«, »nadzór elektroniczny osób, miejsc i przedmiotów oraz środków transportu«, »nadzór elektroniczny środków łączności przewodowej lub radiowej«). Zamknięty katalog rodzajów środków technicznych służących do niejawnego pozyskiwania informacji i dowodów ogranicza arbitralność organów państwa. Ponadto umożliwia sprawowanie efektywnej kontroli nad niejawną działalnością operacyjno-rozpoznawczą w zakresie wykorzystywanych metod pozyskiwania informacji o osobach.”. „(...) w ustawie ma być uregulowana procedura zarządzania czynności operacyjno-rozpoznawczych, włączywszy w to powierzenie kompetencji do zarządzania tych czynności, a także badanie ich legalności przez zewnętrzny i niezależny od organów władzy wykonawczej podmiot, najlepiej przez sąd. Ustawa ma wskazywać podstawowe elementy proceduralne, zasady wykorzystywania zgromadzonych materiałów oraz przesłanki czy tryb ich niszczenia. Z punktu widzenia ochrony konstytucyjnych wolności i praw niezbędne jest zobowiązanie organów wnoszących o zarządzenie kontroli do wskazania określonego w prawie środka pozyskiwania informacji i dowodów w konkretnej sprawie oraz nałożenie na organy zarządzające takie czynności obo-

wiązku wyrażenia zgody na konkretny rodzaj środka, służącego pozyskiwaniu informacji. Wreszcie konieczne jest także uregulowanie procedury raportowania z przeprowadzonych w sposób niejawni czynności i środków gwarantujących przekazanie zapisów w stanie nienaruszonym, umożliwiającym ich późniejszą weryfikację. W powyższym zakresie nie jest konstytucyjnie akceptowalne unormowanie istotnych elementów procedury w wewnętrznie obowiązujących aktach normatywnych ustanawianych w ramach struktury organizacyjnej danej służby prowadzącej te czynności.”⁶⁰.

Analizując rolę Trybunału Konstytucyjnego w kwestii stosowania przez służby policyjne i służby specjalne czynności operacyjno-rozpoznawczych, warto zauważyć, że wyznaczył on standardy dla ukształtowania mechanizmów kontrolnych wobec niejawnych działań instytucji państwowych, w tym stosowania sądowej kontroli co do zasadności podejmowania tych czynności zgodnie z wymogami demokratycznego państwa prawa.

Sąd Okręgowy

Zgodnie z przepisami zawartymi w ustawach kompetencyjnych uprawnionych podmiotów – które w tym zakresie są tożsame, zarządzenie kontroli operacyjnej następuje w wyniku postanowienia sądu okręgowego, wydawanego na pisemny wniosek stosownych podmiotów po uzyskaniu pisemnej zgody uprawnionego prokuratora, w sytuacji wyczerpania możliwości wykrywczych i dowodowych. Przywoływane ustawy dotyczące służb uprawnionych do stosowania kontroli operacyjnej, przewidują również szczególnie tryb zarządzania

⁶⁰ Wyrok TK z 30 lipca 2014 r, sygn. K 23/11.

kontroli operacyjnej, w przypadkach niecierpiących zwłoki, gdzie wymieniony w ustawie Komendant/Szef może zarządzić kontrolę operacyjną, po uzyskaniu zgody właściwego prokuratora okręgowego, a następnie niezwłocznie zwraca się do sądu okręgowego o wydanie postanowienia w tej sprawie. Postanowienia wyrażające zgodę na zarządzanie kontroli operacyjnej nie są uzasadnianie. Sąd sporządza uzasadnienia tylko w wypadkach odmowy wyrażenia zgody⁶¹.

Sejm i organy przez niego powoływane

Kontrolna funkcja Sejmu wobec administracji rządowej w Polsce wynika z ogólnej konstytucyjnej zasady odpowiedzialności członków Rady Ministrów, w zakresie określonym przepisami Konstytucji i ustaw⁶². Funkcja ta realizowana jest dwójako - w sposób bezpośredni, poprzez udział Parlamentu w kształtowaniu porządku prawnego oraz systemu kontroli w państwie, co przejawia się w uprawnieniach do powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli⁶³, a także bezpośrednio, poprzez wykonywanie funkcji kontrolnych przez Sejm i jego kompetentne organy, jakimi są komisje sejmowe – a w przypadku służb specjalnych i form ich działalności, Komisja ds. Służb Specjalnych⁶⁴. Ze względu na szerszy zakres uprawnień Komisji ds. Służb Specjalnych w stosunku do omawianego w artykule, jej funkcje kontrolne zostały jedynie wzmian-

owane. Podobnie rzecz się ma z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Najwyższą Izbą Kontroli⁶⁵.

Obowiązek informacyjny wobec Sejmu i Senatu

Przepisy dotyczące kontroli operacyjnej zawarte w ustawach kompetencyjnych odznaczają się obecnie dużą spójnością, jednakże istnieją wyjątkowe rozwiązania dotyczące tych czynności odnoszące się do obowiązku informacyjnego Prokuratora Generalnego, a także Policji i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Obowiązki informacyjne Prokuratora Generalnego względem Parlamentu, po raz pierwszy zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁶⁶. Obecnie kwestię tą reguluje, art. 11 § 1 ustawy Prawo o Prokuraturze, na podstawie którego Prokurator Generalny do 30 czerwca każdego roku, przedstawia Sejmowi i Senatowi jawną roczną informację o łącznej (dotyczącej wszystkich uprawnionych służb) liczbie osób, wobec których został skierowany wniosek o zarządzanie kontroli i utrwalania rozmów lub wniosek o zarządzanie kontroli operacyjnej za rok poprzedzający, ze wskazaniem liczby osób, co do których sąd zarządził kontrolę i utrwalanie rozmów lub kontrolę operacyjną, o sprawach, w których sąd odmówił zarządzania kontroli i utrwalania rozmów lub kontroli operacyjnej, a także wniosek

⁶¹ Ustawy kompetencyjne poszczególnych służb regulują ponadto m.in. sądową kontrolę nad uzyskiwaniem danych telekomunikacyjnych, internetowych i pocztowych, danych instytucji finansowych.

⁶² Art. 95 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

⁶³ J. Jagielski, Kontrola administracji publicznej, Warszawa 2012, s. 100.

⁶⁴ Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, t.j. M.P. 2020 poz. 476.

⁶⁵ Zob. więcej np. S. Zalewski, op. cit., T. Kuć, Analiza funkcjonalności systemu kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi w Polsce, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, nr 16/2017.

⁶⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011 r., Nr 53, poz. 273.

o kontrolę operacyjną nie uzyskał zgody prokuratora – z wyszczególnieniem liczby osób w wymienionych kategoriach, co do których o kontrolę operacyjną wnioskował właściwy organ⁶⁷.

Realizacja obowiązku informacyjnego w przypadku kontroli operacyjnej stosowanej przez jednostki Policję, spoczywa na Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji, który do 30 czerwca przedstawia corocznie Sejmowi i Senatowi informację za rok poprzedni⁶⁸. Ponadto na podstawie art. 11n ust. 29 ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁶⁹ oraz art. 55 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa⁷⁰, Minister Spraw Wewnętrznych przedstawia Parlamentowi informację na temat działalności Biura Nadzoru Wewnętrznego, określonej w art. 11n ust. 1-28 ustawy o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w tym informacje i dane, o których mowa w art. 11w ust. 1 tej ustawy o Służbie Ochrony Państwa, określonej w art. 42-53 ustawy o Służbie Ochrony Państwa, w tym informacje i dane, o których mowa w art. 57 ust. 1 tej ustawy⁷¹.

Szef Krajowej Administracji Skarbowej przedstawia corocznie Sejmowi i Senatowi niejawną informację o działalności Krajowej Administracji Skarbowej m.in., w zakresie realizacji kontroli operacyjnej⁷².

Podsumowanie

Reasumując rozważania na temat nadzoru i kontroli uprawnionych organów nad stosowaniem i realizacją kontroli operacyjnej w Polsce warto ponownie zauważyć, że na jego efektywność składa się z całą pewnością ujednolicenie rozwiązań prawnych zapisanych w ustawach kompetencyjnych uprawnionych formacji mundurowych i służb specjalnych. Pozytywnie należy ocenić włączenie podmiotów zewnętrznych w stosunku do uprawnionych służb, do procesu merytorycznej i formalnej oceny wniosków o zarządzenie kontroli operacyjnej, do zarządzania stosowaniem kontroli operacyjnej oraz możliwości zapoznawania się z jej efektami, czyli do stosowania narzędzi kontroli na każdym etapie jego realizacji, poczynąwszy od wszczynania, w czasie trwania i po ich zakończeniu – wymiernym skutkiem jest chociażby fakt niewielkiego odsetka wniosków o zarządzenie kontroli operacyjnej, gdzie sądy wydają postanowienia o odmowie wyrażenia zgody na zarządzenie kontroli operacyjnej. W opinii wielu autorów świadczy to o tym, że nadzór służbowy i prokuratorskie „sito” skutecznie eliminuje sprawy zawierające błędy merytoryczne i formalne⁷³. Ważnym, aczkolwiek być może mało skutecznym instrumentem, jest przekazywanie przez zobowiązane podmioty rocznej informacji Sejmowi i Senatowi oraz Komisji ds. Służb Specjalnych.

Do słabych stron obowiązującego modelu kontroli nad czynnościami kontroli operacyjnej zaliczyć można rosnącą z roku

⁶⁷ Art. 11 § 1 ustawy Prawo o Prokuraturze, op. cit.

⁶⁸ Art. 19 ust. 22 Ustawy o Policji, op. cit.

⁶⁹ Ustawa z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Dz. U. z 2020 r. poz. 13 ze zm.

⁷⁰ ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa, Dz. U. z 2021 r. poz. 575.

⁷¹ Zob. np. Informacja Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji za rok 2020, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k10/dokumenty/druki/400/442.pdf. (dostęp 02.02.2022).

⁷² Art. 129 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej, op. cit.

⁷³ Zob. więcej A. Tomaszek, D. Piekarski, P. Opitek, Nadzór prokuratora nad realizacją kontroli operacyjnej (część II), Prokuratura i Prawo, nr 1/2022, s. 80.

na rok liczbę zarządzanych kontroli operacyjnych i innych czynności operacyjno-rozpoznawczych, co skutkować może nazbyt pobieżną analizą i oceną wniosków przez prokuratorów lub sądy, które nie mają stworzonych wyspecjalizowanych struktur do zajmowania się tym aspektem pracy służb. Problemem może być zróżnicowane podporządkowanie administracyjne uprawnionych formacji i służb specjalnych, co z kolei skutkować może różnym stopniem nadzoru służbowego nad kontrolą operacyjną i większą potrzebą koordynacji podejmowanych czynności. I wreszcie, zagrożeniem może być poszerzający się katalog zaawansowanych środków technicznych wykorzystywanych do prowadzenia kontroli operacyjnej, wynikający z informatyzacji i rozwoju kanałów komunikacji, korespondencji i wymiany informacji między ludźmi, co sprawia,

że mimo pewnej stałości obowiązujących w tym zakresie norm prawa, zwiększa się rzeczywisty zakres jej stosowania⁷⁴.

Na zakończenie warto przywołać cytowanych już E. Gruzę i M. A. Kędzierskiego, którzy podają, że: „kontrola operacyjna, jako (...) czynność operacyjno-rozpoznawcza, została tak uregulowana ustawowo, aby zapewnić trzystopniowy, merytoryczno-formalny nadzór nad prawidłowością jej zarządzenia. Nadzór ten powinien być realizowany w praktyce procesowej ze szczególną starannością”⁷⁵. Konstatacja ta, uzupełniająca zaprezentowane rozważania zdaje się być wystarczającym dowodem na pozytywne zweryfikowanie hipotezy, że na gruncie obowiązujących przepisów prawa, stworzony został skuteczny system kontroli i nadzoru nad kontrolą operacyjną stosowaną przez uprawnione służby publiczne.

⁷⁴ S. Zalewski, op. cit., s. 150.

⁷⁵ E. Gruza, M. A. Kędzierski, op. cit., s. 42.

CZĘŚĆ IV

CZYNNOŚCI WYKRYWCZE REALIZOWANE W RAMACH WERYFIKACJI ZBUDOWANYCH WERSJI WYKRYWCZYCH

podinsp. Waldemar Szilke

Zakład Kryminalny Szkoły Policji w Pile

Zbudowane na potrzeby procesu wykrywcze wersje wykrywcze (kryminalistyczne) określają kierunki dalszych działań w postępowaniu przygotowawczym i działania prowadzącego to postępowanie (powinny one z nich wynikać przy prawidłowo, zgodnie z zasadami ich tworzenia, sformułowanych wersjach).

Niezależnie od określonego stopnia szczegółowości wersji wykrywczej (czy to wersja zdarzeniowa, zagadnieniowa czy osobowa) wymagają one następnie ich weryfikacji poprzez dalsze działania - realizację konkretnych już czynności, które wymagają również ich zaplanowania.

Nawet najtrafniej zbudowana wersja kryminalistyczna wymaga sprawdzenia, bez którego jej przydatność dla celów toczącego się postępowania karnego wydaje się nie w pełni wykorzystana¹. Sprawdzenie to będzie najczęściej polegało na określeniu, zaplanowaniu i przeprowadzeniu wybranych czynności, których wynik będzie podstawą do

dalszych analiz i planowania oraz działań w prowadzonym postępowaniu.

Dobór i układ planowanych czynności służących weryfikacji poszczególnych wersji powinien uwzględniać odrębność potrzeb w odniesieniu do weryfikacji poszczególnych wersji. W związku z tym należy uznać za wskazane grupowanie, w miarę możliwości, czynności właściwych w weryfikacji określonych wersji.²

Przyjmuje to postać czynności weryfikujących mających znaczenie (wykorzystanie) dla kilku (a nawet wszystkich) zaplanowanych wersji. Można więc mówić tu o zestawie ogólnych czynnościach weryfikujących. Taki zestaw ogólnych czynności weryfikujących, nieodzwrotnie musi być uzupełniony przez kolejne zestawy szczegółowych czynności weryfikujących właściwych już tylko dla poszczególnych wersji wykrywczych. Odnoszących się już do szczegółów istotnych tylko dla tych konkretnych wersji wykrywczych.

¹ P. Girdwojń: Wersje kryminalistyczne. O wykrywaniu przestępstw. W-wa 2001, s. 180

² P. Herbowski, W. Malowany: Planowanie czynności wykrywczych, Piła 2008, str. 31.

W przypadku planów postępowań przygotowawczych czynności te będą miały głównie charakter czynności procesowych oferowanych przez procedurę karną, takich jak: przesłuchanie w charakterze świadka czy podejrzanego, oględziny, przeszukanie, zatrzymanie, a także okazanie czy konfrontacja oraz procedury związane z powołaniem biegłego w celu uzyskania jego opinii. Zestaw tych czynności będą uzupełniać czynności o nieprocesowym charakterze jak czynności rejestracyjno-sprawdzające i analityczne realizowane w oparciu o przepisy zarządzenia regulującego funkcjonowanie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji.³

W przypadku planów form pracy operacyjnej czynności te będą miały charakter czynności pozaprocesowy, głównie odnoszących się do stosowanych metod i środków pracy operacyjnej, o których szczegółowo mówią przepisy zarządzenia regulującego wykonywanie przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych.⁴ Podobnie jak w przypadku planów postępowań przygotowawczych będą uzupełniać je czynności o nieprocesowym charakterze jak czynności rejestracyjno-sprawdzające i analityczne realizowane w oparciu o przepisy zarządzenia regulującego funkcjonowanie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, poszerzone jednak w tym przypadku o inne zbiory policyjnych danych właściwych już tylko dla czynności operacyjno-rozpoznawczych jak System Informacji Operacyjnych czy Policyjny System Informacyjny.

W obu przypadkach uzupełnieniem tych czynności, będą inne czynności o charakterze pozaprocesowy – administracyjno-

porządkowym, nazywane potocznie czynnościami prewencyjnymi, w postaci legitymowania osób, kontroli pojazdów itp.

Oprócz doboru w miarę konkretnego zestawu czynności weryfikujących, w planie należy także zapewnić im optymalną kolejność i terminy wykonania.⁵ Przy planowaniu kolejności wykonywanych czynności wykrywczych można kierować się ich następującymi aspektami:

- w pierwszej kolejności należy planować czynności, które mogą doprowadzić do zebrania informacji, dowodów mogących ulec zmianie, bądź narażonych na ich utratę lub zniszczenie (zarówno celowe jak i przypadkowe),
- wcześniej należy planować czynności, których wyniki mogą mieć znaczenie dla wielu wersji (aby ich nie powtarzać później przy każdej z kolejnych wersji),
- wcześniej należy planować czynności, które mogą dać bardziej przekonujące (wiarygodne) wyniki niż inne czynności,
- wcześniej należy planować czynności, które zmierzają do ustalenia (weryfikacji) faktów (okoliczności) wcześniejszych.

Przy planowaniu czynności weryfikujących zaplanowane wersje wykrywcze należy również kierować się w kolejności ich planowania następującymi celami, którymi mogą być:

- zapobieżenie innym przestępstwom tych sprawców,
- zapobieżenie zniszczeniu śladów,
- zapobieżenie ukryciu się sprawcy/-ów,
- zapobieżenie ukryciu mienia pochodzącego z tych przestępstw przez ich sprawcę/-ów.

³ Zarządzenie nr 70 KGP z dnia 2.12.2019 r. w sprawie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (Dz.Urz.KGP.2019.114 ze zm.)

⁴ Zarządzenie nr pf-1 KGP z dnia 3.01.2019 r. w sprawie metod i form wykonywania przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych (nie publ.).

⁵ P. Herbowski, W. Malowany: Planowanie czynności wykrywczych, Piła 2008, str. 31.

Oprócz opracowania kompleksowego planu całości czynności wykrywczych w ramach prowadzonego postępowania, w przypadku bardziej skomplikowanych, jednostkowych przedsięwzięć wykrywczych, można w postępowaniu opracować plan jednej lub więcej czynności (szczegółowych), które mają być dokonane przez Policję, zwłaszcza gdy będą realizowane wspólnie z funkcjonariuszami innych komórek lub jednostek Policji albo funkcjonariuszami innego organu postępowania. Odrębne plany realizacji tych czynności nazywane są też „planami poszczególnych czynności”.⁶ Takimi czynnościami najczęściej mogą być planowane w wielu miejscach jednocześnie przeszukania lub zatrzymania, szczególnie niebezpiecznych przestępców. Mówi o tym § 4 ust. 1 zarządzenia, z kolei w § 6 ust. 1 pkt 3 zarządzenia stanowi, że plan postępowania oprócz analizy materiałów i wersji zdarzenia, powinien obejmować wykaz planowanych czynności, z podaniem sposobów i terminów realizacji oraz ich wykonawców, a w razie potrzeby także ze wskazaniem niezbędnych środków rzeczowych.⁷

Formułując treściowo zakres planowanych czynności do wykonania, stosujemy formę bezosobową, w trybie rozkazującym np.:

- „Dokonać sprawdzenia osoby (SK) – Adama Kowalskiego w policyjnych zbiorach danych w postaci KSIP i SIO...”,
- „Dokonać przeszukania pomieszczeń mieszkalnych i pomieszczeń przynależnych należących do Adama Kowalskiego, w celu ...”,
- „Przesłuchać w charakterze świadka Jana Nowaka, na okoliczności...”

W przypadku planowanych czynności operacyjno-rozpoznawczych ich treść może mieć postać:

- „Zarejestrować Adama Kowalskiego jako figuranta sprawy...”,
- „Objąć obserwacją doraźną figuranta Adama Kowalskiego, w dniu ...w godz., w celu ustalenia ...”
- „Zlecić prowadzonym przez f-szy WK KPP w ... OZI zadanie dot. ustalenia ...”

Termin wykonania planowanych czynności może zostać określony precyzyjnie lub bardziej ogólnie w zależności od możliwości jego określenia w ogóle lub potrzeby ich wielokrotnego wykonywania np.:

- „termin – w dniu 15.10.2021 r. w godz. 10.00-21.00”,
- „termin – do dnia 10.12.2021 r.”,
- „termin – na bieżąco”.

Szczegółowy sposób wykonania planowanych czynności często jest już wskazywany przy formułowaniu treściowo planowanych czynności i jest przedstawiany łącznie, może jednak być wskazany osobno w ramach tej samej czynności np.:

- „Dokonać sprawdzenia osoby – Jana Nowaka w policyjnych zbiorach danych - KSIP, SIO, PSI...”,
- „Dokonać przeszukania posesji Jana Nowaka, z udziałem f-szy Państwowej Straży Pożarnej z Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w ..., z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu służącego do pompowania wody, w celu sprawdzenia studni i zbiornika ppoż. znajdujących się na terenie tej posesji...”,
- „Zlecić w trybie pilnym, prowadzonym OZI, zadanie w zakresie ustalenia ...”,

⁶ Zarządzenie nr 4 KGP z dnia 9.02.2017 r. w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowy-

wania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym. (Dz.Urz.KGP.2017.9 ze zm.)

⁷ Ibidem.

Wskazując wykonawcę planowanych do wykonania czynności stosuje się następujące rozwiązania, np.:

- wskazanie indywidualnie osoby wykonawcy – „wykona – sierż. Adam Kowalski”,
- wskazanie grupy osób wykonawców – „wykona – Zespół nr 1”,
- wskazanie komórki lub jednostki organizacyjnej Policji – „wykona – WK KPP w ...”.

Zaplanowane i następnie wykonane (przeprowadzone) w ramach prowadzonego postępowania lub formy pracy operacyjnej czynności wykrywcze, w przypadku pozytywnej ich realizacji dostarczają najczęściej nowych informacji lub dowodów, które we-

ryfikują ale i też uzupełniają posiadaną dotychczas w prowadzonym postępowaniu lub sprawie wiedzę.

Pozwalają też na ich podstawie formułować kolejne bardziej już szczegółowe wersje wykrywcze oraz planować w ramach nich do wykonania kolejne czynności wykrywcze. Zakres tych czynności najczęściej jest realizowany w ramach sporządzanych aneksów do już wcześniej sporządzonych planów czynności wykrywczych lub ich aneksów. Co zostało również określone w zarządzeniu w § 6 ust. 2, iż plany aktualizuje się stosownie do ujawnionych nowych okoliczności.⁸

Powyższe zagadnienie będzie przedmiotem kolejnej części cyklu artykułu.

⁸ Ibidem.

Z ŻYCIA SZKOŁY

LIPIEC - GRUDZIEŃ 2022

ŚWIĘTO POLICJI W PILSKIEJ SZKOLE

Święto Policji to zawsze wyjątkowy dzień dla wszystkich funkcjonariuszy i pracowników Policji. Tegoroczne obchody, przypadające w 103. rocznicę powołania Policji Państwowej zostały objęte honorowym patronatem gen. insp. Jarosława Szymczyka, Komendanta Głównego Policji. W samo południe, na placu apelowym Szkoły odbył się z tej okazji uroczysty apel.

Dzień przed uroczystością, w Kościele pw. NMP Wspomożenia Wiernych odbyła się Msza Święta z okazji obchodów Święta Policji. Msza Święta koncelebrowana była przez ks. biskupa Krzysztofa Zadarko, ks. kapelana Krzysztofa Kowala oraz ks. proboszcza Stanisława Oracza.

W uroczystości uczestniczyło kierownictwo Szkoły Policji w Pile oraz Komendy Powiatowej Policji w Pile oraz funkcjonariusze i pracownicy cywilni wraz z rodzinami, a także Kompania Honorowa Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu oraz Orkiestra Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu, które nadały spotkaniu imponujący charakter. Uroczyste obchody Święta Policji rozpoczęły się w samo południe na

placu apelowym Szkoły Policji w Pile. Podczas uroczystego apelu funkcjonariusze oraz pracownicy pilskiej Szkoły otrzymali, z rąk Wojewody Wielkopolskiego Pana Michała Zielińskiego, Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Romana Kustera oraz Pani Komendant Szkoły insp. Beaty Różniak-Krzeszewskiej, medale, odznaczenia, wyróżnienia, awanse na wyższe stopnie służbowe oraz stanowiska służbowe.

Po odśpiewaniu hymnu Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z tragicznie poniesioną na służbie śmiercią naszego kolegi sierż. szt. Jakuba Opieczyńskiego z Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi, uczciliśmy minutą ciszy jego pamięć. Święto Policji jest świę-

tem wszystkich osób związanych z tą formacją. Wśród nagrodzonych, wyróżnionych i awansowanych z okazji obchodów, znaleźli się nie tylko funkcjonariusze Szkoły Policji, ale również pracownicy Policji oraz słuchacze szkolenia zawodowego podstawowego i kursu specjalistycznego.

W gronie osób odznaczonych Medalem za Długoletnią Służbę znalazła się Pani Komendant naszej Szkoły insp. Beata Różniak-

Krzeszewska, która odebrała wyróżnienie z rąk Pana Wojewody oraz Zastępcy Komendanta Głównego Policji.

Uroczystość zakończyła się wspianym pokazem musztry paradowej Orkiestry Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu

pod batutą podinsp. Adama Witiwa. Orkiestrę poprowadzi Tamburmajor st. sierż. Paweł Nieroda.

SZKOLENIE DLA KURATORÓW I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ DS. DOROSŁYCH

Wraz z końcem półrocza 2022 r. w Szkole Policji w Pile, odbyło się szkolenie dla kuratorów I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Dorosłych w Pile, w zakresie przeciwdziałania zachowaniom korupcyjnym.

Szkolenie przeprowadził st. asp. Robert Matuszewski – instruktor Zakładu Prawa i Kryminalistyki Szkoły Policji w Pile.

W trakcie szkolenia zostały przedstawione i omówione aspekty prawne zachowań korupcyjnych, wskazano przestępstwa ściśle powiązane z tym zjawiskiem oraz określono zagrożenia wynikające ze zjawiska korupcji. Ponadto zaprezentowano i szczegółowo omówiono algorytm postępowania w sytuacji zaistnienia zjawiska korupcyjnego, a także zwrócono szczególną uwagę na zachowania, które mogą być odebrane przez

petentów jako zachowania dające podstawę do uznania ich za prowokację, nakłanianie lub namawianie do wręczenia korzyści. Celem szkolenia było zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników sądu rejonowego w Pile w zakresie szeroko pojętej problematyki korupcji podczas wykonywania przez kuratorów obowiązków służbowych.

ZAKOŃCZENIE SZKOLENIA ZAWODOWEGO PODSTAWOWEGO

W auli Szkoły odbyło się uroczyste zakończenie szkolenia zawodowego podstawowego. 105 nowych policjantów w najbliższym czasie postawi pierwsze kroki, najprawdopodobniej na najważniejszej w swoim życiu zawodowym drodze.

W zakończeniu kursu uczestniczyła Komentant Szkoły insp. Beata Różniak-Krzeszewska oraz kierownicy komórek dydaktycznych Szkoły.

Policjanci z garnizonów kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, zachodniopomorskiego oraz dolnośląskiego, podczas 1123 godzin lekcyjnych przygotowywani byli (teoretycznie i praktycznie) do skutecznego wykonywania podstawowych czynności służbowych, m.in. w zakresie ustalania okoliczności zdarzeń i zabezpieczania ich miejsca, zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby, ujawniania sprawców wykroczeń i przestępstw, taktyki i technik interwencyjnych, a także wyszkolenia strzeleckiego.

Program szkolenia zawodowego podstawowego przewiduje zakończenie kursu w formie egzaminu, który jest sprawdzeniem wiedzy i umiejętności nabytych podczas trwania szkolenia. Jego ukończenie pozwala na wykonywanie zadań służbowych na poziomie podstawowym w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo – interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji. Wszyscy doskonale sobie z nim poradzili!

WSPARCIE NA RZECZ FUNDACJI POMOCY WDOWOM I SIEROTOM PO POLEGŁYCH POLICJANTACH

Fundację Pomocy Wdowom i Sierotom po Poległych Policjantach powołał Komendant Główny Policji w 1997 roku. Nie mogliśmy przejść obojętnie obok potrzeb rodzin naszych niebieskich kolegów.

Celem Fundacji jest pomoc materialna wdowom i dzieciom osieroconym przez policjantów, którzy zginęli w czasie pełnienia służby. Każda śmierć to tragedia osobista i materialna rodzin, które pozbawione zostały opieki, a często jedynych żywicieli. Sytuacja finansowa niektórych rodzin jest bardzo zła.

Najczęściej giną młodzi wiekiem i stażem pracy policjanci. Renta przysługująca rodzinie nie jest zbyt niska, aby zapewnić utrzymanie dla osieroconej rodziny.

W związku ze swoim Jubileuszem 25-lecia, Fundacja zorganizowała Wirtualny Bieg Charytatywny, z którego wpływy będą w całości przeznaczone na rzecz ich podopiecznych. Bieg trwał przez 25 dni – od 25 lipca do 18 sierpnia br. Mówią, że ostatni będą pierwszymi. Nie bez kozery przedstawiciele pilskiej Szkoły Policji za realizację obrali

ostatni dzień akcji. W tym dniu liczył się tylko CEL! Pomoc rodzinom policjantów,

którzy odeszli wypełniając do samego końca rotę naszego ślubowania.

Ponadto, w dniach od 29 sierpnia do 1 września 2022 roku na terenie Miejskiego Obiektu Sportowego w Sulejówku odbędzie się II Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej – EUROPA CUP 2022 im. st. sierż. Marcina Szpyruka o Puchar Komendanta Głównego Policji. St. sierż. Marcin Szpyruk zginął tragicznie 20 sierpnia 2020 roku, kiedy przeby-

wając na urlopie wraz z żoną i 15 miesięcznym dzieckiem zginął, ratując życie tonącej dziewczynki. Niewątpliwie jest to pełne szlachetności przedsięwzięcie, którego celem jest chęć niesienia pomocy z jednoczesną integracją środowiska policyjnego. Turniej stanowi nieoceniony wyraz pamięci o bohater-skim czynie tragicznie zmarłego policjanta.

W związku z brakiem możliwości włączenia się przedstawicieli naszej Szkoły do udziału w zawodach, Pani Komendant Szkoły insp. Beata Różniak-Krzeszewska z wielką przyjemnością przekazała zestaw gadżetów z

logo naszej Szkoły, które przeznaczone zostaną na cele charytatywne Fundacji.

Dziękujemy wszystkim za wsparcie, dzięki któremu na dziecięcych buziach, może i choć na chwilę pojawi się cudowny uśmiech.

ZAKOŃCZENIE KURSU CEPOL 57/2022 VICTIM PROTECTION

W Szkole Policji w Pile zakończył się międzynarodowy kurs CEPOL 57/2022 Victim Protection. Przez ostatnie trzy dni uczestnicy

zajmowali się różnymi aspektami ochrony pokrzywdzonych i świadków.

To już siódma edycja międzynarodowych kursów CEPOL organizowanych w naszej Szkole. Tym razem uczestnikami szkolenia byli przedstawiciele 16 europejskich państw, którzy przez trzy ostatnie dni szkolili się w dziedzinie ochrony osób pokrzywdzonych i świadków, jak również udzielania tym osobom wsparcia i pomocy zarówno w aspekcie obowiązujących przepisów prawnych obowiązujących na obszarze Unii Europejskiej, oraz w zakresie praktycznych umiejętności w przedmiocie rozpoznania i udzielania pomocy. Przygotowane przez ekspertów warsztaty, w trakcie których uczestnicy w praktyczny sposób rozwiązywali zadania stanowiły integralną część szkolenia i w wy-

mierny sposób przyczyniły się do poszerzenia wiedzy oraz wymiany doświadczeń w temacie ochrony świadka i pokrzywdzonego. Warto podkreślić, że uczestnikami szkolenia byli przedstawiciele organów ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, państw stowarzyszonych i kandydujących. Natomiast zajęcia teoretyczne oraz warsztaty prowadzili zaproszeni eksperci z Belgii, Szwecji, Wielkiej Brytanii oraz Polski. Prowadzącymi zajęcia byli przedstawiciele takich instytucji, jak: FRA – Fundamental Rights Agency, Victim Support Europe, The Lucy Faithfull Foundation, Komendy Głównej Policji, a także Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

ZASADY KOMUNIKOWANIA SIĘ Z OSOBAMI NIEDOWIDZĄCYMI I SŁABOWIDZĄCYMI W TRAKCIE REALIZACJI CZYNNOŚCI SŁUŻBOWYCH

Na początku października w naszej Szkole odbyło się szkolenie z zakresu zasad komunikowania się z osobami niedowidzącymi

i słabowidzącymi w trakcie realizacji czynności służbowych. Szkolenie miało formę interaktywnych warsztatów.

W warsztatach wzięli udział słuchacze szkolenia zawodowego podstawowego oraz kadra dydaktyczna Szkoły. Zajęcia prowadziła Anna Dąbrowska z Biura Komunikacji Społecznej KGP, która od lat aktywnie angażuje się w pomoc osobom niewidomym i tracącym wzrok.

Tematyka przygotowanego przez nią szkolenia uwzględniała różne aspekty komunikacji z osobami z niepełnosprawnością wzroku. Prowadząca użyła specjalnych gogli, swojego autorstwa, symulujących utratę lub chorobę wzroku.

Każdy z uczestników szkolenia mógł też wcielić się w osobę z niepełnosprawnością lub w jej przewodnika. Dzięki temu każdy mógł przekonać się o skali trudności, z jaką spotykają się osoby niedowidzące i słabowidzące podczas wykonywania podstawowych codziennych czynności.

W drugiej części szkolenia prowadząca wyjaśniła, na co szczególnie policjanci powinni

zwrócić uwagę podczas kontaktu z osobami z niepełnosprawnością wzroku, np. podczas przesłuchania w charakterze świadka. Rozważając tematykę ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, omówiono również sposoby poprawy dostępności informacji i pomieszczeń dla osób niewidomych i słabowidzących.

DZIEŃ SPORTU

W dniu 17 października na terenie obiektów sportowych Szkoły Policji w Pile zorganizowano „Dzień sportu”. Przedsięwzięcie było kontynuacją corocznych zmagania

i rywalizacji pomiędzy słuchaczami odbywającymi szkolenia w naszej jednostce i odbyło się w ramach obchodów Święta Edukacji Narodowej.

Celem imprezy było przede wszystkim propagowanie zdrowego trybu życia, aktywnego wypoczynku, rozwijanie aktywności sportowej, podnoszenie sprawności fizycznej policjantów, a także kształtowanie zdrowej rywalizacji zespołowej w myśl zasad fair play oraz etyki zawodowej funkcjonariuszy. Sześciuosobowe drużyny reprezentowane przez funkcjonariuszy z poszczegól-

nych kompanii oraz kadre Szkoły rywalizowały w czterech konkurencjach. W jak najkrótszym czasie uczestnicy musieli pokonać tor przeszkód – bieg z manekinami, sztafetę z kozłowaniem w rękawicach bokserskich oraz sztafetę wahadłową w oporządzeniu OP. Na koniec zaproponowano konkurencję, która i w tym roku przyniosła najwięcej emocji – przeciąganie liny.

KURS SPECJALISTYCZNY DLA POLICJANTÓW KIERUJĄCYCH ZESPOŁAMI OGŁĘDZINOWYMI

Przez kilka dni funkcjonariusze reprezentujący jednostki terenowe Policji w składzie trzyosobowych zespołów uczestniczyli w kursie specjalistycznym dla policjantów

kierujących zespołami oględzinowymi. Tym razem skierowano do nas przedstawicieli z Komendy Wojewódzkiej Policji w Radomiu oraz w Gdańsku.

Kurs skierowany był do policjantów wykonujących zadania dochodzeniowo – śledcze oraz techniczno-kryminalistyczne. Po jego ukończeniu funkcjonariusze posiadają kwalifikacje oraz umiejętności praktyczne i teo-

retyczne do prawidłowego kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia, kierowania zespołem oględzinowym oraz występowania przed sądem. Tematyka kursu zawierała w większości zajęcia symulacyjne oraz ćwiczenia.

Podczas zajęć praktycznych, policjanci przeprowadzali oględziny miejsca zdarzenia zarówno na terenie Szkoły w salach symulacyjnych, jak i o złożonym charakterze, które odbyły się na strzelnicy garnizonowej. W trakcie kursu między innymi przypomniano przepisy regulujące przeprowadzenie oględzin, przedstawiono nowe możliwości badawcze w kryminalistyce, wskazano

osoby odpowiedzialne za przekazywanie informacji środkom masowego przekazu, a także przeprowadzono symulację rozprawy sądowej na podstawie zgromadzonego, w trakcie wcześniejszych zajęć praktycznych, materiału. Słuchacze kursu wysoko ocenili wiedzę i umiejętności prowadzących zajęcia oraz byli bardzo zadowoleni z pobytu na terenie naszej Szkoły.

PRZEDSZKOLAKI I UCZNIOWIE W SZKOLE POLICJI W PILE

Za nami kolejne spotkania, podczas których w murach naszej Szkoły gościliśmy przedszkolaków z Niepublicznego Przedszkola CARITAS nr 1 w Pile oraz uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Pile.

W celu przybliżenia pracy policjantów i pogłębienia wiedzy z zakresu bezpieczeństwa

ruchu drogowego, nasi policjanci przeprowadzili spotkania z przedszkolakami oraz uczniami klas podstawowych. Dzieci zostały przywitane przez podkom. Magdalenę Pałys, która oprowadziła dzieci po niemal 100-letnim budynku, w którym mieści się od 1954 roku Szkoła Policji.

Podczas spotkania uczniowie poznali również specjalistę z zakresu techniki kryminalistycznej, asp. szt. Kamila Doliwkę, który wyjaśnił, do czego wykorzystywane są pomieszczenia specjalistyczne oraz wykonał im na pamiątkę odbitki linii papilarnych. Pierwszoklasiści mieli również możliwość obejrzenia zajęć z taktyki i technik interwen-

cyjnych, podczas których wykonywano ćwiczenia z pałką służbową typu tonfa.

Spotkanie z przedszkolakami było doskonałą okazją do podniesienia ich wiedzy i przygotowania dzieci na odpowiednią reakcję w sytuacji ewentualnego zagrożenia. Najmłodsi dowiedzieli się od podinsp. Adrian Niemczuk-Gorgoń, jakie informacje

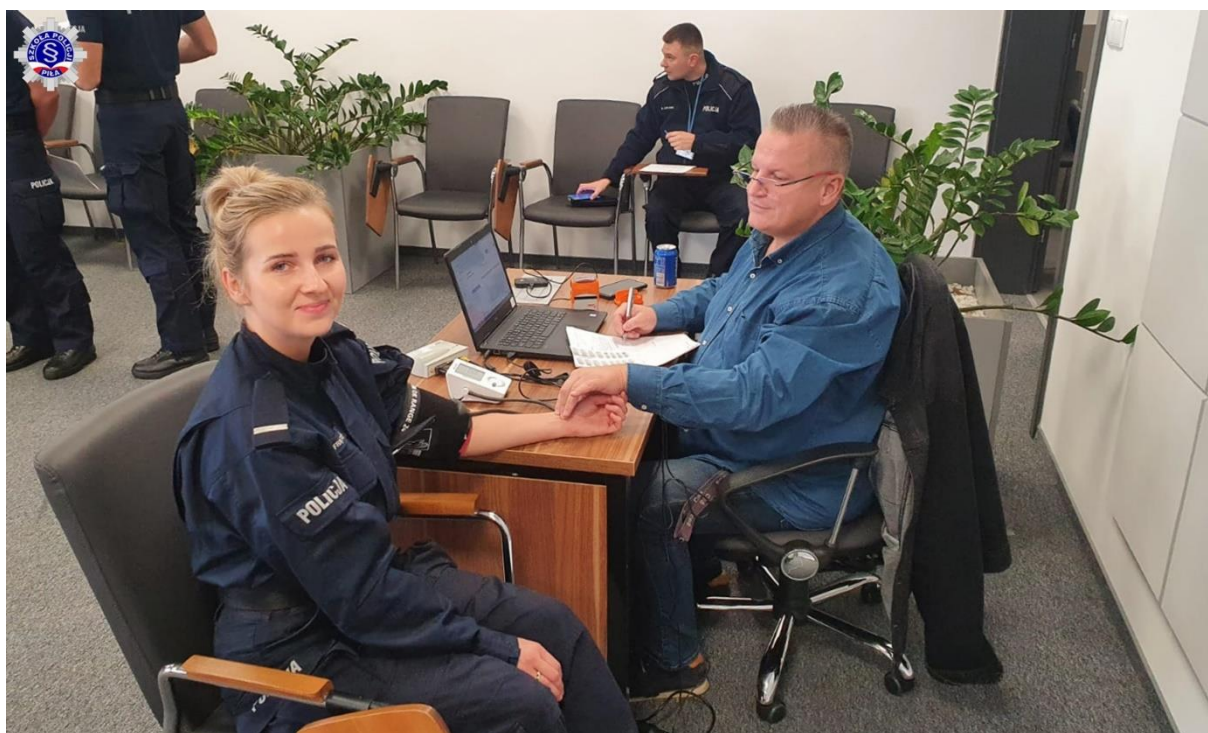
muszą przekazać wybierając numer alarmowy, jak bezpiecznie przechodzić na drugą stronę ulicy, jakich zasad należy przestrzegać przy kontaktach z obcymi oraz jaką funkcję pełnią elementy odbłaskowe.

Spotkanie uświadomiło naszym gościom, jak ważną rolę w bezpieczeństwie obywateli pełnią policjanci. Nie obyło się bez pamiątkowych zdjęć przy logo Szkoły, a w nagrodę za aktywny udział w spotkaniach, każdy uczeń oraz przedszkolak otrzymał pamiątkowe gadżety z logo naszej Szkoły.

HDK NASZA KREW – NASZA OJCZYZNA

Do 24 grudnia potrwa krwiodawcza akcja służb mundurowych organizowana dla uczczenia Narodowego Święta Niepodległo-

ści Rzeczypospolitej Polskiej. Przedsięwzięcie adresowane jest m.in. do pracowników i funkcjonariuszy Policji, dlatego nie mogło w nim zabraknąć naszej Szkoły!

To już XI edycja akcji NASZA KREW – NASZA OJCZYZNA organizowana przez Komendanta Głównego Straży Granicznej. W tym roku przedsięwzięcie zostało objęte patronatem honorowym Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Zdrowia oraz Sekretarza Stanu – Szefa Krajowej Administracji Skarbowej. Z tej okazji koordynator krwiodawstwa w Szkole, podkom. Grzegorz Staszczuk, przy wsparciu Samorządu Słuchaczy, zaplanował 3 akcje honorowego odda-

wania krwi. Podczas pierwszej grupa 81 wolontariuszy – słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego, kursów specjalistycznych oraz kadra dydaktyczna Szkoły oddała ponad 30 litrów krwi. Akcja przeprowadzona została wspólnie z Wojskowym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Bydgoszczy. W jej trakcie zebrano dodatkowo słodycze, które w najbliższej zaplanowanej akcji charytatywnej trafią do najmłodszych pacjentów Szpitala Specjalistycznego w Pile im. Stanisława Staszica.

ISKIERKA MAGII ŚWIĄT DLA POTRZEBUJĄCYCH

Szkoła Policji w Pile od początku powołania czynnie włącza się w akcje charytatywne. Nie są nam obce zbiórki koleżeńskie, rzeczowa pomoc czy organizacja koncertów

charytatywnych. Okres Świąt Bożego Narodzenia to najlepszy czas do okazania pomocy tym, którzy tego najbardziej potrzebują.

Jednym z najbardziej rozpoznawalnych, ogólnopolskich projektów społecznych jest Szlachetna Paczka. Jej głównym celem jest materialna i mentalna pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Idąc tradycją lat poprzednich, i w tym roku nasza Szkoła dołączyła do grona darczyńców.

W wyniku przeprowadzonej akcji, w którą chętnie włączyli się nie tylko pracownicy i funkcjonariusze Szkoły, ale także słuchacze szkolenia zawodowego podstawowego, przygotowaliśmy prawie pięćdziesiąt świątecznych paczek! Udało się nam nie tylko spełnić kluczowe potrzeby rodziny, ale również zadbać o to, by rodzina otrzymała w tym pięknym, szczególnym czasie specjalne upominki, wypełniające magiczny czas tak rodzinnych świąt.

To nie była jedyna akcja charytatywna, w którą w ostatnim czasie włączyła się Szkoła. Dla nas to czas, w którym niesienie pomocy osobom potrzebującym nabiera jeszcze większego znaczenia. Dlatego w naszej Szkole odbyły się koleżeńskie zbiórki zorganizowane na rzecz Patryka – syna policjanta z piotrkowskiej jednostki, który zмага się z nowotworem złośliwym oraz na rzecz Fundacji Pomocy Wdowom i Sierotom po Poległych Policjantach. Dodatkowo, Komendant Szkoły insp. Beata Różniak-Krzeszewska przekazała gadzety promocyjne naszej Szkoły, które trafiły na licytację i jak zawsze cieszyły się ogromnym zainteresowaniem.

Zasady publikacji artykułów w „Kwartalniku Prawno-Kryminalistycznym”

1. Redakcja przyjmuje teksty dotychczas niepublikowane, dotyczące szeroko rozumianej problematyki policyjnej, z różnych dziedzin wiedzy wykorzystywanej w pracy Policji, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień z zakresu prawa karnego i prawa karnego procesowego, czynności wykrywczych i kryminalistyki.
2. Artykuły prosimy zapisywać w formacie .doc, .docx (MS Word).
3. Czcionka - Times New Roman: tekst główny - 12 punktów, przypisy - 10 punktów, podpisy (ponumerowane kolejno) pod ilustracjami i innymi elementami graficznymi - 10 punktów, kolor - czarny;
4. Wcięcie akapitowe: 1 cm.
5. Interlinia: 1.
6. Rozmiar strony: A4.
7. Marginesy: 2,5 cm z każdej strony.
8. Tekst wyjustowany, włączone automatyczne dzielenie wyrazów.
9. Nie stosować „twardej” spacji, pozostawić spójniki na końcu wiersza, ponieważ tekst będzie formatowany w kolumnach.
10. Artykuł powinien być zbudowany z następujących elementów:
 - stopień / tytuł naukowy, imię i nazwisko autora/autorów,
 - nazwa komórki/ reprezentowanej instytucji,
 - tytuł (wersaliki, czcionka pogrubiona)

przykład:

kom. Jan Kowalski

Wykładowca Zakładu Kryminalnego Szkoły Policji w Pile

UDZIAŁ PROKURATORA W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM

- streszczenie w języku polskim,
 - tekst główny wraz z przypisami dolnymi (ilustracjami, tabelami, wykresami),
 - bibliografia.
11. Objętość od 20 tys. do 40 tys. znaków (tekst właściwy, przypisy, bibliografia – ze spacjami). W przypadku większej objętości artykułu, decyzją redakcji artykuł może być publikowany w częściach.
 12. Cytaty zapisujemy w cudzysłowie (bez kursywy!).
 13. Bibliografia sporządzona alfabetycznie w kolejności: nazwisko, inicjał imienia (imion) autora, tytuł (opcjonalnie w przypadku wydania zbiorowego pod redakcją: [w:] inicjał imienia i nazwisko autora, tytuł lub: tytuł, inicjał imienia i nazwisko redaktora, tłumacza itp.), miejsce i rok wydania/nazwa czasopisma i rok, numer.
 14. Każdy element graficzny (rysunek, zdjęcie, wykres, tabela) powinien charakteryzować się dobrą jakością oraz należy go podpisać wraz z podaniem źródła pochodzenia. Jeżeli jest to projekt własny, wówczas należy zapisać: opracowanie własne, przykłady:

Ryc. 1. Charakterystyczna sylwetka dla pojazdu typu coupe.

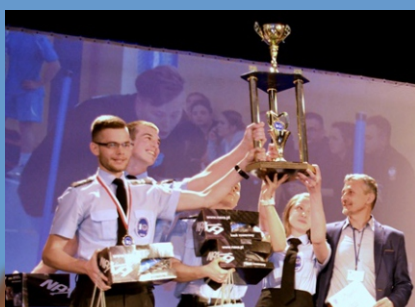
Źródło: http://www.trojmiejskamotoryzacja.pl/budowa-pojazdu-nadwozie-typy_nadwozia.php [dostęp: 18.02.2021 r.]

Tabela 1. Realizacja szkolenia zawodowego podstawowego w 2020 r.

Lp.	Symbol edycji szkolenia	Liczba grup szkoleniowych	Uwagi

Źródło: Opracowanie własne.

15. Elementy graficzne proszę wstawiać pomiędzy akapitami. Tekst nie powinien „oblewać” grafiki.
16. Proszę stosować następujący zapis nawiasów:
 - (...) – w tekście głównym,
 - [...] – w przypadku odniesienia się do daty dostępu do źródła internetowego.
17. Przypisy: polskie (dz. cyt., tamże, zob., por.), czcionka 10, interlinia 1, tekst wyjustowany.
Wzory przypisów:
 - a) książki:
J. Kowalski, Tytuł książki, t. 1, Toruń 2015, s. 123.
J. Kowalski, Tytuł książki, oprac. J. Nowak, Toruń 2015, s. 123.
 - b) artykuły w tomach zbiorowych:
J. Kowalski, Tytuł artykułu w tomie zbiorowym, [w:] Tytuł tomu zbiorowego, red. J. Nowak, Toruń 2015.
 - c) artykuły w czasopismach:
J. Kowalski, Tytuł artykułu w czasopiśmie, „Czasopismo” 2015, nr 2, s. 123.
 - d) strony internetowe:
J. Kowalski, Tytuł artykułu internetowego, „ProLog” 2015, prologczasopismo.com [dostęp: 01.01.2015 r.].

*Wydawnictwo
Szkoły Policji w Pile*

DOCUMENT
CREATED
WITH

PDF
COMBINER

PDF Combiner is a free application that you can use to combine multiple PDF documents into one.

Three simple steps are needed to merge several PDF documents. First, we must add files to the program. This can be done using the Add files button or by dragging files to the list via the Drag and Drop mechanism. Then you need to adjust the order of files if list order is not suitable. The last step is joining files. To do this, click button Combine PDFs.

Main features:

secure PDF merging - everything is done on your computer and documents are not sent anywhere

simplicity - you need to follow three steps to merge documents

possibility to rearrange document - change the order of merged documents and page selection

reliability - application is not modifying a content of merged documents.

Visit the homepage to download the application:

www.jankowskimichal.pl/pdf-combiner

To remove this page from your document, please donate a project.